

IZETA BABAČIĆ

BOSANSKI JEZIK ZA ČETVRTI RAZRED

U OSNOVNOM DEVETOGODIŠNJEM OBRAZOVANJU

IZETA BABAČIĆ

BOSANSKI JEZIK ZA ČETVRTI RAZRED

U OSNOVNOM DEVETOGODIŠNJEM OBRAZOVANJU

IZETA BABAČIĆ

BOSANSKI JEZIK ZA ČETVRTI RAZRED

U OSNOVNOM DEVETOGODIŠNJEM OBRAZOVANJU

Bosanski jezik za četvrti razred u osnovnom devetogodišnjem obrazovanju

Izdavač:

Ministarstvo za obrazovanje i nauku Republike Sjeverne Makedonije
ul. „Sv. Ćirilo i Metodije“ br. 54 1000 Skoplje

Autorica:

Izeta Babačić

Recenzenti:

Ljudmil Spasov
Enisa Ramičević
Sanela Tarić

Lektor: Aida Kršo

Stručna redakcija: Aida Zuković

Urednik: Aida Zuković

Ilustracije:

Kristina Jordanova

Grafičko i tehničko uređenje:

Leon Džingo, Evgenija Pavlova - ARS STUDIO

Mjesto i godina izdanja: Skoplje, 2023 godina

Odlukom za odobrenje i upotrebu udžbenika iz predmeta Bosanski jezik za četvrti razred osnovnom devetogodišnjem obrazovanju br. 26-377/1 od 16.02.2023 godine donešenom od Nacionalne komisije za udžbenike

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.016:811.163.4(497.6)(075.2)

BABAČIĆ, Izeta

Bosanski jezik za četvrti razred u osnovnom devetogodišnjem obrazovanju : Електронски извор / Izeta Babačić ; [ilustracije Kristina Jordanova]. - Skoplje : Ministarstvo za obrazovanje i nauku Republike Sjeverne Makedonije, 2023

Начин на пристапување (URL):

https://www.e-ucebnici.mon.gov.mk/pdf/Bosanski_jazik_4_.pdf. - Текст во PDF формат, содржи 219 стр., илустр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 28.03.2023. - Содржи и: Prilozi

ISBN 978-608-273-408-8

COBISS.MK-ID 59883781

Dragi učenici i učenice četvrtog razreda,

Ovo je udžbenik za IV razred. Učeći iz njega možete sve što mogu i sva djeca svijeta: čitati, razmišljati, pričati, pisati, igrati se, maštati i stvarati. Jedino što vam treba su riječi koje kombinujete u mislima, izgovarate, stvarate svoj svijet, maštate, govorite i tako dijelite svoju ljepotu sa drugima! Sva ta čarolija je u riječima! Naučimo da se igramo riječima i u toj igri uživamo! Želimo da ovaj udžbenik postane jedan od vaših prijatelja. Družite se, koristite ga i postanite najbolji đaci, đaci radoznalci!

Autorica

SADRŽAJ

VODIČ

I JEZIK I KOMUNIKACIJA

POZIVNICA ZA ŠKOLU

NAJLJEPŠA LAĐA, Grigor Vitez

DOMOVINA NIJE RIJEČ IZ SPOMENARA,

Ismet Bekrić

PISANJE ČESTITKE

DIVNA ZEMLJA I TETKA DEVLJA,

Nasiha Kapidžić-Hadžić

JESENJA PISMA, Alija H. Dubočanin

CESTA, Skender Kulenović

VJETAR, Meen Laberton

ČAMAC, Enes Kahvić

SVIJETU SE NE MOŽE UGODITI

MEHMED PAŠA TRI CARA SLUŽI,

Narodna pjesma

TELEFONSKI RAZGOVOR

NEČISTA UČIONICA, Ljiljana Eftimova

DAN PLANETE ZEMLJE, Sonja Ivić

NA PIJACI, Bisera Alikadić

SPORAZUMIJEVANJE E-PORUKAMA

ZAVIČAJNI GOVOR I STANDARDNI JEZIK

RASTAVLJANJE RIJEČI NA SLOGOVE

RASTAVLJANJE RIJEČI NA KRAJU RETKA

8	IMENICE	49
	PRIDJEVI	52
	ZAMJENICE	55
	GLAGOLI	57
	PISANJE RIJEČE NE	63
	REČENICA	65
	UMANJENICA I UVEĆANICA	72
	PISANJE VELIKOG SLOVA, INSITUCIJA, ADRESA, ČASOPISA, PRAZNIKA	73
9	VELIKO SLOVO U IMENIMA DRŽAVA, GRADOVA I NJIHOVIH STANOVNIKA	75
10	IZGOVOR I PISANJE GLASOVA Č, Ć, DŽ, Đ	76
12	IZGOVOR I PISANJE SLOVA H	78
	IZGOVOR I PISANJE GRUPA JE/IJE	79
14	UPRAVNI I NEUPRAVNI GOVOR	80
16	PISANJE RIJEČE LI U UPITNIM REČENICAMA	82
17	VJEŽBE IZ JEZIKA	84

II KNJIŽEVNOST I STVARANJE 101

42	UČITELJ, Ismet Bekrić	102
44	MUDRI SUDIJA, Kineska priča	104
47	ŠTA JE TO PRAVDA?	107
48	PRIČA O VISIBABI	108

MOJA BAKA, Muharem Omerović	109	SVIRALA OD VRBE, Grigor Vitez	173
ZAKOPANO BLAGO, Ezopova priča	111	PISANJE IZVEŠTAJA	175
IZRAŽAJNO ČITANJE	114	LEPTIR, Džemaludin Latić	176
U SVEMIRU DA SE NE IZGUBIMO,		LJETNA NOĆ, Kasim Deraković	177
Enisa Osmančević-Ćurić	116	NARODNO BLAGO U SEHARI STALO	179
HELJDA, Hans Kristijan Andersen	118	NASRUDIN HRANI SVOJ OGRTAČ	
PRIČA O STAROJ ŠLJIVI, Nedžati Zekerija	121	Sufijska priča	181
KROZ PLANINU KUĆI, Šukrija Pandžo	123	ŠTO GOD KO KOME, SVE SEBI	
NA BRDU, IZNAD GRADA, Ismet Bekrić	125	Bosanska pripovijetka	183
PRIČANJE NA OSNOV TEMATSKIH RIJEČI	127		
HRABRI MIŠEVI, Ezopova basna	128		
PROLJETNI POZIV, Nasiha Kapidžić-Hadžić	130		
TUMAČENJE SNOVA, Jermenska bajka	132		
ZLATNA KNJIGA, Bisera Alkadić	137		
PRISLUŠKIVANJE, Šukrija Pandžo	139		
SRNE NA SANTI LEDA, Jakov Jurišić	141		
ZLATNA SJEKIRA, Japanska priča	144		
KAKO POSTATI VELIKI PISAC OD			
MALIH NOGU, Ludvig Bauer	147	III MEDIJSKA KULTURA I	
PRAZNIK PROLJEĆA, Ahmet Hromadžić	149	MEDIJSKA PISMENOST	185
KAKO SE MOŽE ŠTEDJETI MAMA			
Enes Kišević	151	ISTRAŽUJEMO, ANKETIRAMO	186
UPOZNAJTE ADAMA, Mirjana Mrkel	152	JA ČITAM NOVINE	188
NEĆEŠ MI VJEROVATI, Branko Ćopić	154	FILM I KNJIŽEVNO DJELO	190
MLIN NA RIJECI UNI, Rizo Džafić	156	INFORMACIJA, MOJA ANIMACIJA	192
BAJRAMSKE CIPELICE, Hadžem Hajdarević	160	ŠKOLSKA POSLA	194
NOVAC, Božidar Prosenjak	161	ZANIMLJIVOST IZ SKOPSKOGA ZOO-a	196
PRVI SNIJEG, Gustav Krklec	163	IZRADA POSTERA ZA KULTURNI DOGAĐAJ	198
SAN ZUBARA PINCETIJA,		BEZBJEDNI NET ZA SIGURNI INTERNET	200
Šefik Daupović Fiko	165		
RECI, AAAAAAAAAAAAAA!, Igor Novosel	169	PRILOZI	202
REUMATIČNI KIŠOBRAN,			
Željka Horvat-Vukelja	171		

VODIČ

RAZGOVARAMO

MOZGAMO

IGRAMO SE

STVARAMO

ZADATAK

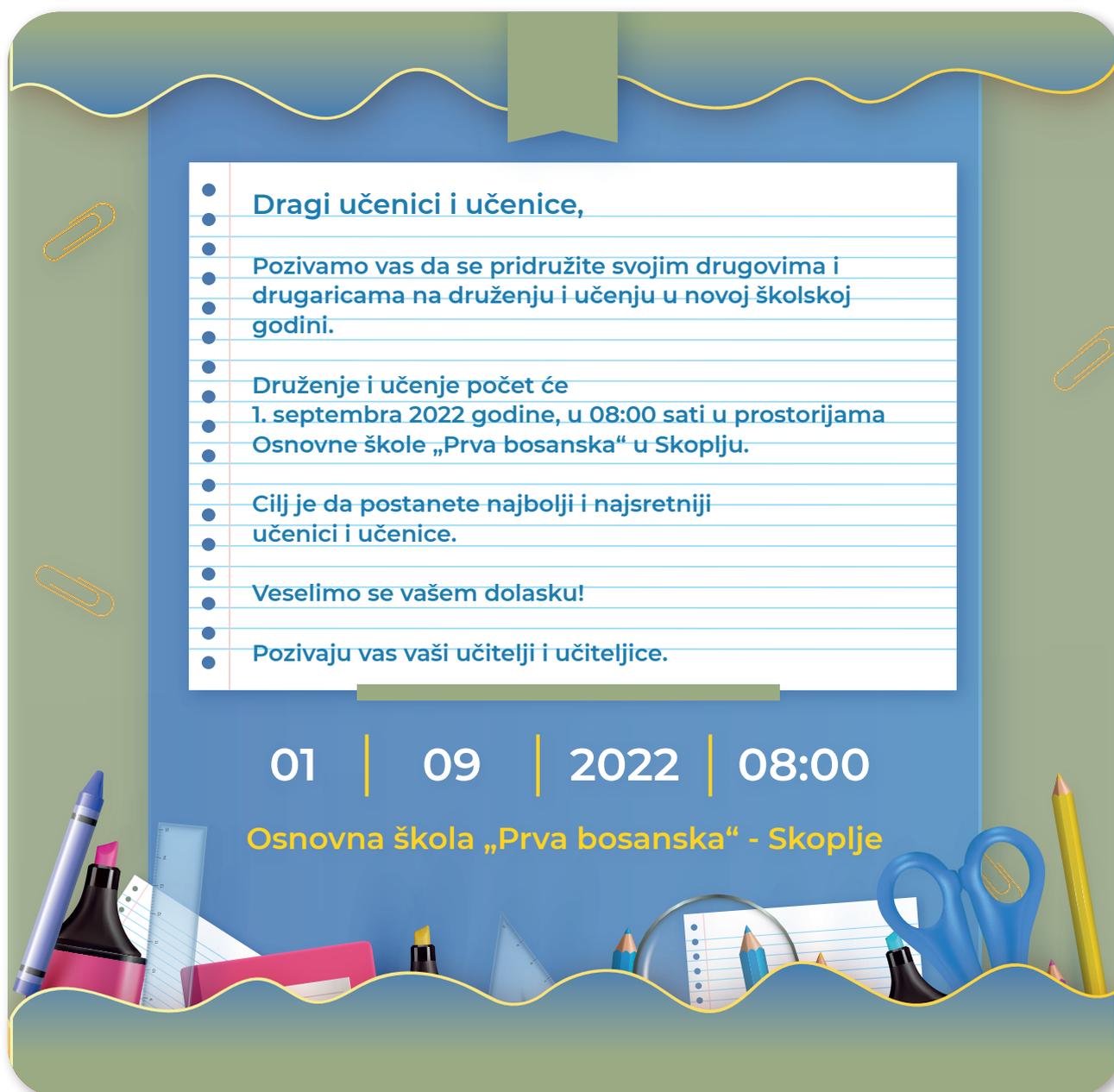
RJEČNIK

I
JEZIK I KOMUNIKACIJA

POZIVNICA ZA ŠKOLU

- Kada ste posljednji put dobili pozivnicu za neki događaj?
- Na koji događaj ste bili pozvani? _____
- Da li ste dobili pozivnicu za učenje? _____
- Evo kako bi mogla izgledati: _____

RAZGOVARAMO

- Kome je namijenjen tekst?
- Ko poziva na događaj?
- Šta će se održati?
- Kad će se održati?
- Gdje će se održati?

MOZGAMO

Pozivnica je kratki obavještajni tekst kojim se poziva na neki važni događaj.

Piše se u tri dijela:

1. uvodne riječi;
2. sadržaj: ko, šta, gdje, kad, zašto;
3. kraj: pozdrav i potpis.

Tekst mora biti napisan pravilno, u skladu sa pravopisnim i gramatičkim pravilima.

STVARAMO

Napišite i estetski uredite pozivnicu za vaš rođendan.

Pozivnica mora imati sve podatke i dodajte zanimljive informacije.

NAJLJEPŠA LAĐA

Došla je lađa izdaleka.
Kakva lađa? Koga čeka?
Najljepša lađa na svijetu!
Hajdemo brzo, na nas čeka!
U nepoznatu zemlju kreće,
Ali nespremne primit neće.
Zato se umij i presvuci
Dok na nas čeka lađa u luci,
Najljepša lađa u luci,
Najljepša lađa na svijetu,
Modra i zlatna, bijela joj jedra
Skidaju zvijezde sa neba vedra.
Sad će krenuti! Brže na lađu!
Evo već plovi, plovi, plovi
U daleku zemlju gdje su snovi...

Grigor Vitez

RAZGOVARAMO

Kakva je lađa došla iz daleka?
 Koga lađa čeka?
 Gdje lađa kreće?
 Koga lađa primit neće?
 Kakva je lađa i kakva jedra ima?
 Gdje bi vi poželeli da vas ova lađa odnese?

IGRAMO SE

Stihove će podijeliti učitelj ili učiteljica. Prvi učenik ima loptu. Kada završi svoj stih, baci loptu drugu koji je na redu za recitovanje. Naučite napamet svoj stih i spremno sačekajte da vam dodaju loptu.

DOMOVINA NIJE RIJEČ IZ SPOMENARA

Domovina nije riječ iz spomenara
i nije pejzaž što se samo gleda;
Domovina, to je pogled prepun žara
i svaka travka što se nikom ne da.

Domovina nije samo poj slavuja,
što nas tiho takne kad se noć privlači;
Domovina, to je i bura, oluja,
u kojoj glas zrije i bivamo jači.

Domovina nije tek meko uzglavlje
na kojem te čeka jutro vedro, mlako;
Domovina, to je kad je nebo plavlje,
zato što to želiš i kad nije tako.

Domovina nije riječ iz spomenara,
koju mogu zbrisati kiše i vrijeme;
Domovina, to se srcem izgovara
i onda kada usne nam zanjeme.

Ismet Bekrić

RAZGOVARAMO

- Koje osjećanje budi ova pjesma kod tebe?
 - Potrebu za sanjarenjem
 - Ljubav prema domovini
 - Odgovornost za čuvanje domovine
- Kako pjesnik voli svoju domovinu?
- Kako se zove mjesto u kojem si rođen/rođena?
- Odakle su tvoji roditelji?
- Gdje su rođeni tvoji djed i nana?

Mjesto gdje nam je dom nazivamo domovinom. Zato se i zove domovina. Naša domovina je Republika Sjeverna Makedonija. Našim roditeljima, djedovima, nanama, domovina je bila i država Bosna i Hercegovina, Republika Srbija i Republika Crna Gora gdje je pripadala oblast Sandžak. Trebamo poznavati i poštovati porijeklo svojih predaka kako bismo znali i značaj i vrijednost svoje sadašnje domovine Sjeverne Makedonije.

RAZGOVARAMO O STIHOVIMA

1. Domovina, to je pogled prepun žara i svaka travka što se nikom ne da.
2. Domovina, to je i bura, oluja, u kojoj glas zrije i bivamo jači.
3. Domovina, to je kad je nebo plavlje, zato što to želiš i kad nije tako.
4. Domovina, to se srcem izgovara i onda kada usne nam zanjeme.

STVARAMO

Budimo kreativni. Za Dan slobodne i nezavisne Republike Sjeverne Makedonije, 8. septembar, napišite jednu čestitku svojoj domovini i poželite joj nešto lijepo.

**SRETAN DAN NEZAVISNOSTI
NAŠE DOMOVINE,
REPUBLIKE SJEVERNE MAKEDONIJE!**

PISANJE ČESTITKE

Zašto pišemo čestitke?

- Čestitke pišemo za blagdane i praznike: Bajram, Božić, Nova godina, Uskrs...
- Čestitati možemo sve što je nekome važno: rođendan, imendan, rođenje djeteta, završetak škole, godišnjicu...
- Čestitka treba biti čitljiva, razumljiva, kratka i srdačna.

Sadržaj čestitke (razglednice):

- kome pišeš (ime i oslovljavanje, naprimjer: Dragi prijatelju, Draga Zlato, Poštovani učenici...)
- poruka (kratka, jasna, osjećajna)
- pozdrav i potpis na kraju poruke

DIVNA ZEMLJA I TETKA DEVLA

Kad si bila kod djeda i nene u Banjaluci, nisi morala da odlaziš ni u park, ni na gradilište, a zna se zašto. Zato što djed i nena imaju cvijetnjak, dvorište i baštu ispod koje teče rijeka Vrbas, a u tom cvijetnjaku, u dvorištu, bašti i na obali Vrbasa - osim trave, cvijeća i drveća - ima toliko zemlje, pijeska i kamenčića da ih ne bih mogla potrošiti čak ni onda kada bih napravila

deset gradova, stotinu sudića i hiljadu klikera.

Međutim, ti ipak nisi vjerovala da se sve to ne može potrošiti pa si za svaki slučaj bila štedljiva. Govorila si:

„Pravim jedan grad od ove žute zemlje. Dosta je za Lutka. Treba da ostane i za mene, ona bijela. A sudiće ću od one plave, one vrbaske. Pretvorila se ona u oblak i pala u vodu, ali ne bježi, samo se malo ljulja u vodi.

Izvadićemo je za sudiće. A svu noć će je čuvati Vučko i lajaće da je talas ne odnese“.

Tako si govorila brinući se za svu zemlju oko sebe, a naročito za ilovaču u Vrbasu, u plicaku, koja je stvarno ličila na plavi oblačak. Zaokupljena tom igrom i stalnim poslom oko zemlje, nisi imala vremena ni za kakve posjete. Jedino

si željela da odeš kod tete Devle, zato što ti se ona sviđala više od svih ostalih teta iz susjedstva. Ona te često, uletivši kao vjetar u dvorište, i klepećući svojim nanulama, dizala u vis i govorila da si „lipo dite“.

Ta njena ikavšitna tebi je bila neobična i smiješna, pa si pucajući od smijeha, uzvikivala: „Teta Devlo, kakve trice? Kakve četvrtice? Kakvo dite?“

I teta Devla se smijala, ali ne tvojim tricama i četvrticama, nego tome kako si ih izmislila. A onda je govorila da si „pametno dite“, i da pametno govoriš, jer: kad mogu da budu trice,

zašto ne bi i četvrtice.

Zbog tih šala voljela si teta Devlu. A zašto si je voljela, pošla si sa mnom da je posjetiš. I nisi se pokajala, jer je kod nje osim šale i smijeha, bilo još nešto, divno, predivno.

A šta? Bašta. Prekrasna bašta od zemlje i trave. Ista kao kod djeda i nene. A imala je i isti Vrbas i u njemu plavi oblačak ilovače.

Takav prizor nisi očekivala. Zato si, veoma iznenađena i zbunjena, kazala:

„Pogledaj, teta Devlo! I bašta je došla s nama. I Vrbas ti je došao.“ Na tu tvoju mudrost Devla ti je odvratila onim tvojim:

„Kakve trice, kakve četvrtice! Ovo je moja bašta i moj Vrbas!“ - smijala se tako jako da su sve džanarike popadale sa grana.

Njen smijeh je začas osvojio tebe i mene, pa smo svi, tako veseli i raspoloženi, sjedili za stolom ispod džanarike. Ali, ti nisi mogla da sjediš dugo i mirno, jer je tvoja stolica bila puna nekih nevidljivih bodljikavih čičaka koji su te, ne mareći za moje tihe opomene, tjeroali da se vrpoljiš i osvrćeš na sve strane, da me gurkaš i da mi šapućeš nešto nerazumljivo. Tako si činila uvijek kad smo bili kod nekoga u posjeti i kad si htjela nešto da dobiješ. Teta Devla je to brzo primijetila i, misleći da si gladna, počela da te nudi keksom, voćem i mlijekom. Ali, ti si sve odbijala, i dalje se vrpoljeći i osvrćući oko sebe. Najzad je Devla zabrinuto rekla:

- Pa što hoće moje lipo dite? Samo neka kaže! Da teta Devla stvara.

Ohrabrena tim njenim riječima najzad si prošaputala:

„Ja bih malo zemlje, samo malo. One crvene. Da ponese Lutku“.

Čuvši to teta Devla je zanijemila od čuđenja. Sigurno nije vjerovala svojim ušima, jer je nekoliko trenutaka samo ćuteći gledala u tebe. A onda je naglo, kao vjetar ustala, uzela motičicu sa džanarike i pružila ti je govoreći:

„Evo, kopaj! I nosi! Sve što želiš!“

Zatim je, šireći ruke, dodala:

„Smišno moje dite!“

Dok se ona tako iščuđavala, ti si, iskoristivši svoj srećni trenutak, uveliko kopala i začas nakopala veliku hrpu divne crvene zemlje. Onda si zamolila malo hartije, pa smo taj dragocjeni dar lijepo zamotale i ponijele sa sobom. Ispraćajući nas, teta Devla se još uvijek iščuđavala:

„Smišno dite! Skuplja zemljurinu!“

Zato si joj morala objasniti:

„Kakve trice, kakve četvrtice!? Kakva zemljurina!? Ovo je mala zemlja, crvena. Lutku za kolače. Da se troši, da se ne potroši“.

Nasiha Kapidžić-Hadžić

RJEČNIK

ikavština - ikavski izgovor u kojem je: mliko, bilo, lipo, dite, a u ijekavskom izgovoru je: mlijeko, bijelo, lijepo, dijete.

džanarika ili dženerika - voće žute ili tamnocrvene boje. Zovu je još: šljiva ranka, zerdelija, rezdelija. Rijetko se uzgaja plantažno, najčešće je samonikla.

RAZGOVARAMO

- Kod koga je djevojčica najviše voljela ići?
- Koja rijeka protiče kroz taj grad?
- Koja je bila njena omiljena igra?
- Koju želju je imala djevojčica?
- Kada je teta Devla ponudila keksom, kolačem i mlijekom, je li djevojčica uzela?
- Zašto? Šta je ona potražila od tete Devle?
- Za koga je ona to tražila?
- Šta je na tom rekla teta Devla?
- Šta je djevojčica rekla na kraju teti Devli?

ZADATAK

Prepričaj priču prema datom toku radnji:

1. Djevojčica je zaokupljena igrom i poslom oko zemlje.
2. Posjetila je teta Devlu iz susjedstva.
3. Djevojčica želi nešto da dobije.
4. Dragoceni dar želi ponijeti sa sobom.
5. Uspomena, da se troši, da se ne potroši.

JESENJA PISMA

Drveće tamni. Kraći je sunčev korak.
 U grozdu je slatka crvena kap.
 Opadaju žute vlasi pod češljem vjetra.
 Prepuna sunca svijena voćka.

Lastavica, ključeve svog gnijezda
 ostavlja vrapcu, i pero iz lijevog krila,
 s tri čista lozova lista,
 da joj po vjetru pisma šalje
 s bijelim pečatom zime.

List se za list lijepi.
 Jesenja knjiga je mokra.
 A na sok i med miriše zrak.
 Nad krajem teško diše neprobušen oblak.

Alija H. Dubočanin

RAZGOVARAMO

- Zašto je pisac nazvao ovu pjesmu „Jesenja pisma“?
- Koje godišnje doba se opisuje u pjesmi?
- Koje riječi ukazuju da se radi o jeseni?
- Kojim čulima možete osjetiti, doživjeti riječi u ovoj pjesmi?
- Kako biste objasnili sljedeće stihove:
 1. Opadaju žute vlasi pod češljem vjetra.
 2. Prepuna sunca svijena voćka.
 3. Jesenja knjiga je mokra.
 4. Nad krajem teško diše neprobušen oblak.

MOZGALICA

Ovo je opisna (deskriptivna) pjesma u kojoj pjesnik opisuje prirodu i pojave u njoj. Svaki stih daje opis koji zovemo pjesnička ili lirska slika. Lirske ili pjesničke slike su slike koje možemo doživjeti različitim čulima: vidom, sluhom, dodirom i mirisom.

STVARAMO

Naučite pjesmu napamet. Pazite na osjećanja i raspoloženja o kojima smo govorili. Znači, prilagodite jačinu, visinu, boju glasa i na ritam, odnosno na brzinu kojom govorimo. Ilustrujte lirske slike iz svake strofe.

CESTA

Baš hoću nešto da vidim: dokle teče, kud vodi ova cesta, zavijugana u svijet. Krenuli smo tog popodneva van kasabe da beremo drijenke. Rasuli smo se po šumarcima. Nabrao sam već puna njedra i džepove; dosta mi više i da ih jedem, te siđoh na cestu. Čekam društvo. Ali, nijedan da se vrati.

Pod kasnim jesenjim suncem presijava se preda mnom prašina po cesti, sipka i topla, uzbudljivo podatna bosoj nozi. Cesta se gubi u daljini u modrikastom klancu među planinama, koji se, usred neba, prekida: odatle mora da se vidi nešto što ne mogu ni zamisliti. Dok se svi moji vrata iz drijenaka, hajde da malo vidim kako je tom cestom kad se ide dalje. Polazim, i što više idem, sve više osjećam kako je cesta brža i mudrija od mene: bježi preda mnom; a na okuci me sačeka, kao da neću dalje - pa odmah pobjegne. Na jednoj okuci stanem i okrenem se: ima sunca još! Sustizaćemo se, cesti kažem, dokle god se vidi; baš da vidim kamo ti to ideš. Do zalaska sunca nije još daleko, počinjem da trčim, i trčim sve bjesomučnije, da bih prije zalaska vidio ono što treba da vidim.

Skender Kulenović

RAZGOVARAMO

- Šta je dječak htio da sazna iz ove priče?
- Kada se to dogodilo i gdje?
- Ko mu je pravio društvo?
- Kojim riječima dječak opisuje cestu?
- Šta ga je podstaklo da istražuje cestu?
 - želja za novim znanjima
 - radoznalost
 - dosada
 - mašta
- O čemu pisac govori u ovoj priči?

Ceste ili putevi uvijek vode negdje. Ali, cesta ovog dječaka je cesta mašte. A to svako dijete ima i to mu je vodilja ka osvajanju novih znanja i upoznavanje svijeta.

RJEČNIK

klanac - dubok usjek između planina

podatna - ne pruža otpor

kasaba - manji grad, gradić

drijenak - zdrav i ukusan šumski plod

STVARAMO

Napišite sastav pod naslovom: *Moja mašta čini svašta*

VJETAR

- Reci mi, vjetre, otkud ta bajka
Što je drveću pričaš kad se smrači?!
- Uz vatru zvijezda, na bespuću neba
Pričali mi je oblaci skitači!
- Reci mi, vjetre, otkuda ta pjesma
Kojom poljima uspavljuješ cvijeće?
- U gluho doba nju mi pjeva često
Slavuj u lugu, sav kliktav od sreće.
- A što si, vjetre, katkad mrk i zao
Pa divljom rukom kidaš glave cvjetne?
- Eh, dođu tako svakom muhe neke
Pa traži s nekim kavgu da zametne!
- Otkud ti, vjetre, onaj zuzuk meki
Kojim nas ljuljaš u san svakog dana?
- Zuzuk sam učio od pčela
Što jutrom kruže oko jorgovana.
- Otkud ti, vjetre, ta prekrasna svirka
Što niskim žbunjem zvonu u svitanju?
- Nju sam donio s pučine plave,
gdje šumor vala svečano odzvanja!
- Još nešto, vjetre! A kad te ne čujem
tvoj at zeleni kuda s tobom šeta?
Sunčevoj majci tad sjedim uz skute
i bajke smišljam za svu djecu svijeta.

Meen Laberton

RJEČNIK

kavga - svađa

zuzuk - zujanje

bespuće - prostor bez puta

pučina - otvoreno more

val - talas

at - konj

skute - donji dio haljine

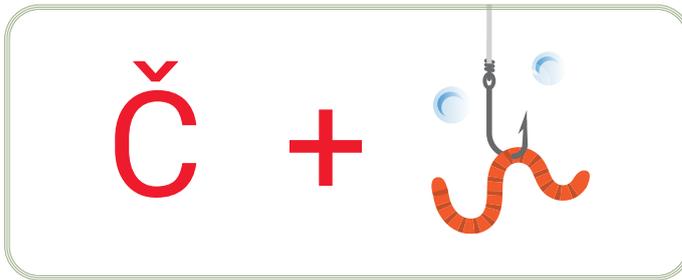

RAZGOVOR

- U ovoj pjesmi razgovaraju neki zamišljeni lik i vjetar.
- Kako se zove razgovor između dva lika?
- Koja je pitanja postavio zamišljeni lik?
- Kako je vjetar odgovarao?
- Koja ti je strofa najdraža?
- Zašto?

Ilustruj strofu koja ti je najdraža i osmisli zamišljeni lik.

Vjetru dajte lice, napravite lik od vjetra.

RIJEŠI REBUS:

Tekst Čamac čitaj sam, u sebi.

ČAMAC

Rijeka je iznenada, preko noći, nabujala. Stari drveni most škripio je i podrhtavao od silnih naleta vode koja je ključala kao u nekom ogromnom kotlu. Komešala se i pjenila, a zatim kovitlala i pravila virove iza velikih nosača mosta.

Na mostu iznad rijeke stajala su tri dječaka: Emir, Zoran i Damir. Njihovi pogledi bili su uprti nekoliko stotina metara nizvodno gdje se rijeka poigravala sa njihovim čamcem kao sa ljuskom od oraha. Veliki drveni čamac samo bi povremeno izronio iz mutljaga, izdigao bi svoj zadnji kraj, dok je prednji, zajedno sa lancem za koji je bio privezan, bio stalno pod vodom. Silna duboka voda upravo tu, u zavoju cementnog keja, poigravala se sa njihovim čamcem.

Odmah iznad njega, na samom keju koji je još uvijek stršio iznad vode, stajala je drvena kućica - staja brijajača Danka.

Dječaci rođeni na rijeci, poznavali su je i u ljetnim danima, kad je tiha, blaga, i pitoma, a i u proljeće i jesen kada podivlja, počne da prijeti i pieni. Ali čamac, njihova najomiljenija igračka za koju ih veže na stotine najljepših uspomena, sada je bio u opasnosti. Znali su da lanac neće moći izdržati tu vodenu snagu. Trebalo je nešto preduzeti. Ponijeli su debeli konopac, čekić, klin i veliku kuku. Pravili su planove kako da se dočepaju čika Dankove staje.

Emir poče glasno misliti:

-Njemu nikada nije bilo pravo što čamac vežem ispod njegove staje. Uvijek me je mrko gledao, ali šutio, jer je znao da je čamac gospodina Mandića. Siguran sam da bi jedva dočekao da ga voda odnese.

Nije važno! Neće nam glave doći ako ga upitamo! - dodao je Damir. Upravo tada sva trojica spaziše krupnu figuru brijajača Danka. Približavao im se idući preko mosta. Uznemireno je gledao u pravcu svoje kuće i staje koje je voda sve više zarobljavala.

- Evo ga ide kao naručen! Odmah ga treba pitati! - odlučno reče Zoran. - Reci da nas je poslao gospodin Mandić - šaputao je Damir. Emir uoči nešto zapelo u grlu, gutao je pljuvačku, iskašljavao se smišljajući šta da kaže. Hajde! Hajde, evo ga! - gurkao ga je Zoran.

Go... go-spo-dine, Danko! - smeteno i neodlučno promucalo je Emir.

- Vidi, vidi, moji kruškari, jabučari! Koje vas dobro zabrinjava? - ozbiljno je upitao Danko.

- Nas poslao gospodin Mandić. Ovaj, zamolio je da vi privežete, ovaj, da mi zavežemo čamac!
- zbunjeno je mrmljao Emir.

- Znae, čika-Danko, voda naglo nadolazi, a do njega možemo doći samo kroz vašu staju - dopunio ga je Damir.

- Oho-ho! Mislite na čamac gospodina Mandića?!

- Da! - povikali su sva trojica uglas.

- Pa neka ga nosi! Vidite da nosi kuće i ognjišta, a vi pravite pitanje zbog jednog čamčića! - mirno je odgovorio Danko

- Mi želimo da ga spasimo! - dodao je Zoran

- Vi želite da ga spasite, je li? Da ga privežete za moju staju?!

Kako možete pomišljati na takvu ludost?! Zar ne vidite da rijeka stalno nadolazi? Svakog trenutka može da mi odnese i staju i ono malo drva iz dvorišta!

- I lani je bila voda velika, pa je staja ostala upao je Zoran.

Da, već pedeset godina odolijeva, ali dokle će izdržati, to niko ne zna. Zatim je strogim glasom dodao: - Moji kruškari, nema ni govora o tome! Ni govora! Da nisam čuo takvo nešto! - malo je zastao, zatim još jednom upitao. - Je li vam to jasno?! - završio je i produžio preko mosta Usput je razmišljao:

- Molim te, i oni bi u ovaj vodeni pakao! Pa to je prava ludost!...

- Poslao ih gospodin Mandić... Kako samo lažu. Te dječije usijane glave mogu svašta da izmisle. To samo njima dolikuje... Ipak, moram priznati da su hrabri, hrabri mangupi.

I njihov gradić, kao i svaki mali grad, rano utonu u san. Ulične svjetiljke žmirkaju po opustjelim ulicama. Sve je obavila crna noć čiju tišinu je remetio jeziv šum nabujale rijeke.

Tri male prilike prikradale su se dvorištu brijača Danka. Njihove sjenke migoljile su se po plotovima i zidovima okolnih kuća. prikradali su se vješto, kao kad se vojnici prikradaju neprijateljskom bunkeru. Ogradu je prvo preskočio Zoran, zatim Emir, pa Damir.

Šćućureni u uglu dvorišta osmatrali su i osluškivali nije li ih čuo brijač Danko.

Danko, nenaviknut da mnogo spava, budio se na svaki šum, a otkako rijeka nadolazi i voda se približava kući, gotovo da i ne spava.

Upravo mu se učinilo da je nešto lupnulo. Svoju ćelavu glavu prislonio je na prozorsko staklo i osmatrao na mjesecini. Prvo mu je izgledalo sve mračno, a onda, kad su mu se oči priviknule

na tamu, vidio je tri male prilike kako trče prema staji i rijeci. Protrljao je oči misleći da mu se sve to pričinjava.

Dječaci! Ludí dječaci! Tako nešto mogu samo oni da urade! Idu u nabujalu rijeku!... U bezdan! U nepovrat!... Prokleti čamac! Ljutito je mrndeskao stari brijač, na brzinu se oblačeći. Potrčao je za dječacima vičući kao lud, ali buka rijeke gutala je njegove riječi. Iznenadio se kada je čizmama zagazio po vodi. Zaprepašteno je zaključio da je voda prešla preko keja i ušla u dvorište i staju. Sada je ponovo trijao oči. Činilo mu se da sanja. Nije vjerovao samom sebi. Ne! To je stvarno! Voda odnosi moju staju! Ona plovi!... - Učinilo mu se da je čuo zapomaganje djece. Da, sada ih je jasno čuo.

Ne bojte se! Držite se za daske! Brzo će stići pomoć! - vikao je brijač Danko i kao sumanut potrčao prema ulici.

- Djeca su u opasnosti!! Djeca će se utopiti! - prolamali su se povici brijača kroz pustu noć. Ljudi su otvarali prozore i istrčavali na ulicu. Ubrzo, tu su bili i najvještiji ribari.

Dva velika čamca i spretni ribari snažnim zaveslajima obuzdavali su vodenu stihiju. Bili su brži od rijeke i staja im je bila sve bliža, a povici dječaka sve jasniji, sve bliži. Vikali su da bi ohrabрили dječake.

Uskoro, čamci su stigli staju, koja je bila nakrivljena od silnih udara vode. Oprezno su priveslali i izvukli uplašene dječake.

Malo iza toga čuo se tresak; drvena staja srušila se i pretvorila u razbijeni splav dasaka i oblika. Dječaci u zagrljaju brižnih ribara, suznih očiju, posmatrali su prizor ispred sebe.

Enes Kahvić

RJEČNIK

vir - nemirno mjesto na vodi gdje se voda okreće u struji ili drugačije izazvanim vrtloženjem;

vrtlog mutljag - ono što nastane mutljanjem vode, podignut mulj u vodi

kej - podzidana obala sa šetalištem.

bezdan - velika provalija kojoj se dno ne vidi, ponor, ambis

stršiti - oštro se visinom izdvajati od okoline, težiti visini

odolijevati - odupirati se čemu

remetiti - unositi nesklad u što, ometati, kvariti

migoljiti - kretati se uvijajući se, izmicati

mrndeskati - mrmljati sebi u bradu, nejasno govoriti

MOZGAMO

Tema priče je glavni predmet o kojem se govori ili ono o čemu se govori piše i pripovijeda u književnom djelu.

Šta je tema ove priče?

RAZGOVARAMO

- Šta nam pisac najavljuje sa opisom rijeke na početku priče?
- Šta se dešavalo s mostom?
- Zašto su Emir, Zoran i Damir zabrinuto stajali na mostu i gledali čamac na rijeci?
- Šta dječake veže za čamac?
- Zbog čega su se dječaci obratili za pomoć brijaču Danku?
- Zašto on nije prihvatio njihov plan?
- Kako su se dječaci našli u opasnosti spašavajući čamac?
- Kako ih je brijač Danko spasio?

PREPRIČAVANJE NA OSNOVU SAMOSTALNO NAPRAVLJENOG PLANA

ČAMAC

Čitanjem priče *Čamac* i razgovorom, sada možemo napraviti i plan na osnovu kojeg možemo pričati svojim riječima. Počinjemo praviti plan, a vi nastavite:

UVOD: Nabujala rijeka

POČETAK RADNJE: Dječaci na mostu posmatraju čamac na rijeci

RAZVOJ RADNJE: _____

VRHUNAC RADNJE: _____

RASPLET (KRAJ RADNJE): _____

STVARAMO

1. Razlikujte ono što je važno u priči od onog što je sporedno.
2. Dok prepričavate, pratite osnovnu misao.
3. Budite jasni i lijepo govorite.

SVIJETU SE NE MOŽE UGODITI

Jedan čovjek išao iz grada kući, jahao na magarcu, a njegov sin, momčić od petnaestak godina, išao pored njega pješice. Susretne ih jedan čovjek, pa reče:

- To nije pravo, brate, da ti jašeš, a dijete da ide pješice. Tvoje su noge jače od njegovih.

Onda otac sjaše s magaraca, a posadi sina na nj. Malo dalje, sretne ih drugi čovjek, pa reče:

- To nije lijepo, momče, da ti jašeš, a otac ti ide pješice. Tvoje su noge mlađe.

Onda uzjašu obojica i pođu tako malo, ali ih sretne treći čovjek pa reče:

- Kakva je to budalaština, dva matora magarca na jednoj slaboj životinji! Pravo bi bilo da čovjek uzme batinu pa da vas obojicu šćera.

Onda sjašu obojica i pođu pješice, otac s jedne strane, sin s druge, i magarac u sredini.

Sretne ih četvrti čovjek, pa reče:

- A što ste vi čudna tri drugara! Zar nije dosta da dvojica idu pješice? Ne bi li bilo lakše da jedan od vas jaše?

Onda otac reče sinu:

- Mi smo obojica svakojako jahali na magarcu, sad valja da magarac jaše na nama; pak onda obore magarca na zemlju, te mu jedan sveže prednje noge a drugi stražnje, pa ga onda uzmu na kolac među se i tako ga ponesu.

A kad su se ljudi koji su ih sretali i stizali, stanu sad još većma smijati i čuditi, onda otac, ujedanput, bacivši magarca na zemlju i počevši ga driješiti poviče:

- Ta onaj je svaki luđi, od ovog magarca, koji hoće svemu svijetu da ugodi. Ja ću s mojim magarcem da činim kako sam i najprije po mojoj volji činio; a ljudi neka govore šta im drago!

Pa onda uzjaše na magarca i krene prema svojoj kući, a sin pored njega pješice i tako otiđu kući.

RJEČNIK

varoš - manje naseljeno mjesto

driješiti - odvezivati

RAZGOVARAMO

- Šta ti se dopalo u ovoj priči?
- O kakvim događajima govori narodni pripovjedač: tužnim, šaljivim, dosadnim, uzbudljivim?
- Kakvi su likovi u priči: lakomisleni, maštoviti, povodljivi, lukavi?
- Da li su pravilno postupali?
- Šta ste naučili iz ove priče?

MOZGAMO

Narodni govor kojim se koriste narodni pripovjedači je bogat riječima koje se ne koriste u književnim tekstovima: *ščera, otidū, njegovije, većma*. U ovoj priči pripovjedač je koristio oblike riječi koje se upotrebljavaju u narodnim govorima. To su narodni govori u kojima su se koristili zastarjele riječi i koje se danas rijetko koriste. Za to možete upitati odraslije u vašim porodicama.

Naprimjer:

amanet - zavjet, svetinja; predmet, preporuka koja se daje na čuvanje, na povjerenje.

adet - navika, običaj

ašikovanje - voditi ljubavni razgovor, udvaranje.

bilmez - glupak, budala; neznalica; nevješt, neupućen čovjek; lijenčina, neradnik.

čibuk - cijev sa lulicom na jednom kraju koja služi za pušenje; obično je čibuk dug, a ako je manji pa se može u džep staviti, onda se naziva čibučić.

ćeif - uživanje.

http://www.orbus.be/bosanski_jezik/rjecnik_arhaizama.htm

(Rječnik arhaizama, stranih i manje poznatih riječi i izraza, koji se javljaju u bosanskom jeziku.)

STVARAMO

Pokušajte da rečenice koje sami izaberete, promijenite u književni govor tako što ćete zastarjelim riječima pronaći zamjenu riječima koje se koriste u standardnom bosanskom jeziku. Sa djedom i nanom razgovarajte i zapišite zastarjele riječi koje oni koriste u svakodnevnom životu.

MEHMED PAŠA TRI CARA SLUŽIO

Mehmed-paša tri cara služio
zaslužio devet kula blaga
pa je sjeo misli razmišljati
kud će tol'ko blago dijevati.

Il' će blago sirotinji dijeliti
il' će blago popiti u vinu
il' će blago bacati niz Drinu
il' će praviti' po Bosni hajire.

Nek' se Bosna
u pjesmama spominje
aman, aman, jaša, jaša
Mehmed-paša.

Nit' će blago sirotinji dijeliti
nit' će blago popiti u vinu
jer je vino car zla svakojaka.

Nit' će blago bacati niz Drinu
već će praviti po Bosni hajire
nek' se Bosna
u pjesmama spominje.

A najprije na Drini ćupriju
nek' se Bosna
u pjesmama spominje
aman, aman, jaša, jaša
Mehmed-paša
i sagradi na Drinu Ćupriju.

Narodna pjesma

RAZGOVARAMO

- O čemu pjeva narodni pjesnik u ovoj narodnoj pjesmi?
- Zašto je Mehmed-paša imao toliko blaga?
- Gdje je sve pomislio da potroši toliko blago?
- Šta je riješio na kraju?
- Zna li gdje teče rijeka Drina? Potražite na geografskoj karti.

Narodne pjesme su nastale nekada davno u narodu. Kažemo narodna, zato što nije poznato ime autora.

TELEFONSKI RAZGOVOR

- Dina:** Halo! Zdravo Marija!
Marija: Zdravo Dino!
Dina: Kako si?
Marija: Hvala, dobro, evo me, samo što sam stigla kući.
Dina: Ja nisam bila danas u školi, bila sam bolesna, ali htjela bi znati šta ste danas radili.
Marija: Iz matematike smo radili Rad sa podacima na str. 56.
Dina: A drugo?
Marija: Pročitaj tekst na str. 32 i na crtaj crtež na temu Proljeće.
Dina: To je sve, zar ne?
Marija: Da, Dino, nadam se da ćeš do sutra biti bolja. Čujemo se kasnije!
Dina: Hvala.
Marija: Čao, Dino!
Dina: Čao Marija!

RAZGOVARAMO

Za razgovor su potrebne dvije osobe: govornik (koji poziva) i sugovornik (koji prima poziv).
 Odredite ko je govornik a ko sugovornik u ovom telefonskom razgovoru.
 Pri telefonskom razgovoru ne vidimo s kim razgovaramo. Zato je važno da se odmah predstavimo.

Kada razgovaraš telefonom:

1. Pristojno pozdravi.
2. Predstavi se.
3. Govori jasno.
4. Kaži koga trebaš.
5. Kaži zašto zoveš.
6. Razgovaraj kratko.
7. Zahvali i pozdravi.

Kada razgovaramo sa vršnjacima, roditeljima, bliskim osobama, razmjenjujemo pitanja, odgovore i šale. Tada se najčešće ne koristi standardni bosanski jezik. Kada govorimo pred publikom, sa učiteljicom ili u nekoj instituciji, koristimo standardni bosanski jezik.

ZADATAK

U paru je lakše!
 Odglumi telefonski razgovor s prijateljem iz klupe.
 Prvo ti budi sugovornik, a on govornik. Kasnije zamijenite uloge.

NEČISTA UČIONICA

Učiteljica je ušla u učionicu i odmah se namrštila, i pored toga što smo svi sjedeli mirno na svoja mjesta.

- Hm! Ružan prizor! - reče tužno učiteljica.

Mi se jedno drugo začuđeno pogledasmo.

- Veoma ružan prizor! - potvrdi učiteljica i još nas tužnije pogleda.

- Ali, zašto govorite tako, učiteljice? - Rašo se prvi usudi da pita.

- Pogledajte samo učionicu. Koliko je nečista! A juče ste svi do jednog učestvovali u akciji „Želimo čisti grad“! Kako ćete očistiti grad, kada vam je teško da održavate čistu vašu učionicu?

Svi zasramljeni oborismo glave. Ali, šta smo vidjeli: ostaci od naoštrene olovke, ljuske od suncokreta, pobacane papire...

Stvarno ružna slika.

Ljiljana Eftimova

RAZGOVARAMO

- Zašto je učiteljica bila tužna?
- Zbog čega su se učenici zasramili?
- Šta učenici mogu uraditi kako bi popravili ovu situaciju?
- Da li higijena zavisi samo od zajedničkog čišćenja učionice?
- Zašto svaki učenik treba paziti na higijenu u učionici?
- Da li treba paziti na higijenu u učionici i na svakom mjestu gdje se krećemo ili samo u svom domu?

STVARAMO

Pravila su da se poštuju. Ali, kada pravila pišete sami, onda je i odgovornije, a i lakše da se poštuju. Dopišite započeta pravila.

1. Uvijek pokušavaj i kada ne uspijevaš!
2. Sarađuj!
3. Budi odgovoran/odgovorna!
4. Daj sve od sebe!
5. Poštuj ostale!
6. Počisti nered oko tebe, sa stola i poda!
7. Donesi omiljeno cvijeće i njeguj ga!
8. Nastavite...

Za uređivanje učionice, pozovite i roditelje, oni su vaša podrška.

DAN PLANETE ZEMLJE

Nekada su bili kućice i vrtovi, kola i konji, brodovi i visoka jedra. Prolazile su godine. Kućice i vrtovi postali su neboderi i fabrike, kola i konji automobili, a drveni brodovi tankeri. Iz godine u godine bilo ih je sve više. U nebo su se počeli dizati čudni oblaci. Neprozirna magla puna dimova iz automobila i fabričkih dimnjaka, prekrila je gradove. Bio je to smog. Zbog njega je Zemljin fini omotač, na nekim mjestima, počeo pucati.

- Oprosti mi Zemljice! - reklo je Sunce.

- Tamo gdje nema tvojeg finog omotača, moje će zrake lako proći i postat će opasne. Brinem se za ljude, biljke i životinje.

- Razumijem te, Sunce! Ali, što mogu učiniti? Tužna sam.

Ljudi više nisu pažljivi prema meni. Počela sam kašljati i sve teže disati. Ne znam kako maknuti tamne, štetne oblake. Pogledaj rijeke! Mutne su i prljave. Pogledaj potoke! U njima je smeće! Poslušaj ptice! Javljaju da ne žele sletjeti na stijene uz more jer su onečišćene naftom.

Suncu je bilo žao prijateljice Zemlje. A i nije željelo nikome nauditi. I dosjetilo se! Pecnuo je svojim zracima jednog mudrog gospodina, stanovnika Zemlje.

- Hej, probudi se! - uzviknulo je. Zemlja će se jako razboljeti! Vi ljudi, trebate joj pomoći!

Gospodin je to ozbiljno shvatio. Pozvao je mnoge ljude i vrlo glasno i dugo govorio. Na kraju je rekao:

- Zemlja je naš dom. A dom trebamo čuvati. Mi smo joj naudili, mi ćemo joj i pomoći!

Tako je i bilo. Zabrinuti ljudi odlučili su da će se više brinuti o njezinoj čistoći i zdravlju. Kako bi joj pokazali da su odlučni u tome, 22. april proglasili su Danom planete Zemlje. Na taj dan smišljaju načine kako da joj što više pomognu, iako još uvijek kašljuca. Zemlja se otada osjeća bolje.

RJEČNIK

smog - zagađenje vazduha
sastavljeno od dima i magle

Sonja Ivić

RAZGOVARAMO

- Ko su glavni likovi u ovom tekstu?
- Ljudi nisu bili pažljivi prema Zemlji ili prema Suncu?
- O čemu se govori u ovoj priči?
- Kako su ljudi odlučili pomoći Zemlji?

Dan planete Zemlje obilježava se 22. aprila kako bi se jačala svijest ljudi prema prirodnoj okolini. Različitim događajima i akcijama nastoji se skrenuti pažnja ljudi na opasnost koja prijete životu na Zemlji.

Brinimo se za majku Zemlju kako bi se ona mogla brinuti za nas, kao što to čini već hiljadama godina.

NA PIJACI

U ljeto bi se Mašo i njegova braća dizali rano i išli da beru borovnice. Mnogo bi ih nabrali. Stavljali su ih u veliku plastičnu vreću, pa u ruksak.

Mašo bi to natovario na leđa. Popeo se u autobus i otišao u grad, na pijacu.

Tamo bi istresao svoje voće na tezgu i prodavao.

- Borovnica, slatka bobica, navali narode! - vikao bi Mašo.

Borovnice su skupe i Mašo bi dosta novaca zaradio.

Toga dana na tezgi mu je ostalo još malo sočnih šumskih plodića, a imao je pun džep novaca. Izvadio je novčanice i počeo ih brojati. Brojao je, brojao... i brojao.

Jedan mali dječak ispustio je svoju ruku iz mamine i krenuo po pijaci. Mama to nije ni primijetila, jer je pričala sa jednom svojom poznanicom. Po pijaci ne idu automobili pa se nije plašila da će joj dijete nešto zgaziti.

Dječak je prišao Mašinoj tezgi. Šakom je grabio bobice i stavljao u usta.... Mašo je, po ko zna koji put, brojao zaradu, pa ništa nije vidio.

Najednom ču se glas: - Gdje mi je dijete?

Mašo se trže. Plavi dječak sav zamazan stajao je pred njegovom tezgom.

- Svaka ti čast, momčino - reče Mašo. Dječak ga pogleda.

- Neka si se ti najeo. Previše sam se zabrojao. Zaslužio si, vala, i koju paru.

I Mašo dade dječaku zveckavih novaca. Mališan ih stavi u džep.

Dotrča dječakova majka.

- Šta je bilo? - upita ona.

- Ništa - nasmija se Mašo.

Snebivajući se, majka je odvela sinčića na česmu da ga umije. Oko njih su se raspršivale vodene kapljice. Na suncu su blistale kao biseri.

Pijaca se šarenila od voća, povrća i ljudi.

Bisera Alikadić

RAZGOVARAMO

- O kome se govori u ovoj priči? Ko su likovi?
- Gdje i kada se dogodilo ovo što je ispričano?
- O čemu priča govori?
- Kako bi ti postupio da si na Mašinom mjestu? Zašto?

STVARAMO

Zamislamo da smo na pijaci. Jedan učenik ili učenica prodaje, drugi kupuje.

Ne zaboravite na kulturnu komunikaciju. Počinjemo:

Dobar dan!...

SPORAZUMIJEVANJE E-PORUKAMA

@ DRUGARI

Dina: Mirza, molim te pomoz mi!

Mirza: Svakako Dino, šta je žurba?

Dina: Radim na projektu sa Sarom. Ona je bolesna i ne može doći. A moram joj poslati slike da završi projekat. Ne mogu sa svog laptopa.

Mirza: Nije problem, poslat ćemo preko mog laptopa. Samo mi reci koji je njen e-mail.

Dina: Paaa, mislim da je sara.mk.hotmail.com.

Mirza: Dino, zaboravila si „et“!

Dina: „Et“, „et“, eto šta sam pogriješila. A mislila sam da mi ne radi laptop!

Mirza: Eto moja „et“ drugarice! Samo je jedan „et“, a toliko važan!

Dina: Hvala ti moj „et“ družo!

RAZGOVARAMO

- Ko učestvuje u ovom razgovoru?
- O čemu su oni pričali?
- Zašto Dina nije mogla poslati e-mail?
- Da li se vama dešava ovaj problem zbog nepažnje?

poštovanje tuđe
privatnosti

poštovanje tuđih
osećanja

provera istinitosti bilo
koje tvrdnje

bez vikanja na mreži

pažljivo birajte prijatelje

dopuštenje da podelite
zajedničke fotografije

podelite sadržaj
na koji ste ponosni

poštujte tuđe vreme
na internetu

zaštite svoje lične podatke

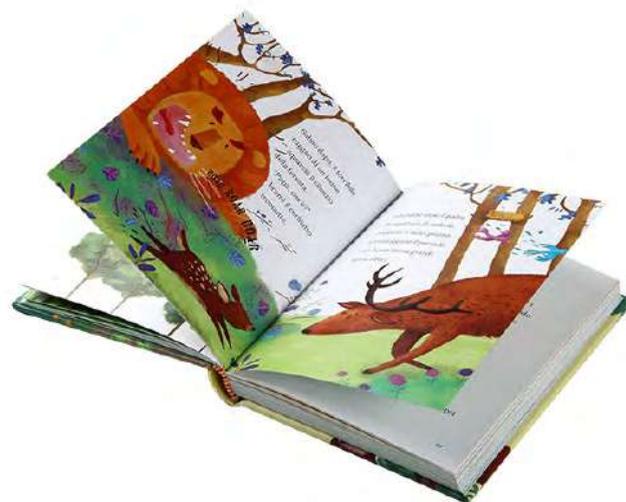
bez zloupotrebe anonimnosti

NETIKET ili Internet BON TON

Ovo je primjer za STRIP na temi o elektronskoj kulturnoj komunikaciji. Na linku imate poveznicu sa aplikacijom <http://www.makebeliefscomix.com/Comix/>. Pokušajte napraviti i vi jedan strip o bontonu u elektronskoj komunikaciji.

ZAVIČAJNI GOVOR I STANDARDNI JEZIK

RAZGOVARAMO

Na koje sve načine se možete sporazumijeti sa ljudima? Zaokružite one koje vi koristite:

1. Pokretima
2. Znacima
3. Zvukom
4. Držanjem tijela
5. Izrazom lica
6. Jezikom

Od svih načina, ljudi se najlakše i najbrže sporazumijevaju pomoću jezika.

Jezik je sredstvo najšireg sporazumijevanja među ljudima.

Ljudi govore različitim jezicima. Ali, i pripadnici jednog naroda koji žive i na istom prostoru govore različito. Jezik kojim govorimo u školi, koji slušamo na televiziji, radiju, čitamo u novinama i knjigama nije isti kao onaj kojim govorimo u svom domu.

Zato razlikujemo zavičajni govor od standardnog jezika, onaj koji se koristi u školi ili na TV.

RJEČNIK

moš - možeš
donjet - donijet
peškeš - dar, poklon

RAZGOVARAMO

- Da li ste razumijeli šta je pitala Mirzina nena?
- Koje riječi niste razumijeli?
- Zašto je Din rekao Mirzi da ima prevodioca u glavi?
- Oni su se ipak razumijeli zato što su govorili isti jezik. Koje su razlike u neninom i Mirzinom govoru?
- Šta znače riječi:
 HEFTA
 INSAN
 ŠNAJDER

MOZGAMO

Zavičajni govor je govor kraja u kojem smo odrasli ili u kojem živimo.

Standardni jezik je univerzalno sredstvo sporazumijevanja ljudi, odabrani narodni govor koji je uređen pravilima. Na taj način je standardizovan da bi se mogli razumijeti svi govornici jednog jezika. Pravila standardnog jezika su napisana u gramatici, pravopisu i rječniku.

ZADATAK

Ovu narodnu uspavanku, prepisi koristeći standardni jezik.
Za pomoć traži starije osobe koje žive u tvojoj blizini.

USPAVANKA

Buji, paji, čedo materino,
Uspavaj se u šimšir bešici.

Beša ti je na moru kovana,
Kovale je do tri kujundžije.

Jedan kuje, drugi pozlaćuje,
Treći meće od zlata jabuku.

San u bešu, a nesan pod bešu,
Nesanka ti voda odnijela.

Narodna pjesma

RASTAVLJANJE RIJEČI NA SLOGOVE

SLOG JE NAJMANJA I OSNOVNA GLASOVNA JEDINICA KOJA SE OSTVARUJE JEDNIM IZGOVORENIM ZAHVATOM. SLOG MOŽE BITI I SAMO JEDAN GLAS, POD USLOVOM DA JE SAMOGLASNIK.

Granica sloga dolazi iza samoglasnika:

pje-va-ti
živ-je-ti
lep-tir
čov-jek
mol-ba

Prema broju slogova riječi mogu biti:

- jednosložne riječi (*let, prst, kat, vrt*)
- dvosložne riječi (*ka-pa, bit-ka, lop-ta*)
- trosložne riječi (*av-li-ja, u-li-ca*)
- višesložne riječi (*raz-lju-ti-ti, za-pje-va-ti*)

U riječima koje se sastoje iz više glasova nosilac sloga je samo samoglasnik. U nekim slučajevima suglasnik **r** preuzima svojstvo samoglasnika kao u riječima: *prst, crv, trn, vrt, vr-ba, cvr-čak, zr-no*. Zato se naziva **slogotvorno r**.

NAPOMENA: u jednoj riječi ima onoliko slogova koliko ima samoglasnika.

Pročitajte tekst i pronađte jednosložne, dvosložne i višesložne riječi.

ZIMA U SARAJEVU

Noćas u Sarajevu sve krošnje
 obukle raskošne snježne nošnje.
 U Malom i Velikom parku
 susrećem čarobnu snježnu bajku.
 I uz Miljacku slika ista
 svaka krošnja i svaka grana

bijela i čista.
 Ja danas ne koračam
 kroz decembarski dan
 već kroz bijeli zimski san.

Fikreta Kenović-Salihović

RASTAVLJANJE RIJEČI NA KRAJU RETKA

Ako cijelu riječ ne možemo napisati na kraju jednog retka, prekidamo je, stavljamo crticu (-) preostali dio riječi prenosimo u sljedeći redak. Riječi se rastavljaju samo na granici slogova, i to na one dijelove koji se, tako rastavljeni najlakše izgovaraju.

Riječ možemo rastavljati na sljedeći način:

RA-ZUM, RA-ZU-MI-JE-VA-NJE, GRAD-SKI, SI-VA, LOP-TA, VOŽ-NJA, VO-LJA.

Kada rastavljamo riječi, moramo voditi računa da u oba dijela bude po jedan samoglasnik.

JEDNOSLOŽNE RIJEČI NE MOGU SE RASTAVLJATI NA SLOGOVE.

U sljedeći red ne smijemo prenositi samo jedno slovo, čak i onda ako to slovo sačinjava slog.

Tamo gdje može stati crtica (-) može i slovo.

PAŽNJA!

Pogrešno je rastavljati riječ na sljedeći način, KUĆ-A TRAV-A KLUP-A.

cjepani-ca

IMENICE

ROD I BROJ IMENICA

IMENICE SU RIJEČI KOJE OZNAČAVAJU IMENA BIĆA,
PREDMETA, POJAVA.

Imenice su promjenljiva vrsta riječi. Njihov oblik se mijenja u zavisnosti od službe koju vrše u rečenici.

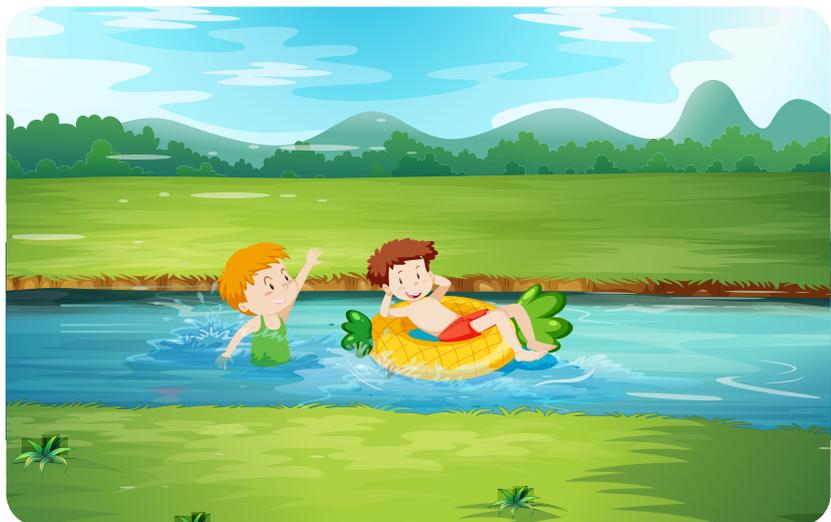
Imenice dijelimo na zajedničke i vlastite.

Zajedničke imenice su riječi kojima imenujemo predmete i bića iste vrste, predmete sa zajedničkim osobinama (*knjige, lampe, ptice, cvijeće*)

Vlastite imenice imenuju imena ljudi, gradova, sela, rijeka, planina i pišu se velikim početnim slovom. (*Damir, Minesa, Vardar, Kičevo, Rožaje, Tutin, Godovo, Kitka*)

MALI KUPAČI

Mirza i Dino su se vraćali s kupanja na Pčinji. Mamile su ih zrele smokve pored puta. Mirza je zaustavio bicikl, savio granu nanizanu smokvama, ubrao nekoliko slatkih plodova. Pored njega je stajao radoznali Dino i gledao u sve vrhove Kotorca. „Ja, Dino, volim Konjare zbog ovih smokava“, govorio je Mirza pružajući Dini nekoliko smokava. „Ja, Mirza, volim vodu i Pčinju i Tresku, ne bih mogao zamisliti ljeto bez kupanja u ovim rijekama“.

Izeta Babačić

ZADATAK

Iz ovog teksta izdvojte sve vlastite i zajedničke imenice.

VLASTITE IMENICE	ZAJEDNIČKE IMENICE

IGRAMO

Sa drugom ili drugaricom igrajte igru „Na slovo, na slovo“. Zamolite nekoga da vam bude sudija koji će kazati neko slovo. Vi pišete u jednoj koloni sve vlastite imenice na to slovo i u drugoj sve zajedničke imenice kojih se sjetite na to slovo. Pobjednik je onaj koji napiše više riječi.

Imenice imaju tri roda. Prema rodu, imenice se dijele na:

- Imenice muškog roda (učitelj, pekar, ljekar, plač, kamen, mač, pištolj, šestar, Kadir, Kan.)
- Imenice ženskog roda (mama, nana, nastavnica, bolest, radost, sreća, suza, kiša, kabanica.)
- Imenice srednjeg roda (dijete, pile, mače, tele, jagnje, polje, lišće, cvijeće, drvo.)

MUŠKI ROD (OVAJ ILI TAJ)	ŽENSKI ROD (OVA ILI TA)	SREDNJI ROD (OVO ILI TO)
put	žena	dijete
avion	knjiga	pile
čekić	djevojčica	leglo
kaput	priroda	nebo
kišobran	ruža	skrovište
prsten	četka	odijelo

Zajedničke imenice imaju oblike i za jedninu i za množinu: *učenik - učenici, lav - lavovi, list - listovi, more - mora, kiša - kiše, jabuka - jabuke, knjiga - knjige.*

NAPOMENA: Neke imenice imaju samo jedninu, nazivaju se *singularia tantum* (uglavnom vlastite, gradivne i zbirne), a neke imaju samo množinu, *pluralia tantum*, (*usta, leđa, grudi, prsa, novine, makaze, vrata, pantalone, farmerice, merdevine, gaće, kola, pluća, nosila ...*). Postoje i imenice koje u jednini imaju jedan, a u množini drugi oblik (*čovjek - ljudi*).

PRIDJEVI

U opisu kuće, upotrijebili smo riječi kojima smo opisali, kazali čija je i od čega je kuća. Te riječi su **pridjevi**.

RIJEČI KOJE STOJE UZ IMENICU I ODREĐUJU NJIHOVE OSOBINE,
ČIJE JE NEŠTO ILI OD ČEGA JE NEŠTO ZOVU SE PRIDJEVI.

PAPIRNATI BRODOVI

Iz dana u dan puštam niz zelenu rijeku poneki mali papirni brod. Svaki sam od njih ukrasio krupnim slovima imena sela u kojem živim. Možda će neko preko sedam mora naići na moj papirni brod i doznati iz njega kako se zovem i gdje se nalazim.

Šarenim cvijećem iz očevog vrta zakitio sam sve svoje brodove: nadam se da će cvijeće ubrano jutros, prispjeti do mraka nekom u ruke!

Porinuo sam svoj papirni brodić, a kada sam pogledao u nebo, spazio sam čitavu flotu oblačića gdje žurno dižu svoja bijela jedra.

Koji ih to neznani drug pušta niz rijeku da se cijelim putem nadmeću s mojim papirnim brodovima?

Kad padne noć, zakrilim rukom lice i sanjam kako svi brodovi plove nekuda put ponoćnih zvijezda. U njima sjede vile sna i svaka drži u krilu košaru punu snova.

Rabindranat Tagore

RAZGOVARAMO

- Vjerovatno biste i vi voljeli sa svojim drugovima praviti brodiće i puštati niz rijeku.
- Kakvim je slovima dječak ukrasio brodiće?
- Koje boje su dječakovi brodići?
- Kakvi si brodići? Od čega su?
- Kakvi su cvjetovi kojima je dječak kitio svoje brodiće?
- Šta je dječak sanjao kada padne noć?

**OPISNI PRIDJEVI OZNAČAVAJU OSOBINU IMENICE UZ KOJU STOJE.
DOBIJAJU SE NA PITANJE KAKAV JE NEKO ILI KAKVO JE NEŠTO.**

Svako biće predmet ili pojava ima više osobina, koje se iskazuju opisnim pridjevima. *Mače može da bude: malo, bijelo, sivo, crno, šareno, umiljato, mirno, nježno, drago, lukavo, gladno, sito.*

Soba može da bude: velika, prostrana, udobna, svijetla, provjetrena, okrečena, uredna, mala, velika, bijela, plava.

- *Bijela maca je stajala na zidu.*
- *Oko bijele mace šunjalo se mače.*
- *Veliki pas me je uplašio.*
- *Ja ne volim velike pse.*

Iz navedenih primjera vidi se da pridjevi nemaju svoj poseban rod, oni rod dobijaju od imenice uz koju stoje i koju određuju. Imenica *odluka* je ženskog roda pa je pridjev koji određuje ženskog roda - *gazdina*. Kada bi pridjev stao uz imenicu *konj* ili *ždrijebe* onda bi on bio u obliku roda tih imenica: *gazdin konj* - *gazdin* - muški rod; *gazdino ždrijebe* - *gazdino* - srednji rod.

Pridjevi imaju oblike za sva tri roda

Muški rod

plavi cvijet
sretan otac

Ženski rod

plava košulja
sretna mama

Srednji rod

plavo nebo
sretno dijete

Pridjevi su istog gramatičkog broja kao i imenica uz koje stoje. Ako je imenica u množini i pridjev je u množini:

Jednina

sretan otac

Množina

sretni očevi

ZAMJENICE

RIJEČI KOJIMA UPUĆUJEMO NA LICA, PREDMETE I OSOBINE
NAZIVAMO ZAMJENICE.

Zamjenice JA, TI, ON (ONA, ONO) MI, VI, ONI (ONE, ONA) nazivaju se lične ili zamjenice. Ovim zamjenicama upućujemo na osobe ili lica koja sudjeluju u razgovoru, ili na lica o kojima se govori.

Lične zamjenice

JEDNINA		MNOŽINA	
1.lice	JA	1.lice	MI
2.lice	TI	2.lice	VI
3.lice	ON, ONA, ONO	3.lice	ONI, ONE, ONA

Lična zamjenica **ja** označava lice koje govori o sebi.

Lična zamjenica **ti** označava lice kome govorimo.

Lična zamjenice **on**, **ona** i **ono** označavaju lica ili stvari o kojima se govori.

Lična zamjenica **mi** označava lica koja govore ili pišu o sebi.

Lična zamjenica **vi** označava lica kojima se obraćamo u govoru.

Lične zamjenice **oni**, **ona** i **one** označavaju lica ili stvari koja pominjemo u govoru.

Lične zamjenice 1. i 2. lica imaju oblike za jedninu i množinu, a zamjenica 3. lica i oblike za muški, ženski i srednji rod.

1. **Ja** govorim.
2. **Ti** slušaš.
3. **On** ne učestvuje u razgovoru.
Ona ne učestvuje u razgovoru.
Ono ne učestvuje u razgovoru.

1. **Mi** govorimo.
2. **Vi** slušate.
3. **Oni** ne učestvuju u razgovoru.
One ne učestvuju u razgovoru.
Ona ne učestvuju u razgovoru.

Ličnu zamjenicu Vi za 2. lice množine možemo upotrijebiti i kada se obraćamo jednoj osobi, a kojoj želimo da ukažemo posebno poštovanje/počast. Tako se obraćamo starijim osobama, nastavnicima, svima u zvaničnoj komunikaciji.

Zamjenice su promjenljiva vrsta riječi. Tako i zamjenica za 2. lice množine koju koristimo iz poštovanja ima različite oblike: **VI, VAS VAM/VAMA, VAŠA, VAŠ**

ZADATAK

1. U sljedećoj pjesmi, potcrtaj sve lične zamjenice

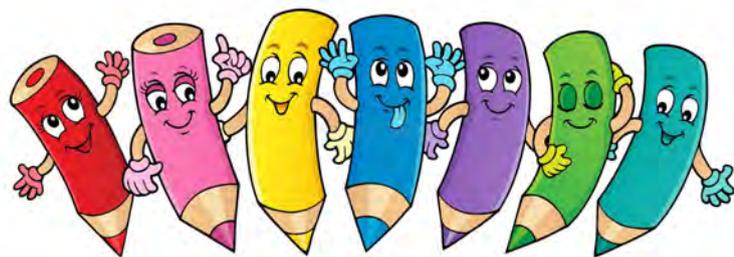
SVAĐA

U Jasninoj školskoj torbi posvađale se boje.

- Ja sam najbolja - kaže crvena.
- Ja sam najljepša - kaže zelena.
- Ja sam najbolja - javi se bijela.
- A zašto baš ti? - upita ljubičasta.
- Kada nešto zabrljam, to se i ne vidi - odgovori bijela.
- Ne vidi se i kada nešto dobro napraviš - javi se crna.
- Ti nisi boja - usprotivi se bijela.
- Ko? - ljutito upita crna.
- Ti! - brzo će bjela.

Crna se strašno naljuti i poprska bijelu.

Sad su sve boje vidjele koliko je crna boja zbilja crna.

Franjo Tušek

GLAGOLI

NAGLAVAČKE

Gledam vodu
s jedne tačke
i sve vidim
naglavačke.

Naglavačke
riba pliva,
naglavačke
stoji njiva.

Naglavačke
ribar lovi,
naglavačke
šuma plovi.

Naglavačke
raste trava,
naglavačke
čovjek spava.
Naglavačke
cvijeće cvjeta.

Naglavačke
pola svijeta.

Brzo siđem
sa te tačke
jer i ja sam
naglavačke.

Rizo Džafić

ZADATAK

Prepiši sve glagole iz pjesme.

GLAGOLI SU RIJEČI KOJE OZNAČAVAJU RADNJU, STANJE, ZBIVANJE

Šta rade Dina i Dino na slikama?

Dino skače preko konopca.

Dina vozi rolerke.

• **Kako se osjećaju Alisa i dječak?**

Alisa spava.

Dječak sjedi.

• **Šta se zbiva u prirodi?**

Kiša pada.

Rijeka teče.

Danas je sunce obasjalo naš kraj. Na proplanku se djeca igraju, a na rijeci naši drugovi pecaju. Cvijeće cvjeta, leptiri na laticama spavaju.

Iznenada se naoblačilo. Sijevalo je i grmjelo. Vjetar je jako puhao. Svi smo potrčali prema planinskoj kući.

Ubrzo se sve smirilo. Krenuli smo kući.

Riječi: igraju, pecaju, potrčali smo, krenuli smo označavaju **radnju**.

Šta rade djeca?

Djeca se igraju.

Šta rade naši drugovi?

Naši drugovi pecaju.

Riječi: sjedi, cvjeta i spavaju označavaju **stanje**.

Djeda je ostario, povio se u leđima.

Po cijeli dan je sjedio i drijemao na klupi ispod kruške.

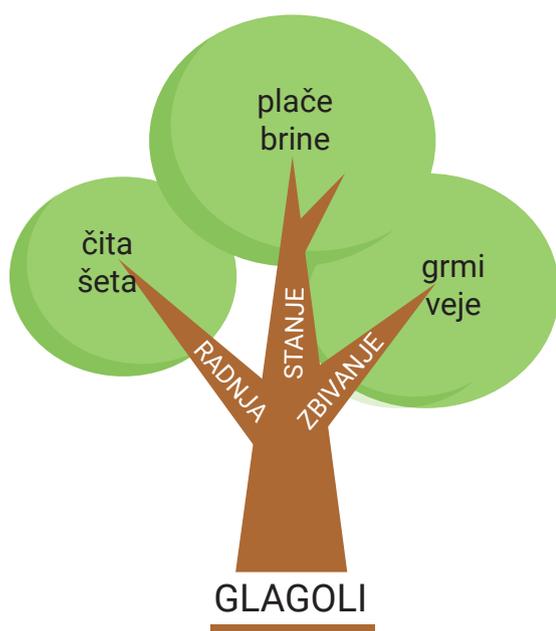
Riječi: obasjalo, naoblačilo, sijevalo, grmjelo, puhao, smirilo označavaju **zbivanje**.

Kiša je pljuštala zemljenom tlom.

Munje su raspaljivale svoje strelice i rasvjetljavale sokake.

Sastavi rečenice od ovih glagola.

RADNJA	STANJE	ZBIVANJE
čita	spava	grmi
piše	leži	sijeva
svira	stoji	treperi
igra	voli	veje
šeta	želi	šumi

Radnja, stanje i zbivanje za glagole su pravo uživanje.

Razgledajte glagole u sljedećim poslovicama:

Život nam *vraća* samo ono što *dajemo*.
 Ko o čemu *misli*, on o tome i *sanja*.
 Rana ako se i *izliječi*, poznaje se *trag*.
 Ko visoko *leti*, nisko *pada*.
 Kako *posiješ*, onako ćeš *požnjeti*.
 Više um *zamisli*, nego more *ponese*.
 Kad najviše *grmi*, najmanje kiša *pada*.
 Kadija te *tuži*, kadija ti *sudi*.

• Pronađi glagole u tekstu!

Radnici uređuju prostor oko gradilišta. Odvoze zemlju i siju travu. Napraviće i staze. Stanari se useljavaju. Nose namještaj i uređuju stanove. Na klupi pored zgrade spava pas. On se ne plaši buke. Uz klupu spava i mačak. U njihovoj blizini sjedi čovjek i čudi se. Nebo se odjednom naoblacilo. Puše vjetar. Usred dana se smračilo. Pada i kiša.

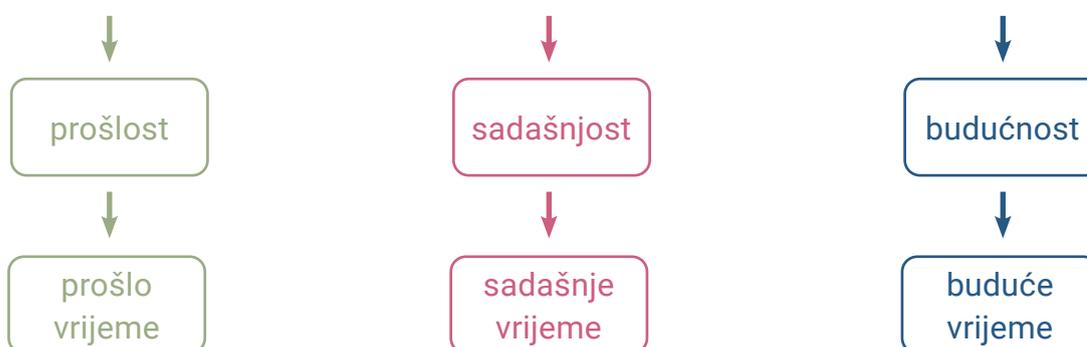
* PRILOG 6

IZRICANJE PROŠLOSTI, SADAŠNJOSTI I BUDUĆNOSTI

GLAGOLSKA RADNJA, STANJE ILI ZBIVANJE MOGU SE DOGAĐATI U PROŠLOSTI, SADAŠNJOSTI ILI U BUDUĆNOSTI.

1. PROŠLOST označava da se neka radnja, stanje ili zbivanje dogodilo ranije.
2. SADAŠNJOST znači da se neka radnja, stanje ili zbivanje događa sada.
3. BUDUĆNOST znači da će se neka radnja, stanje ili zbivanje dogoditi kasnije, u budućnosti.

PRIJE	SADA	POSLIJE
U školi sam učio svirati	U školi učim svirati.	U školi ću učiti svirati.
Ena je sanjala more.	Ena sanja more.	Ena će sanjati more.
Kiša je tiho padala.	Kiša tiho pada.	Kiša će tiho padati.

Glagolima možemo iskazati radnju, stanje i zbivanje koje se dogodilo u prošlosti, koje se događa u sadašnjosti i koje će se dogoditi u budućnosti.

1. U rečenicama je izrečena prošla glagolska radnja.

*Učenik je čitao.
Vjetar je puhao.
Trava je porasla.*

2. U rečenicama je izrečena sadašnja glagolska radnja.

*Učenik čita.
Trava raste.
Vjetar puše.*

3. U rečenicama je izrečena buduća glagolska radnja.

*Učenik će čitati.
Trava će porasti.
Vjetar će puhati.*

* PRILOG 7

LICE I BROJ GLAGOLA

Ona pjeva u horu.
Ja pjevam u horu.
Mi pjevamo u horu.
Oni pjevaju u horu.

GLAGOLI IMAJU LICE I BROJ

Lice je učesnik u govoru.

Broj može biti u jednini i množini.

Gramatičke kategorije LICE i BROJ kod GLAGOLA

Ja sam ozbiljna.	Ti si dobar.	On je prekrasan. Ono je lijepo. Ona je hrabra.
Mi smo djeca.	Vi ste djetinjaste.	Oni su najbolji. One su kraljevne. Ona su sretna.
Ja ću donijeti.	Ti ćeš donijeti.	On će donijeti. Ono će donijeti. Ona će donijeti.
Mi ćemo donijeti.	Vi ćete donijeti.	Oni će donijeti. One će donijeti. Ona će donijeti.

Rasporedi glagole po licima i broju (sviraju sviramo sviraš svirate svira sviram).

JEDNINA	MNOŽINA
1.	1.
2.	2.
3.	3.

Linijama poveži rečenice sa odgovarajućim licem i brojem glagola u njima.

Mi se igramo.

Oni skaču.

Ja često maštam.

Vi brzo trčite.

Ti mi čuvaj mjesto.

On je odgovoran.

1. lice jednine

3. lice množine

2. lice jednine

1. lice množine

3. jednine

2. lice množine

PISANJE RIJEČCE NE

Odričnu riječcu NE, pišemo odvojeno od glagola.

Riječcu **ne** uz glagole pišemo rastavljeno: ne učim, ne radim, ne mislim, ne šetam.
Riječca **ne** piše se sastavljeno samo u glagolskim oblicima: nisam, nemoj, nemam, neću.
Međutim, uz pridjeve i imenice, riječcu ne pišemo sastavljeno:
nevaspitan, nepismen, neuredan, nekulturan, nečovjek, neprijatelj, neradnik.

OČEVA USPAVANKA

Zvijezda se
sa tamom bori,
a otac mi
priču zbori.

Ne, to nije uspavanka,
lepršava, bajkovita;
riječ u oca nije tanka,
iz života on to čita.

Zvijezda trepće,
posustaje,
a otac se ne predaje.

Otac priča, a riječ svaka
i krhka i tako jaka,
i dok snovi krče mrak,
znam, i ja ću biti jak.

Ismet Bekrić

Neki stihovi pjesme *Očeva uspavanka* napisani su kao potvrdne ili kao odrične rečenice.
Razvrstat ćemo stihove pjesme u dvije grupe:

Potvrdne

Zvijezda se sa tamom bori.

Otac mi priču zbori.

Iz života on to čita.

Odrične

Ne, nije to uspavanka.

Riječ u oca nije tanka.

A otac se ne predaje.

- Uz ostale vrste riječi riječcu **ne** pišemo sastavljeno. Pogledajte kako je napisana odrična riječca **ne** u ovim riječima suprotnog značenja, naprimjer: nečitko).

pravda - nepravda

vjera - nevjera

rad - nerad

urednost - neurednost

znanje - neznanje

poštenje - nepoštenje

prilika - neprilika

čistoća - nečistoća

*** PRILOG 8**

REČENICA

REČENICA JE SKUP RIJEČI ILI SAMO JEDNA RIJEČ KOJA IMA ODREĐENO ZNAČENJE.
ONA JE IZGOVORENA ILI NAPISANA MISAO.

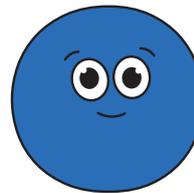
- Rečenicom saopštavamo svoje misli, osjećanja i obavještenja.

VRSTE REČENICA PO ZNAČENJU

OBAVJEŠTAJNE REČENICE

REČENICE KOJIMA SE NEKO O NEČEMU OBAVJEŠTAVA, KOJIMA SE PRUŽA NEKO OBAVJEŠTENJE, ZOVU SE OBAVJEŠTAJNE.

Na kraju obavještajnih rečenica stavlja se TAČKA.
Pada snijeg.

UPITNE REČENICE

REČENICAMA KOJIMA SE NEŠTO PITA ZOVU SE UPITNE.

Na kraju upitnih rečenica nalazi se UPITNIK.
Da li pada snijeg?

UZVIČNE REČENICE

REČENICE KOJIMA SE IZRAŽAVAJU SNAŽNA OSJEĆANJA:
RADOST, TUGA, STRAH, BOL, LJUTNJA, BIJES ZOVU SE UZVIČNE REČENICE.

Na kraju uzvične rečenice stoji UZVIČNIK.
Pada snijeg!

Njima je izraženo neko jako osjećanje.

Riječi: uh, ura, jao, ih, oho, ah, eh; posebno ističu jačinu osjećanja.

ZAPOVJEDNE REČENICE

ZAPOVIJEDNE REČENICE SU ONE REČENICE KOJIMA SE ISKAZUJE NEKA MOLBA, ZAHTJEV ILI ZAPOVIJEST.

Na kraju zapovjednih rečenica nalazi se tačka ili uzvičnik (stroga zapovjest). *Zatvori prozor!*

ŽELJNE REČENICE

ŽELJNE REČENICE SU ONE U KOJIM JE ISKAZANA ŽELJA DA SE NEŠTO OSTVARI.

Na kraju željnih rečenica nalazi se uzvičnik.

Srećan Ti rođendan!

Dina: *Dođi danas posle škole! Nemoj da zaboraviš svesku iz matematike ponesi moj CD! Pripremi i one crteže!*

Dino: *Molim te, zaustavi se! Ne zahtijevaj stalno nešto od mene! Ponekad mi ispričaj ili me pitaj. Razgovor se ne sastoji samo od zapovijedi.*

RAZGOVARAMO

Dino je, ustvari, naveo tri osnovne uloge rečenice u razgovoru. Dok razgovaramo, najčešće prenosimo obavještenja, zapovijedamo ili pitamo.

- U kakve rečenice po značenju, spadaju one kojima se Dina obraća Dinu?

To su **zapovjedne rečenice**. Kao što vidiš, one se najčešće završavaju uzvičnikom ali to nije obavezno. Što je zapovijest izrazitija, jača, obaveznija je upotreba uzvičnika. Ponekad zapovjednom rečenicom iskazujemo i želju, molbu, savjet.

Pogledaj rečenicu kojom se Dino se obraća Dini. Tom rečenicom se iskazuje molba. Da li u tekstu ima obavještajnih rečenica? Posljednja Dinova rečenica je obavještajna. Njome se iznosi obavještenje o tome da se razgovor ne sastoji samo od zapovijedi već i od pitanja i obavještenja.

REČENIČNA MELODIJA, NAGLAŠAVANJE RIJEČI U REČENICI, IZRAŽAJNO ČITANJE

Rečenice u govoru imaju određenu **melodiju**. Čak i ako ne čujemo dobro šta je neko rekao, po melodiji njegove rečenice lako razlikujemo da li je on izrekao, naprimjer, **obavještenje, pitanje ili zapovijest**.

Pročitaj sljedeće rečenice i razmisli o tome da li se glas podiže ili spušta na kraju rečenice:

Kadir piše.

Zar Kadir ne piše?

Neka Kadir piše!

- Obavještajnu rečenicu *Kadir piše.* izgovaramo tako što nam se glas na kraju **spušta (po visini tona ali ne i jačini)**. Po tom spuštanju glasa i prepoznamo da nam se neko obraća obavještenjem, čak i kad ne čujemo razgovjetno njegove riječi.
- Dok izražajno izgovaramo upitnu rečenicu *Zar Kadir ne piše?* **glas nam se podiže**.
- Rečenicu *Neka Kadir piše!* Izgovaramo prepoznatljivom, **zapovjednom melodijom**. Cijelu rečenicu izgovaramo visokim tonom.

Rečenična melodija nam ne služi samo za to da bismo u razgovoru razlikovali obavještenje, pitanje i zapovijest, nego ponekad i za iskazivanje snažnih osjećanja.

Tako naprimjer istu rečenicu možemo izgovoriti na tri različita načina:

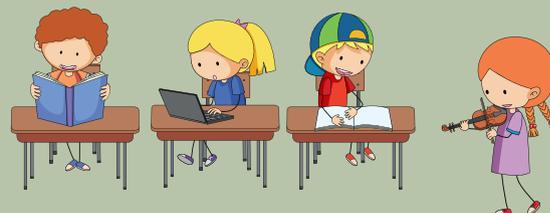
a) *Kan igra.*

b) *Kan igra!*

c) *Kan igra?*

Pokušajte i vi pročitati ove rečenice.

Moć našeg govora zavisi od pravilnog izgovora glasova u riječima i riječi u rečenicama. Kada čitamo i recitujemo, važno je da poštujemo pravopisne znake: tačku, zapeću, tri tačke, uzvičnik, upitnik i dr.

Kazivanje ne treba da bude jednolično i dosadno, već melodično.

Vježbe za pravilan izgovor glasova i melodije:

- Evo Džejele! Džejla, zašto kasniš? Mi smo se zabrinuli. Mislili smo ko zna šta. E baš je dobro što si stigla! Sad si nas sve obradovala!
- Šta to šuška? Šta? O, ne! Kako si to mogao da uradiš? Zašto ranije nisi rekao? Moramo odmah to da sredimo! Brzo, brzo!
- Ma, ljudi, da li je to moguće?! Ne, ne, ne mogu da vjerujem! Pa ona to nikada ne bi uradila. Aha, evo je! Zar vam nisam rekao? Ona je pravi drug. Bravo, devojčice!

REČENICE PO SASTAVU

Ko je na slici?
Šta rade?

Dino i Dina čitaju.

Saznali smo sa slikom i pitanjima ko vrši radnju i koju radnju vrši.
Rečenica obično ima dva glavna dijela:
Jedan od tih dijelova je SUBJEKAT

SUBJEKAT je dio rečenice koji kazuje o KOME O ČEMU se u rečenici govori.

Subjekt je najčeće imenica. Subjekt u rečenici možemo odrediti pomoću pitanja KO?

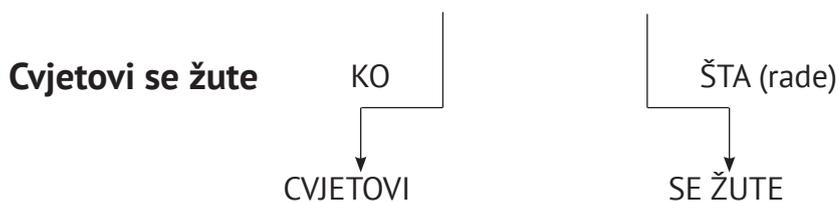
Mačak spava.	KO spava?	Mačak SUBJEKAT
Miš dojuri.	KO dojuri?	Miš SUBJEKAT
Mačak se probudi.	KO se probudi?	Mačak SUBJEKAT
Mačak pojuri miša.	KO pojuri miša?	Mačak SUBJEKAT

U jednoj rečenici subjekt nije iskazan. Mi smo ga pomoću pitanja KO? brzo odredili. Subjekt u rečenici ne mora biti uvijek izrečen, ponekad je SUBJEKAT IZOSTAVLJEN. U posljednje dvije rečenice (POBJEŽE MIŠ! i LJUT JE MAČAK.) SUBJEKAT se nalazi na kraju rečenice. Subjekt se najčešće nalazi na početku rečenice.

Proste rečenice su rečenice u kojima ima samo jedan predikat.

One mogu biti proste neproširene rečenice i proste proširene rečenice. Proste neproširene rečenice su rečenice koje imaju samo glavne rečnične članove, **predikat i subjekat**.

NEPROŠIRENA REČENICA

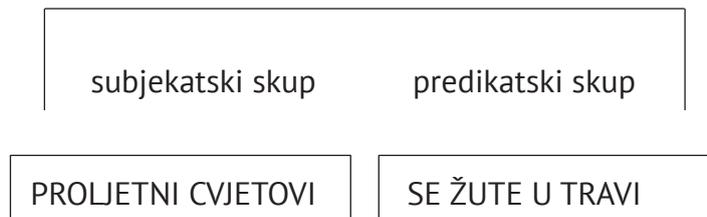

Proste proširene rečenice su rečenice koje pored glavnih rečničnih članova imaju i još neki dodatak.

Prosta neproširena rečenica: Kan *sjedi*. Hladno je.

Prosta proširena rečenica: Moj drug Kan *sjedi* na kauču. Danas je *hladno*.

PROSTA PROŠIRENA REČENICA

*PRILOG 10

UMANJENICE I UVEĆANICE

Imenice koje označavaju nešto umanjeno su umanjnice.

- Nastavci za **umanjenice**:

- ić, - čić **cvjetić**
- ica, - čica

Imenice koje označavaju nešto uvećano su uvećanice.

- Nastavci za **uvećanice**:

- etina, - urina **cvjetina**
- ina, - čina

UMANJENICE IMENICA, PRIMJERI:

svijet - svijetić
magarac - magarčić
cvijet - cvjetić
svijeća - svječića
zvijezda - zvjezdica
list - listić

UVEĆANICE IMENICA PRIMJERI:

som - somina
ruka - ručetina
kapa - kapetina
trbuh - trbušina
kuća - kućerina

NAČINI UMANJENICE IMENICA:

ljestve _____
oblak _____
grad _____
kap _____
slap _____

NAČINI UVEĆANICE IMENICA:

nos _____
brk _____
kaput _____
noga _____
knjiga _____

PISANJE VELIKOG SLOVA IMENA INSTITUCIJA, ADRESA, ČASOPISA, PRAZNIKA

- Kada pišemo velikim slovom?
- Kako se zove škola u kojoj idete?
- Kako ćemo napisati ime vaše škole?

Velikim početnim slovom pišu se imena institucija, adrese, časopisi i praznici.

• Pisanje naziva škola:

Jasmin ide u Osnovnu školu „Alija Avdović“ u Batincima. Škola je dobila ime po značajnom i poštovanom liku Alije Avdovića. Jasminova rođaka pohađa četvrti razred u Osnovnoj školi „25. maj“. U istom naselju je i Osnovna škola „Krstel Petkov Misirkov“. Prošlog vikenda, posjetili smo Pozorište za djecu i omladinu.

• Pisanje adrese ulica, trgova i bulevara:

Nedreta je živjela u ulici Palmira Toljatija u naselju Čento. Veličanstveni spomenik Aleksandra Makedonskog, nalazi se na Trgu Makedonije. Bulevar Partizanski odredi, uređen je cvjetnim žardinjerama.

• Pisanje naziva časopisa i knjiga:

Anesa je pročitala lekturu „Okamenjeni vukovi“ od Ahmeta Hromadžića. U našoj školi redovno dolaze časopisi „Naš svijet“ i za manje školarce „Rosica“. Moj baba redovno čita „Dnevni avaz“.

• Pisanje praznika:

Moja mama proslavlja Osmi mart sa svojim prijateljicama. Uvijek organizujemo priredbu za Dan Bošnjaka. 11. jula je Dan sjećanja. Zimski raspust počinje sa proslavom Nove godine.

PRAVILO

U nazivima novina, knjiga i filmova samo se prva riječ piše velikim slovom.
Ostale riječi pišu se malim slovom, osim ako nisu vlastita imena.

IGRAMO SE

Igra „Popravi greške“.

Učenici se dijele u parove, svaki par dobija radni list sa primjerima gdje je pogrešno upotrijebljeno veliko slovo. Svaki par koriguje pogrešno napisane riječi i prezentuje urađeno.

Učenici u manjim grupama otkrivaju pogrešno napisane riječi prema pravilima za upotrebu velikog slova i navodnika u datom tekstu (imena i prezimena, adrese življenja, nazivi institucija, naslovi knjiga i časopisa)

VELIKO SLOVO U IMENIMA DRŽAVA, GRADOVA I NJIHOVIH STANOVNIKA

Imena gradova, sela i drugih naseljenih mjesta pišu se sve riječi velikim slovom!

Imena stanovnika izvedena od zemljopisnih imena: gradova, sela i pokrajina, vlastita su imena i pišu se velikim početnim slovom

- Pronađi imena država, gradova, sela i njihovih stanovnika i pravilno ih napiši pisanim slovima.
- Nazive država, gradova i njihovih stanovnika potcrtaj crvenom bojom. Prepiši tekst pisanim slovima u svesci.

SPORT

JA SAM DINA. IDEM U ČETVRTI RAZRED OSNOVNE ŠKOLE ALIJA AVDOVIĆ U LJUBOŠU. TRENIRAM ODBOJKU, TRADICIONALNO NAJPOPULARNIJI SPORT. SKOPLJANKA SAM. MOJ DJED KAŽE DA SMO MI SANDŽAKLIJE JER SU NAŠI PRECI ŽIVJELI TAMO OD DAVNINA. DODUŠE, VEĆINA NAS KOJI ŽIVIMO U SKOPLJU DOSELILI SMO IZ RAZNIH KRAJEVA. TAKO JE I S MOJIM SUIGRAČIMA. MOJA PRIJATELJICA HAVA DOSELILA SE IZ TUTINA PA JE ZOVEMO TUTINKA. TO JE NE LJUTI. NAPROTIV, ČESTO NAS NASMIJE. BELMA JE PAZARKA. NJEN BRAT SE RODIO U BEČU, U AUSTRIJI, ALI ON KAŽE DA ON NIJE PAZARAC NI AUSTRIJANAC, NEGO BOŠNJAK. U NAŠEM ODBOJKAŠKOM KLUBU SU JOŠ DVIJE DJEVOJČICE KOJE SU SE DOSELILE DANAS. IGRAMO ODBOJKU NA PRVENSTVU SJEVERNE MAKEDONIJE.

IZGOVOR I PISANJE GLASOVA Č, Ć, DŽ, Đ

- Pročitajte ova dva teksta na glas.

MAČKA

Mačka noću dičnom domaćinu
 Kuću čuvala.
 Peć čačkala, pečenje močila,
 Vreće čeprkala, ćilim pomočila.
 Trčkarala, večerala, kućom koračala
 Mjaučući počivala, mačji noćivala.

DŽI IDŽI EDŽI UDŽI ODŽI ADŽI
 ĐE IDE EĐE UĐE OĐE AĐE

- Dali razlikujete u izgovoru kada treba slovo Č, a kada Ć? A, DŽ i Đ?
- Postoji li razlika među tim glasovima?
- Pravilna upotreba slova Č i Ć nije svima poznata i zato je svi ne razlikuju.
- Isto je i sa slovima DŽ i Đ. Ako ih pravilno ne upotrijebimo, riječi mogu dobiti drugo značenje.

Naprimjer: *ćelo* - je čovjek bez kose a *čelo* je dio lica;

đem je metalni dio uzde koja se stavlja konju u usta, a *džem* je slatko od voća;

đon je donji dio cipele, a *Džon* je vlastito ime;

spavačica je žena koja spava, a *spavaćica* je košulja za spavanje.

- Vježbajte pravilan izgovor riječi: *prstenčić, Hodžić, Hadžibulić, otići, dječaćić, đurđevak, đevrek, ulični, cvijeće, voće, Čair, ćevabdžinica, džemper, buregdžija, hodža, amidža, džep, kazandžija.*

Dječak i djevojčica pecaju riječi. Pomozi im upecati što više riječi sa č ili ć tako da najprije napišeš znakove (kvačice ili crtice) iznad svake riječi.

Zatim riječi prepisi u odgovarajuće kolone.

Prepiši rečenice u svojoj svesci i na prazne crte upiši odgovarajuće slovo:

č, ć

U mojem gradi__u ima mnogo drve__a. Parkovi su prepuni cvije__a. Djevoj__ice i dje__aci tr__e uokolo i veselo se igraju. Svoj__eparac rado troše u gradskoj slasti__arnici. Najviše naru__uju sladoled i kola__e. U školi u__imo, __itamo i ra__unamo. U__iteljica nam na plo__i piše zadatke. Na satu prirode i društva __esto izvodimo eksperimente. Na stolicama imamo jastu__i__e da se ne bismo prehladili. __ista__ica nam svako jutro loži vatru.

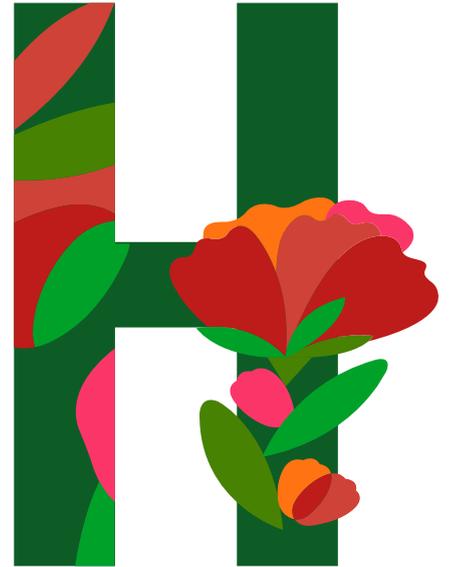
IZGOVOR I PISANJE SLOVA H

Slovo H je karakteristično slovo bosanskog jezika. I pored toga u izgovoru se često izostavlja što nije u skladu sa pravilima standardnog bosanskog jezika.

RAZGOVARAMO

- Kako vi izgovarate slovo H u riječima? (strah, kahva, hljeb, dah, mah, uhvatiti, mahnuti)
- Pozivate li nanu na kafu ili na kahvu?
- Namažete li nutelu na leb ili hljeb?
- Pročitajte sljedeći tekst Feride Duraković, obratite posebnu pažnju na slovo h.

HHH

Hhhh

Hvala. Najmrže mi je što mama stalno traži: Reci, sine, hvala. Kao da hvala postoji za bezvezne stvari. Hoću da kažem hvala samo kad treba i kada je to važno. Naprimjer: Hvala mami što me rodila. Hvala drvetu što mi dozvoli da se popnem na njega. Hvala moru što me okupa i suncu što me poslije kupanja ogrije. Hvala sladoledu što se ne istopi prije vremena. Hvala mački što jede sladoled kao moja sestra. Hvala slovu h što postoji u halvi, hurmašicama, sahar torti.

U hrabrosti, Hijavati i hljebu. I Havajima - tamo ću jednom otići, pa da se poslije hvalim svojim uspjesima kod Havajki. Ho-ho-ho.

Vježbajte čitanjem slovo H u rečenicama:

Snaha je unijela radost u kuću.
 Mahni rukom na odlasku.
 Ja bih pojeo malo suhih šljiva.
 Odmah zaspi!
 Na sirotu svakom, lahka ruka.
 Poštenju je mehko pod glavom jer ima miran san.
 U dobru je lahko dobar biti, na mucu se poznaju junaci.

IZGOVOR I PISANJE GRUPA - JE/IJE

Pročitaj riječi:

zvijezda,
cvjetovi,
mjesec,
rijeka,
dječak,
bijelo,
mjesto.

Kao što primjećuješ neke riječi se izgovaraju sa JE, a neke sa IJE. U kojim riječima je izgovor duži a u kojima kraći?

IJE	JE
duže	kraće

Izgovorite oblike množine sljedećih imenica:

hljeb - hljebovi
gnijezdo -
brijeg -
svijet -
vijest -
vjetar -

U pjesmi LJETNA NOĆ, dodajte izostavljene skupove IJE i JE!

LJETNA NOĆ

Neko kaže:

- Ide veče
preko trava,
preko gn...zda.

Iza njega
ide plava
najplavija
mala zv...zda.

Iza nje
iza daljina
nadolazi m..sečina

k'o sv..tlosna
neka voda.

Već po br...gu,
eno, hoda.

I dok p..sma
sve to reče,
dođe veče
kao svila -

Na sve spusti
svoja krila.

Kasim Deraković

UPRAVNI I NEUPRAVNI GOVOR

Kako se zove razgovor između dvije osobe?

Razgovor između dvije osobe naziva se **dijalog**.

Riječi koje izgovaraju sagovornici su u **upravnom govoru**.

Upravni govor je navođenje tuđih riječi tačno onako kako su izgovorene.

Takvo navođenje nečijih riječi obilježava se posebnim znacima - **navodnicima** („ ”). Navodnici se stavljaju ispred i iza upravnog govora postoje tri načina navođenja:

1. Piščeve riječi: „Upravni govor”
2. „Upravni govor”, piščeve riječi.
3. „Upravni govor”, piščeve riječi, „upravni govor.”

Umjesto navodnika u književnim tekstovima upravni govor se može obilježavati i crtama.

Dina reče: - Pisaću ti.

- Pisaću ti - reče Dina.

- Sutra ću ti - reče Dina - pisati.

Neupravni govor dobijamo ako nečije riječi iz upravnog govora prepričamo uz upotrebu riječce DA

Primjer:

Mama reče: „Dodaj mi knjigu.” (**Upravni govor**)

Mama reče da joj dodam knjigu. (**Neupravni govor**)

1. Datu rečenicu pretvori iz neupravnog u upravni govor u sva tri oblika.

Dino je pitao drugove da li hoće da igraju fudbal.

2. Sljedeći primjer napiši pravilno u neupravnom govoru, kao i na sva tri načina upravnog govora.

Benjamin je rekao nisam kriv što sam razbio prozor.

3. Sljedeći tekst napisan u upravnom govoru pretvori u neupravni govor:

Mama je veselo rekla: „Selimo se u novi stan!“ „Da li je daleko?“, upitaše djeca bojažljivo. „Naprotiv“, reče mama, „još je bliži školi nego ovaj.“

4. Sljedeći tekst pretvori iz neupravnog u upravni govor:

Mama reče djeci da ustanu da ne bi zakasnili u školu.

Sestra odgovori da joj se još spava.

Brat reče da je vreme za ustajanje jer je zvonio sat.

5. Gledaj sliku i pomoću nje napiši dvije rečenice u upravnom govoru, a zatim ih prebaci u neupravni.

PISANJE RIJEČCE LI U UPITNIM REČENICAMA

Riječcu *li* koristimo u upitnim rečenicama. Pišemo je odvojeno od ostalih riječi u rečenici. Na kraju upitne rečenice stavljamo upitnik (?).

- Često riječcu *li* upotrebljavamo uz riječcu *da* (Da li me voliš?) i uz glagole u upitnim rečenicama (Voliš li me?).
- Pročitajte ovu simpatičnu pjesmu o zaljubljenim bubama, kao i pitanja koja su postavljena.
- Kako je napisana upitna riječca *li* uz glagole?

ČAK I BUBE VOLE DA SE LJUBE

Čak i bube vole da se ljube.
Nježne riječi
da govore
i bube umiju,
samo ih ljudi ne razumiju.

A dok se šetaju,
pucaju od muke
što ne mogu da se
drže za ruke.

Tako je to širom
zaljubljena svijeta,
uvijek se nađe nešto da smeta.

Zejćir Hasić

RAZGOVARAMO

- Vole li bube da se ljube?
- Umiju li bube da govore nježne riječi?
- Razumiju li ljudi bube?
- Mogu li bube da se drže za ruke?
- Nađe li se uvijek nešto da smeta?
- Smislite i zapišite u vaše sveske još neka pitanja koja se odnose na ovu pjesmu!

PITALICA

Da l' se torbe đačke na glavama nose?

Reci!

Da li da po blatu gaze noge bose?

Kaži!

Da li mama-mačka svoje mače voli?

Odgovori!

Da l' sladoled jedeš kad te grlo boli?

Priznaj!

Da l' krokodil služi za pravljenje tašni?

Izreci!

Da l' na kike stavljaš sedam-osam mašni?

Progovori!

- Uočite kako je napisana riječca li u ovoj pjesmi!
- U kakvim rečenicama je upotrebljavamo?
- Odgovorite na pitanja postavljena u ovoj pjesmi.
- Vaši odgovori mogu biti potvrdni ili odrični. Tako ćete dobiti potvrdne i odrične rečenice.

Uradite to ovako:

Da l' se torbe đačke na glavama nose? Đačke torbe se ne nose na glavama.

Na kraju vaših odgovora stavite tačku.

Dalje nastavite sami!

VJEŽBE IZ JEZIKA

RASTAVLJANJE RIJEČI NA SLOGOVE

1. OD PONUĐENIH SLOGOVA SASTAVI ŠTO VIŠE RIJEČI. POJEDINI SLOG SMIJEŠ UPOTRIJEBITI NEKOLIKO PUTA.

NO-GA-GO-MET-BR-DO-ZA-ZO-MI-TE-RU-KO-ZI-NA

2. RASTAVI BROJALICU NA SLOGOVE I ODREDI KOLIKO SLOGOVA IMA BROJALICA.

ECI PECI PEC _____

POLJEM BJEŽI ZEC _____

A ZA NJIME ZEČICA _____

I NJIHOVA DJEČICA. _____

BROJALICA IMA: 23 SLOGA

24 SLOGA

25 SLOGOVA

RASTAVLJANJE RIJEČI NA KRAJU RETKA

IZGUBLJENA PORUKA

Tamir je u školi ispod klupe pronašao maleni papirić. Otvorio ga je i odmah počeo čitati što u njemu piše, no papirić je bio toliko malen da su neke riječi bile napisane u dva reda. Pogledaj što je pisalo.

Dragi prijatelju. Danas imam u školi puno sati. Moram ti reći da me čekaš pa da idemo zajedno kući. Moram ti ispričati nešto jako važno.

Din

Razmisli

Ko je napisao ovu poruku?

Kome je poruka namijenjena?

Je li poruka potpuna? Hoće li prijatelj znati kada Dinu završava nastava?

Koje riječi su napisane u dva reda?

Što se nalazi iza prvog dijela svake riječi?

2. Prepiši basnu tako da svaku riječ na kraju retka rastaviš u novi red.

LISICA I GROŽĐE

Lisica, videći grožđe na jednoj visokoj lozi, pokuša ga na sve načine dohvatiti. Nikako nije mogla doći do njega. Kada je sve probala, ona se okrene i ode govoreći: – Još je kiselo. Ništa ne valja. Trnu zubi od njega.

IMENICE

1. Zaokruži imenice u rečenicama.

Na stolu je košara puna voća i vaza s cvijećem. Baka Mina voli šetati s djedom Ismailom. Djevojčica bere cvijeće i nosi ga mami za rođendan. Mahmut skuplja sličice, brat Ahmed autiće.

2. Zajedničkim imenicama dodaj vlastitu imenicu na praznu crtu.

mačka _____ grad _____

rijeka _____ učiteljica _____

3. Dopuni rečenice.

Zajedničke imenice imenuju _____ bića, predmete i pojave iste vrste . Pišu se _____ početnim slovom.

Vlastite imenice imenuju _____ biće, predmet ili pojavu. Pišu se _____ početnim slovom.

4. Napiši 3 vlastite imenice i 3 zajedničke imenice.

VLASTITE

ZAJEDNIČKE

5. Napiši ove imenice u množini.

čovjek _____ pas _____

cvijet _____ konj _____

brijeg _____ olovka _____

broj _____ bicikl _____

PRIDJEVI

1. Pažljivo pročitaj tekst i podcrtaj sve pridjeve.

PRAVI PRIJATELJ

Žučo je Lokmanov pravi prijatelj. Zajedno se igraju svaki dan. Žučo je malen pas. Dlaka mu je dugačka i smeđa. Dobar je, vjeran i vrlo glasan. Laje na sve susjedine mačke. Jako je brz. Zna biti i tvrdoglav. Ponekad iz čista mira zastane i kopa po blatnoj zemlji. Kad se zaigra, jako je nestašan. Uživa u glođanju svih drvenih predmeta. U oštrim zubima uvijek donese malenu loptu. Voli se igrati i s bakinim šarenim klupkom vune.

Iako je Žučo susjedov pas, više voli Lokmana jer se uvijek zajedno igraju.

2. Pročitaj tekst. Pogodi o kojoj se životinji govori. U tekstu podcrtaj sve pridjeve!

Na prvi pogled, on je ljupka i mila životinja. Ali, ako se doseli u podrumu, eto jada! Taj glodavac vrlo je brz i spretan. Najčešće je sive ili bijele boje. Oči su mu sitne i okrugle a rep mu je tanak i dug. Neprestano mu rastu veliki i oštri zubi koje stalno mora brusiti da bi se smanjili. Najčešće živi po vrtovima ili u kućama. Neki ga drže i kao kućnog ljubimca. Omiljeno mu je jelo sir. Dosadan je štetnik i prijenosnik opasnih bolesti.

Domaća zadaća: Opiši neku životinju, nemoj je imenovati. Ostali će u školi pogađati koju si životinju opisivao/la. Podcrtaj sve pridjeve u svom opisu.

ZAMJENICE

1. Dopuni rečenice odgovarajućom ličnom zamjenicom:

a) ___ čitam jednu lijepu knjigu.	b) ___ radi domaći zadatak.
c) ___ pjevaju na školskoj priredbi.	č) ___ idete danas u školu.
ć) ___ često kasniš na nastavu.	d) ___ smo išli na izlet.

2. U sljedećim rečenicama zaokruži zamjenice:

Vi ćete uskoro završiti četvrti razred.

Ona je stajala i gledala šta on radi.

Oni su ljuti na nas.

Mi smo drugarice.

Hoćete li vi sa nama ?

Govoriš li ti engleski jezik ?

Ja volim školu.

3. Prepiši sljedeće rečenice tako što ćeš imenice zamijeniti zamjenicama.

Esma slavi rođendan. _____

Sara i Hana treniraju odbojku. _____

Daris i Omar su komšije. _____

GLAGOLI

1. U ovim rečenicama podcrtaj glagole.

Ptica drhti od hladnoće.

Sladoled se topi na suncu.

Ovaj cvijet miriše. Pročitaj priču.

Tata spava. Lida je kupila kruh.

Izo čita i piše. Ja pomažem mami.

2. Pročitaj rečenice i dopuni ih glagolima.

Pazi na smisao rečenica.

Damir _____ voćnjakom. _____ da su grane pune crvenih plodova. _____ je ljestve i _____ na drvo. S grane _____ nekoliko trešanja i _____ ih u košaru. Košaru _____ mami. Ona će od trešanja _____ kolač.

3. Podcrtaj glagole i dopuni rečenice.

Volim skakutati, napuhivati se, kreketati... Ja sam _____

Volim grijati, sjajiti, paliti, pucketati... Ja sam _____

Svaki dan kljucam, čeprkam, kokodačem... Ja sam _____

Noću rado blistam, svjetlucam, treperim... Ja sam _____

Ja sam vjetar. Volim _____

Ja sam leptir. U proljeće _____

PISANJE RIJEČE NE

1. Dopuni rečenicu:

Riječca ne se piše _____ od glagola. Izuzeci su: _____

Riječca ne, ako je sastavni deo pridjeva, piše se _____.

2. Napiši riječi suprotnog značenja:

dobar _____ prijatelj _____ uspješan _____

znanje _____ poslušna _____ volja _____

3. Podvuci netačno napisane reči:

On ne ide u park i netrenira ni jedan sport. Neznam zašto je nemiran na časovima. Neuči, pa je zato velika ne znalica. On ne će da sluša savjete odraslih, a nevoli da se druži ni sa djecom, pa zato nema drugove.

4. Na postavljena pitanja daj odrični odgovor, tako da rečenica bude obavještajna.

Hraniš li lava u zoo vrtu ? _____

Jesi li dobila peticu iz pismenog ? _____

Znaš li riječi himne? _____

5. Podvuci glagole, pa one koji su napisani u odričnom obliku zapiši u potvrdnom i obrnuto.

Sunce ovde sija, a tamo negdje vjetar strašno ne duva. Lišće žuti i opada, jer je ljeto. Nas jesen ne miluje, dok na Sjevernom polu zima ne caruje.

REČENICA

1. Na kraju rečenice stavi odgovarajući znak.

Kada idemo na izlet

Pazi

Veselim se zimskim praznicima

Zašto me ne slušaš

Kuda vodi ova ulica

Naučila sam dobro čitati i pisati

Gledaj

Pročitao sam lektiru

Volim svoje roditelje

Koliko si to platila

2. Slovom P označi potvrdne rečenice, a slovom O odrične rečenice:

Ideš li u kino?_____

Ne mogu._____

Nemam vremena._____

Nisam pitala mamu._____

Doći će i Ines._____

Ima li ona sat?_____

Zar nemaš njen telefonski broj? _____ Čut ćemo se sutra._____

3. Odrične rečenice preoblikuj u potvrdne rečenice:

Nemam olovku. _____

Nisam znala. _____

4. Potvrdne rečenice preoblikuj u odrične rečenice:

Danas pišemo kontrolni rad. _____

Ići ćemo u pozorište. _____

UMANJENICA I UVEĆANICA

Koristi:

Umanjenice: -ić, -čić, -čica, -ica.

Uvećanice: -etina, -urina, -ina, -čina.

1. Kraj svake zadane riječi napiši njenu umanjenicu:

zvijezda _____

cvijet _____

korijen _____

snijeg _____

cijev _____

2. Kraj svake zadane riječi napiši njenu uvećanicu

riba _____

soba _____

zgrada _____

ptica _____

žaba _____

3. Popuni tabelu sa umanjenicama i uvećanicama od imenica:

UMANJENICA	IMENICA	UVEĆANICA
	kruška	
	zvijezda	
	brdo	
	ruka	
	noga	
	kapa,	

PISANJE VELIKOG SLOVA, INSTITUCIJA, ADRESA, ČASOPISA, PRAZNIKA

1. Napišite imena naroda koji žive u Republici Sjevernoj Makedoniji?

2. Napišite imena gradova koje biste htjeli da posjetite.

3. Napišite imena ulica, trgova, bulevara za koje ste čuli.

4. Navedite nazive časopisa i novina koje se čitaju u tvojoj kući.

5. Napiši puni naziv svoje škole.

6. Napiši nazive država svijeta za koje si čuo.

7. Prepiši nazive praznika: Nova godina, Osmi mart/Dan žena, Dan državnosti, Dan nezavisnosti i nazive blagdana: Bajram, Božić, Uskrs, Hanuka, Pesah, Đurđevdan.

IZGOVOR I PISANJE GLASOVA Č, Ć, DŽ, Đ

1. Nadopuni riječi upisujući Č ili Ć tamo gdje je potrebno.

__ amac	pri __ a	vo __ e	povr __ e
zada __ a	klju __	u __ enici	__ itanka
sre __ a	ra __ un	__ uk	hr __ ak
sloni __	leptiri __	cvjeti __	svje __ ica

2. Vježbajte izgovor slova đ ili dž.

De poslušaj sad i ovo,
Đ kad pišeš to je slovo,
kad govoriš to je glas,
a ima ga kod nas...
Đurđevak, đerdan, đerđef,
Đeram, đevrek, đon i đogat...

Dženani i Dženana došli su
kod nene Džemile.
Nena nježno gleda
oči drage, mile.

Dok kroz pendžer
miriše zanosna lipa
nena Dženani i Dženanu iz džezve u fildžane
toplo mljeko sipa.

IZGOVOR I PISANJE SLOVA H

Pročitajte tekst „Hor” i prepisite riječi koje sadrže slovo H.

HOR

U školi pjevam u horu. Hor je kad puno djece istovremeno pjeva neku pjesmicu. Kad treba da pjevamo za praznike, onda vježbam svaki dan po kući. Do-re-mi-fa-so-la-si-do! Ja sam sigurna da to zvuči super, mama kaže da je dobro, nana kaže da sam najbolja, a onaj moj brat kaže samo HA-HA! Nije da se hvalim, ali hvatam note u letu. Pa uhvatim i poneko H. Progutam ga za hurmašicom, tata ga ima u popodnevnom hrkanju ispod novina na kauču, nana ga sa šećerom strpa u halvu, deda ga kupuje u hljebu, a brat ga je neki dan donio u kuću sa hrčkom! Hajde da hvalimo H! Hiljadu puta hvala slovu H!

Ferida Duraković

IZGOVOR I PISANJE GRUPA JE/IJE

1. Precrtaj pogrešno napisane riječi.

svijet smjeh djete ljepota mlijeko pjesak

2. Na crte upiši ije ili je tako da riječi budu pravopisno točno napisane.

v__tar zv__zda s__čanj sv__ži
kor__n m__sto ml__čni sr__da

3. Dopuni rečenice tako da izabereš jednu od riječi u zagradi.

a) Prijatelju daruj samo _____
(lijepe/ ljepe) (rječi /riječi)

b) I _____ i _____ trebaju pomagati u
(diječaci/dječaci) (djevojčice/dijevojčice)

kućanskim poslovima.

4. Na crte upiši glasove ije ili je ondje gdje nedostaju.

Zajedništvo podrazumijeva i toleranciju prema drugom čov__ku. Velikodušni smo kada svoje vr__me i povjerenje darujemo drugima. Sv__t treba biti m__sto u kojemu djela vrijede više od r__či, u kojemu se ljubav mjeri iskrenim osmijehom.

UPRAVNI I NEUPRAVNI GOVOR

1. POVEŽI CRTOM POJMOVE.

„Želim loptu!“ poviče dječak.

neupravni govor

Dječak je povikao da želi loptu.

upravni govor

2. OZNAČI UPRAVNI GOVOR U REČENICAMA. PRIPAZI NA PISANJE VELIKOG SLOVA, NAVODNIKA I DVOTAČKA.

a) Tata je rekao idemo u kino.

b) Hura viknula sam a što ćemo gledati?

c) Bilo što, samo da je zabavno rekao je tata.

č) Ja ću kupiti kokice govorila sam na izlasku i kikiriki naravno.

ć) Tata je dodao požuri da ne zakasnimo.

3. REČENICE IZ 3. ZADATKA PREOBLIKUJ U NEUPRAVNI GOVOR.

a) _____

b) _____

c) _____

č) _____

ć) _____

4. NEUPRAVNI GOVOR PREOBLIKUJ U UPRAVNI GOVOR.

a) Majka je rekla da će ići u kupovinu.

b) Amina je pitala što će kupiti.

c) Izo je pitao kada će se vratiti.

PISANJE RIJEČE LI U UPITNIM REČENICAMA

1. Pročitaj sljedeće rečenice:

Imaš li kišobran? Voliš li limun? Hoćeš li doći?

2. Prepiši sljedeće rečenice. Nakon toga ih preoblikuj u upitne.

Pazi na pisanje riječce *li*.

Pogledaj prvi primjer i nastavi sam/sama.

1. Emir uči.	1. Uči li Emir?
2. Josipa nosi loptu.	2. _____
3. Jonuz pjeva.	3. _____
4. Mama voli Leona.	4. _____

3. Pronađi riječi sakrivene unutar rečenica.

Prepiši rečenice pazeći na njihov pravilan početak i završetak.

1. IMAŠLIKIŠOBRAN
2. JESILIBIOUTRGOVINI
3. SMIJEMLIIĆINAIGRALIŠTE
4. IDEMOLINAIZLET
5. HOĆEŠLIČOKOLADU
6. ZNAŠLIRIJEŠITISVEZADATKE
7. MOŽETELIPOGODITIKOŠ

II
KNJIŽEVNOST I STVARANJE

UČITELJ

Ide u razred učitelj stari.
Korak mu svečan, uspravan hod.
Smiješak na licu gnijezdi se i zari,
djeca su zvijezde, a škola - svod.

Čekaju đaci svoga učitelja,
umjesto dnevnika - osmijeh im donosi,
rukom iskrenog, starog prijatelja
svakoga takne po ramenu, kosi.

Otkud u toj ruci toliko dobrote
i toliko snage u tom krhkom tijelu!?
Za sve učitelje - hvala ti, živote,
hvala za riječ, i blagu i smjelu.

Svaki dan novi - nova briga,
a ipak u svemu toliko ljepote,
na stolu kruh, jabuka i knjiga...
Za sve učitelje - hvala ti, živote!

Ismet Bekrić

RJEČNIK

zari - zrači srećom

svod - prostor iznad nas, nebo

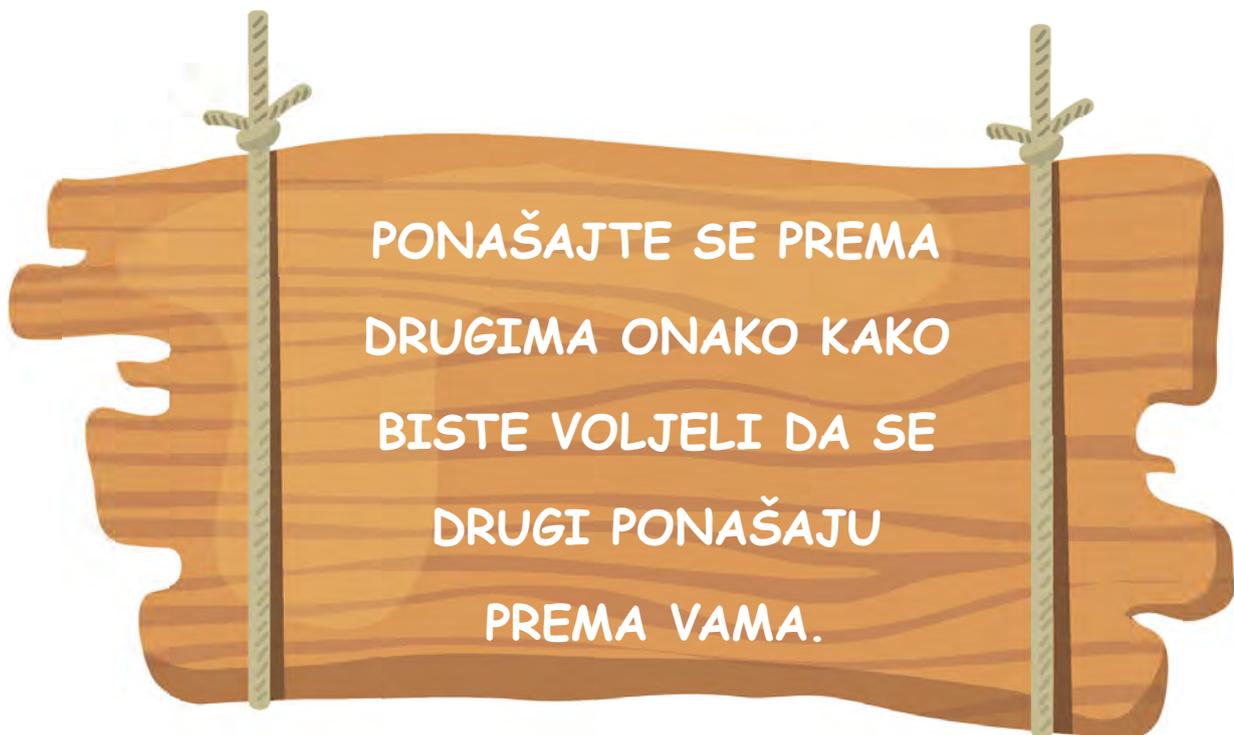
krhkom - slabašnom

kruh - hljeb

RAZGOVOR

- O kome pjeva ova pjesma?
- Kako izgleda taj učitelj?
- Šta učitelj donosi svojim đacima?
- Zbog čega se đaci zahvaljuju učitelju?
- Kako vi pokazujete poštovanje prema svom učitelju/učiteljici?
- Razgovarate li često sa svojim učiteljima i učiteljicama o njihovoj profesiji?
- Kako možete doći do informacija o učiteljskoj profesiji?

MUDRI SUDIJA

Jednoga dana u rano jutro, na svom putu na pijacu da kupi povrće, trgovac uz veliko iznenađenje pronade na zemlji svežanj papirnog novca. Bilo je još uvijek mračno i trgovac skrenu s puta do sačeka dnevno svjetlo i pregleda novac koji je našao. On izbroja petnaest novčanica vrijednosti po pet unci srebra i pet novčanica od kojih je svaka bila u vrijednosti niske sa hiljadu bakarnih novčića. Od velike sume on izdvoji jednu novčanicu, kupi mesa u vrijednosti od dvije niske i oljuštenog pirinča u vrijednosti od tri niske i stavi sve to u svoje korpe koje su visile na kraju motke koju je nosio preko ramena. A onda se vrati kući ne kupivši povrće koje je bio naumio da kupi. Kad ga majka upita zašto nije donio povrće, on odgovori:

„Jutros sam na putu za pijacu našao ovaj novac. A onda sam kupio meso i oljušteni pirinač i vratio se kući.“

„Čime to pokušavaš da me nasamariš?“, ljutito ga upita majka. „Da je to zaista izgubljen novac, tu ne bi moglo biti više od jedne ili dvije novčanice. Kako neko može da izgubi čitav svežanj? Nije ukraden, zar ne? Ako si ga stvarno našao na zemlji, onda treba da ga vratiš.“

Kad sin odbi da poslušaj majčin savjet, ona mu zaprijeti da će prijaviti stvar lokalnim vlastima. Poslije toga on reče:

„A kome treba da vratim ono što sam našao na putu?“

„Vrati se na mjesto na kojem si našao taj novac“, reče majka, „i vidi da li se njegov vlasnik vratio u potrazi za njim. Onda možeš da mu ga vratiš.“

A zatim dodade: „Čitav život bili smo siromašni. Sada si kupio sve to meso i pirinač, takvi nagli dobici sigurno vode nekoj nesreći.“

Trgovac odnese novčanice tamo gdje ih je našao. I zaista, on tamo zateče čovjeka koji je tragao za novcem. Trgovac, koji je bio prostodušni seljanin, i ne pade napamet da ovoga pita koliko je novca izgubio.

„Evo vašeg novca”, uzviknu on i predade mu ga. Posmatrači su nagovarali vlasnika da nagradi trgovca ali ovaj je bio takva škrtica da to odbi rekavši.

„Ja sam izgubio trideset novčanica. Pola novca još uvijek nedostaje.”

Pošto se radilo o tolikoj razlici između nađene i navodno izgubljene sume, rasprava se nastavi unedogled dok ne stiže na sud. Na saslušanju, okružni sudija unakrst je ispitao trgovca i uvjerio se da su njegovi navodi istiniti. On onda tajno posla po majku, ispita je detaljno i utvrdi da se njeni odgovori poklapaju s onim što je rekao njen sin. Poslije toga tražio je da obje strane podnesu sudu pisanu izjavu. Čovjek koji je izgubio novac kleo se da je imao trideset pet novčanica u vrijednosti od po pet unci srebra.

„Evo ovako”, reče onda sudija, „nađeni novac nije novac ovog čovjeka. Ovih petnaest novčanica su nebeski dar dostojnoj majci da se izdržava u starosti.”

On onda predade novac majci i sinu i reče im da idu. Zatim se obrati čovjeku koji je izgubio svoj novac:

„Trideset novčanica koje ste vi izgubili mora da su na nekom drugom mjestu. Potražite ih sami.”

Sudija ga onda otpusti uz dobru grdnju i otvoreno odobravanje svih prisutnih.

Kineska priča

RJEČNIK

svežanj - snop, mnogo složenog novca

unca srebra - zrnce, mjerna jedinica za plemenite metale

motka - pritka, duže tanje drvo podesno za hvatanje rukom

unedogled - beskrajno daleko, dokle se ne može okom vidjeti

RAZGOVOR

- Šta je pronašao trgovac?
- Koliko je izdvojio novca za kupovinu? Zašto je majka posumnjala u ono što joj je sin govorio?
- Šta je predložila sinu da učini s novcem? Pronađimo rečenicu iz koje se da zaključiti kakav je majčin stav prema poštenju.
- (Čitav život bili smo siromašni. Sada si kupio sve to meso i pirinač; takvi nagli dobici sigurno vode nekoj nesreći).
- Šta je to nagli dobitak? I šta je trgovac učinio?
- Koga je zatekao?
- Trgovac je propustio priliku da unaprijed upita čovjeka koliko je novca izgubio?
- Kako mu se to moglo dogoditi?

- Šta pošten čovjek očekuje od drugih?
- Kako se ponašao vlasnik novca?
- Šta je rekao posmatračima?
- Kako je sudija ispitivao trgovca?
- Šta je sudija na kraju učinio?

STVARAMO

- Ponovo pročitaj kraj priče.
- I mi smo sudije sebi i drugima.
- Šta misliš o sudijinoj odluci?
- Kakva je ona? Zašto?
- A pročitaj naslov teksta. Čija je odluka i poruka priče?
- A šta misliš o vlasniku novca? Kakvi su njegovi postupci?
- Pronađi nekoliko riječi koje označavaju osobine ovog čovjeka? A majka i sin? Šta misliš o njima?
- Ko se od njih nije nimalo dvoumio šta da učini?
- Oni su sigurno bili na velikom iskušenju. U siromaštvu i bijedi našli su mnogo novca. Šta ih je spasilo da ne pogriješe?

KREATIVNA TEHNIKA

Tehnikom ZVIJEZDA, obradite priču.

KOJI SU LIKOVI U PRIČI?

KOJI JE TVOJ NAJOMILJENIJI
I NAJNEOMILJENIJI DIO PRIČE?

GDJE SE DEŠAVA OVA PRIČA?

DA LI JE IMAO PROBLEM?

ŠTA SI NAUČIO IZ OVE PRIČE?

KOJE JE BILO RJEŠENJE?

ŠTA JE TO PRAVDA?

Ukupno ima četiri
 pravde
 u našoj kući.
 O njima sada pišem.
 Razmišljajući
 Prva je pravda
 Djed i Baka.
 Ona je prilično spora i nije jako jaka
 Druga je koja se zove
 Mama i Tata.
 Za nju se kaže da je od srebra
 i zlata.
 Onda ima i treća.
 A to je pravda starijeg brata mojega.
 Ona je od svih najveća od nje strah me hvata kad šakama barata.
 Na kraju još ima i moja pravda
 koja je jako mala i ne čuje se jače. Žalosna plače. Ja znadem šta nju muči.
 Najglasnija je kada sa mnom u kutu
 što je slaba i što se ne može s jakim pravdama tući.
 Završena je
 zadaća o pravdi u našoj kući.

Stjepan Jakševac

RAZGOVOR

- Ko piše zadaću o pravdi?
- Nabroji sve pravde u dječakovoj kući?
- Kakva je mamina i tatina pravda? Objasni.
- Pročitaj kakva je bratova pravda. Zašto je dječak tako doživljava?
- Kakva je dječakova pravda? Zašto?
- Kojim stihovima pjesnik završava zadaću o pravdi?

ZADATAK

Napišiti i vi neku situaciju kada ste osjetili da rješenje nije bilo pravedno za vas.

PRIČA O VISIBABI

Visibaba, bljedoliki, sramežljivi zvončić, prvi je vjesnik proljeća. Čim se pojavi, znači - zima odlazi.

- Ko nam šalje visibabe? - upitaše djeca svog učitelja sa kojim su bila na izletu.

- Dobra vila - odgovori učitelj - Tako kaže priča.

Jedne surove zime - poče da priča učitelj - neka još gora maćeha posla svoju pastorku u planinu: - Pođi u Zlatnu pećinu i reci Dobroj vili da ti napuni torbu dukatima. Bez njih se ne vraćaj kući. -

Visibaba (tako se zvala djevojčica) krenu kroz debeli snijeg. Najzad je stigla u šumu. Ali, šuma - ogromna. Gdje da nađe Zlatnu pećinu? Gdje da potraži Dobru vilu?

Iz straha da će se izgubiti, Visibaba je počela da plače. Išla je i plakala, a na jakom mrazu suze su se odmah smrznavale i jedna po jedna, kao bijeli biseri, propadale u snijeg.

To se dogodilo pri kraju februara. Još neki dan i - doći će mart. Sažalila se Dobra vila nad nesretnom djevojčicom i pustila topli vjetar da istopi snijeg.

Na mjestima gdje su pala smrznuta biserna zrnca - dječje suze su procvjetale u lijepe bljedolike cvjetice. Po imenu sirote djevojčice od tada ih svi zovu visibabe.

Vidoe Podgorec

(Prevod s makedonskog: Aida Zuković)

RAZGOVOR

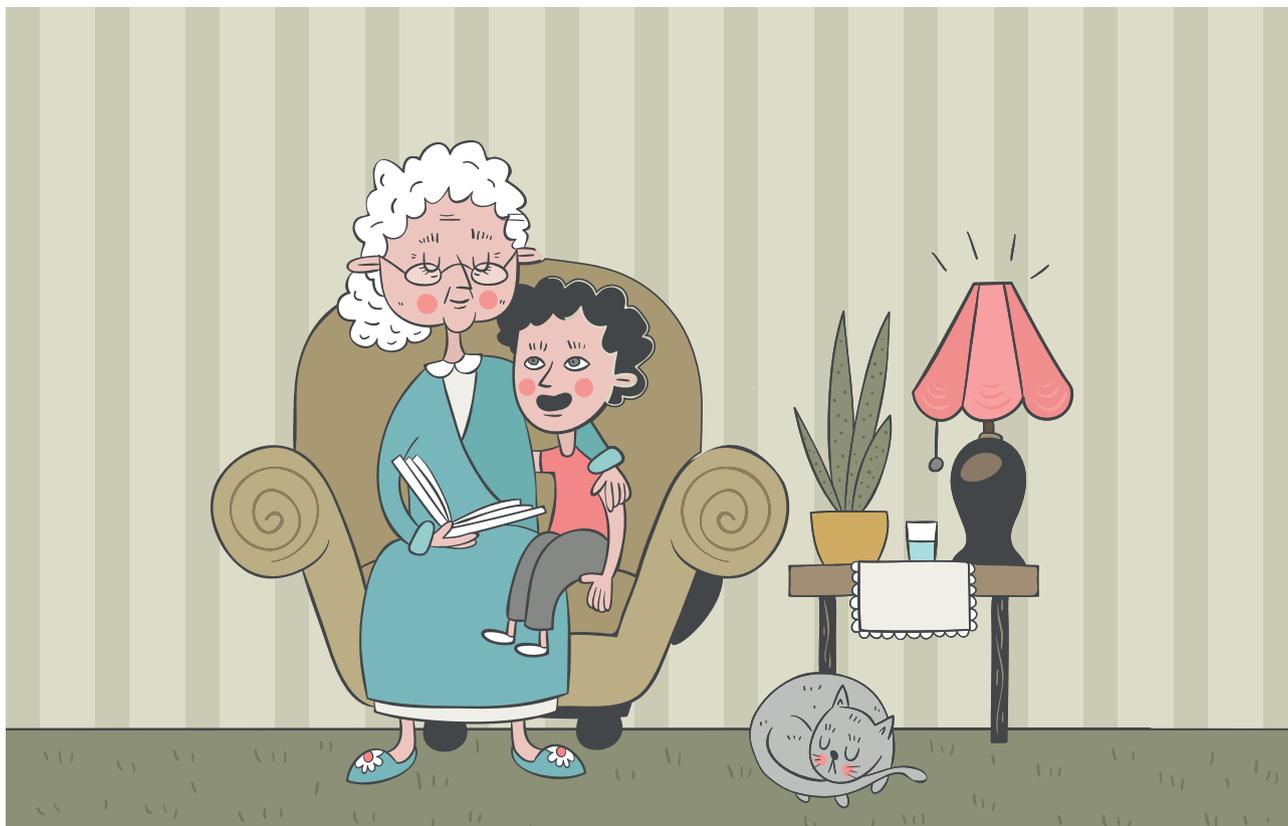
- O čemu su djeca pričala sa svojim učiteljem?
- Ko je poslao Visibabu u šumu?
- Da li je ona našla Zlatnu pećinu i Dobru vilu?
- U šta su procvjetale Visibabine suze?
- Ko je pomogao Visibabi?
- Da li su već procvjetale prve visibabe u tvom kraju?

ZADATAK

- Prepiši tekst pisanim slovima u svesci.

MOJA BAKA

Pitaš me: kakva je moja baka?
 Dobra. I brižna. I k'o puž spora.
 Sa dosta, dosta bijelih vlasi,
 sa dosta staračkih bora.

U svaku boru utkana priča,
 u svakoj godina jedna rečena,
 sa svakom brigom koja dođe
 bijela vlas je stečena.

Takva je, kažem, moja baka.
 Dobra k'o sreća, što čak jabuku,
 kada je od djeda dobije,
 ostavi svome unuku.

Takva je, eto, moja baka!
 Dobrotom dobra, starački stara,
 sa dosta bijelih mrazovih šara,
 s kosom punom behara.

Muharem Omerović

RAZGOVOR

- O kome se govori u ovoj pjesmi?
- Kako izgleda pjesnikova baka?
- Kakva joj je kosa? Kakvo joj je lice?
- Zašto baka hoda sporo kao puž?
- Šta je to utkano u svaku bakinu boru?
- Kako je baka stekla bijele vlasi?
- Zašto pjesnik za baku kaže da je „dobra ko sreća?”

OSJEĆANJA U PJESMI

Odaberite osjećanje koje je u vama pobudila ova pjesma

- osjećanje poštovanja;
- osjećanje divljenja,
- osjećanje sažaljenja

Svako od osjećanja potkrijepite stihovima iz pjesme.

Objasnite značenje pjesničkih izraza:

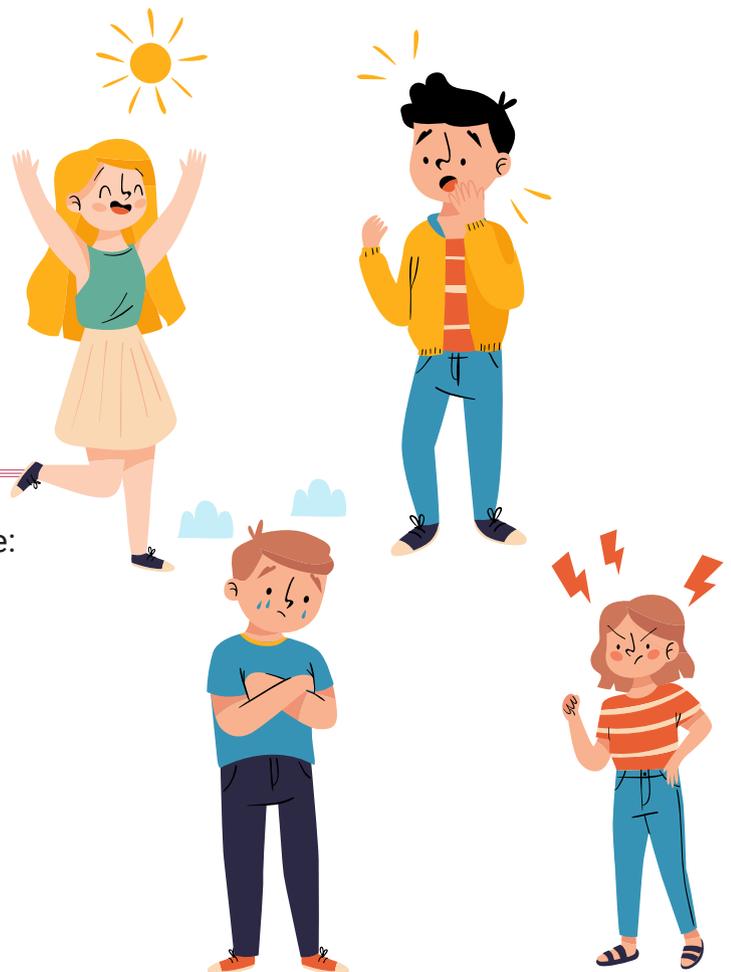
- dosta bijelih vlasi
- dosta bijelih mrazovih šara
- kosa puna behara
- dobrotom dobra starački stara

STVARAMO

Razmislite i odredite još neke osobine pjesme:

- broj strofa
- broj stihova u strofama
- parove riječi koje se rimuju (spora - bora)

ZAKOPANO BLAGO

Bio seljak, pa imao tri sina. Imali oni nekolicke njive i livade. No sinovi baš i nisu voljeli motiku. Više su voljeli plandovanje. Najviše je radio otac. Okopavajući zemlju koliko je stigao, otac je sijao, žnjeo, vršio, mljeo i tako prehranjivao obitelj.

No jednoga se dana otac razbolio i pao u postelju, iz koje više se nije digao. Kad je osjetio da mu nailazi smrtni čas, on pozove sinove i reče im:

„Sinovi moji, meni je vrijeme umrijeti. Nemojte tugovati, nećete ostati bez kruha. Jer ja sam na jednoj od naših njiva zakopao veliko blago!”

„Na kojoj, na kojoj?“, zagrajali sinovi.

„Eto, pamet me izdala, pa nikako da se sjetim“, reče otac i malo potom umrije. Sinovi odlučiše potražiti blago. Već narednog jutra krenuše na prvu njivu i stadoše je prekopavati. Cijelog su dana kopali, ali blago nisu otkrili.

„Mora da je zakopano na drugoj njivi“, zaključiše.

Druga je njiva bila ponešto zapuštena, pa je nisu stigli svu prekopati istoga dana. Trećega dana prekopaše je do kraja, ali i opet ništa od blaga.

„Eh, sad“, rekoše sinovi uvečer, „ostala je samo još jedna, blago je zacijelo tamo. Sutra ćemo zorom na posao, pa ćemo ga otkopati.”

Treća je njiva bila najzapuštenija, budući da otac nije stizao da je okopava. Sinovi se latiše motike, pa udariše junački prekopavati zemlju. Na kraju dana, znojni i umorni, ustanoviše da blaga nema ni traga ni glasa.

„Ne razumijem“, reče najstariji brat. „Otac nas sigurno nije prevario. A ipak, blaga nema.”

„Šta ćemo sad?“, upita srednji brat. „Od čega ćemo živjeti?”

Najmlađi se brat ogleda po prekopanoj njivi. Pogleda i drugu, i treću. I reče:

„Braćo, otac nas nije prevario. Mi smo uistinu našli blago. To je ova prekopana zemlja. Trebamo je samo zasijati, i ona će nam donijeti velik urod pšenice više nego što smo ikad imali.”

„Da”, prionuše ostala dvojica, „bilo bi glupo ne iskoristiti ovaj naš silan trud, i ostaviti zemlju nezasijanu.”

Tako i učiniše, zasijaše rahlu, dobro okopanu njivu. Pšenica im nikada nije tako bogato rodila, žetva nikada nije bila tako obilata. Dio uroda spremiše za sebe, a dio prodaše. Tako je otac sinovima ostavio blago, naučio ih je raditi.

Ezopova priča

RJEČNIK

plandovati - dangubiti, izležavati te besposličiti

žnjeti - skupljati urod žitarice

vršiti, vršidba - izdvajati zrnje iz klasja

zacijelo - zasigurno, izvjesno, jamatno

rahla zemlja - rastresita, plodna zemlja

obilato - izdašno, bogato, plodno

urod - godisnji prinos plodova, žita

RAZGOVARAMO

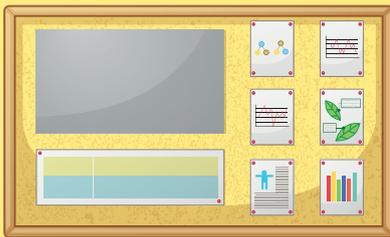
Bolje čitamo ako razumijemo to što čitamo:

- Šta smo saznali o likovima ove priče?
- Ko je bio vrijedan i radom obezbjeđivao sve što je potrebno za život?
- Ko nije bio takav?
- Šta je otac ostavio sinovima na samrti? Na kakvo blago su sinovi pomislili?
- Koliko su njiva prekopali u potrazi za blagom?
- Ko je shvatio očevu poruku? Šta je rekao?
- Čitamo ponovo i razgovaramo o važnim pojedinostima i porukama: Zašto ranije na njivama pšenica nije dobro rodila?
- Kakav je bio očev život uz sinove neradnike? Sinovi su očekivali zlato, našli su ono što su i posijali. Kako to da su bili sretni zbog toga?
- Šta mislite o vrijednosti nečeg što nismo zaradili vlastitim trudom?

ZADATAK

Čitajte tekst po ulogama. To neće biti teško jer znate o kakvim se likovima radi, kakvi su oni. Koliko čitača treba za početak?

IZRAŽAJNO ČITANJE

Pročitaj sljedeće rečenice i pazi na znak na kraju riječi!

PROMIJENIO SAM SE.

PROMIJENIO SAM SE?

POMIJENIO SAM SE!

U svakoj od ovih rečenica, Din jasno i glasno pokazuje da se promijenio.

Čitaj sljedeće rečenice tako da naglašavaš istaknute riječi:

Slon je jači od miša.

Slon je jači od miša!

Slon je jači od miša?

Da li ste primijetili razliku u čitanju? Kada pazite na tačno izgovaranje slova, poštujući interpunkcijske znake već je čitanje postalo izražajnije.

Izražajno čitanje je ubjedljivo, upečatljivo, slikovito, jasno, tečno i živo čitanje.

Da bi čitanje bilo uvjerljivo, postoje pravila koja trebamo poštovati:

- Trudi se da jasno izgovaraš svaku riječ i da se svi glasovi u svakoj riječi dobro čuju.
- Čitanje i recitovanje ne treba da budu jednolični i dosadni, već neke dijelove treba da izgovaraš tiše, glasnije, a neke brže.
- Važno je da poštuješ tačke, zareze, uzvičnike, upitnike i druge znake interpunkcije. Kod svakog znaka treba zastati, napraviti kraću ili dužu pauzu. Pauze daju moć riječima.

Radi lakšeg pripremanja, tekst označi, prema osjećaju, sljedećim znacima:

--- ovako označene dijelove teksta čitaj ili recituj tiše

~~~~ ovako označene dijelove teksta čitaj ili recituj glasnije

| na ovako označenom mjestu u tekstu napravi kraću pauzu

|| na ovako označenom mjestu napravi dužu

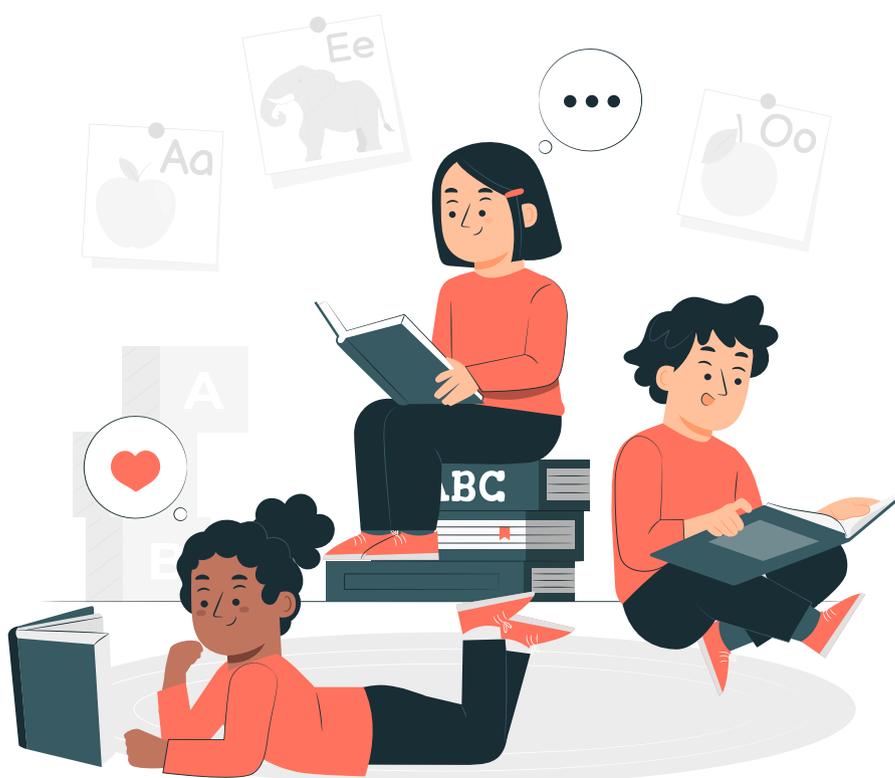
----- ovako obilježene riječi posebno naglasi.

ZADATAK

A sada se ponovo vrati na tekst „Zakopano blago” i primjeni pravila za izražajno čitanje. Poslije napravi analizu svog čitanja i odgovori:

1. Moje je čitanje mnogo bolje i izražajnije sada nego prije.
2. Čitam podjednako sada kao i prije.
3. Moje čitanje je lošije i manje izražajno nego prije.

U SVEMIRU DA SE NE IZGUBIMO

Od prijatelja do prijatelja
Pružena ruka, dobra želja...
Tako se zlatna nit isplete –
Ti konci čine klupko planete.

Što ih je više oko svijeta
Biće nam veća ova planeta,
I na njoj više mjesta ima
Čovjeku, ptici, krtici, svima.

Jer ako vjetar mržnje dune
I pokida te krhke strune,
Zemlja se smanji, sitna, i gola.
To znamo, nosimo ožiljke bola.

Pa smo se tražili među zvijezdama,

U snu, u ljubavi, u pjesmama.
Zato je potrebno da se ljubimo,
U svemiru da se ne izgubimo.

Enisa Osmančević-Čurić

RJEČNIK

nit - konac

krhke - tanke, lomljive

strune - žice

svemir - beskonačni prostor koji nas opkružuje

RAZGOVARAMO

- O čemu se govori u ovoj pjesmi?
- Ko čini tu zlatnu nit?
- Od čega postaje planeta veća?
- Kako vjetar mržnje može prekinuti zlatne strune?
- Šta trebamo raditi da se ne bi izgubili u svemiru?
- Imaš li i ti prijatelja i prijateljica?
- Koji postupci ti kazuju da ti je neko prijatelj?
- Kako se ti ponašaš kada želiš da postaneš nekome prijatelj ili prijateljica?

MOZGAMO

U pjesmici, na kraju stihova, nalaze se riječi koje završavaju sa istim slovima i koje zvuče nalik jedna drugoj i lako se pamte:

prijatelja - želja
isplete - planete
Nastavite...

RIMA je riječ koja označava glasovno podudaranje slogova na kraju stihova.

ZADATAK

Pronađite riječ koju ćete rimovati sa datim riječima

Krava -
Med -
Ljeto -
Laptop -
Krevet -
Škola -
Udžbenik -
Nastavite....

HELJDA

Po svim poljima naokolo raslo žito: raž, ječam i zob - jest, ona divna zob što joj se klas, kad okrupni i dozri, čini kao mnoštvo sitnih, žutih kanarinaca na grani. Usjevi izvrsno napredovali, pa što su bivali teži, to se u svojoj smjernosti dublje zemlji svijali. Bilo ondje i polje s heljdom, i to sasvim uza staru vrbu. Heljda se zemlji nije prigibala kao drugi usjevi, nego je oholo dizala glavu i ukočeno stršila.

- Bogata sam kao i klasje - govorila za sebe heljda - a po vrhu sam i ljepša; cvjetići mi krasni poput jabuke u cvatu, milina ih pogledati. Znaš li išta ljepše od mene, stara vrbo!
- Vrba se samo njihala, bijaše to kao da kazuje: "Da, zbilja znam!" A heljda se nadula, pucala od oholosti i rekla: "Glupo drvo, već je tako staro da mu trava raste u trbuhu!"
- Strašno se nevrjeme oborilo. Sve poljsko cvijeće sklopilo latice ili priklonilo glavice dok se oluja razmahivala nad njim. Samo heljda dizala glavu u pustoj oholosti.
- Prigni glavu kao i mi! - govorilo joj cvijeće.
- Nije mi potrebno! - odgovarala heljda.
- Prigni glavu kao i mi! - dovikivali joj usjevi. - Sad će doletjeti anđeo oluje! Krila mu sežu od oblaka pa sve do zemlje; može te presjeći posred srijede prije nego što ga stigneš zamoliti da ti se smiluje.
- Ne priginjem se ja! - heljda će svoju.
- Sklopi cvjetove! Spusti lišće! - opominjala stara vrba. - Ne gledaj gore u munju kad oblake para! Ni ljudi to ne čine, jer se kroz munju može u nebo zagledati, a od toga grijeha i lju-

di mogu oslijepiti. Što li bi se istom dogodilo nama, raslinju zemaljskom, da se to usudio, nama koji smo kudikamo neznatniji! - Neznatniji? - dočeka heljda. - Baš ću, evo, zagledati u nebo!

Pa kako reče, tako i učini u svojoj objesti i oholosti. A tako je sijevalo, ukrstile munje, bijaše kao da je sav svijet u plamenu.

Kad je nevjeme utolilo, cvijeće i usjevi stajali u tihu, čistu zraku, osvježeni kišom, a heljda bila crna kao ugljen, jer ju je munja ošinula i opalila: bijaše samo mrtav, beskoristan korov u polju. Stara vrba njihala granjem na vjetru, krupne kapi padale sa zelenog lišća, bijaše baš kao da drvo plače.

„Zašto li plače?“, mislili vrapci pa je upitaše:

- Zašto plačeš, stara vrbo? Ta sve je divno naokolo, sve kao blagoslovljeno! Gledaj kako sunce sja! Gledaj kako se oblaci nebom nagone! Ne osjećaš li miris cvijeća i grmlja? Ta zašto plačeš, stara vrbo? A vrba im na to pripovjedi o heljdinoj oholosti i objesti i o kazni koja nikad ne izostane.

Iz bajke "Heljda" Hansa Christiana Andersena

RJEČNIK

heljda - vrsta žitarice, crne boje

usjevi - ono što je posijano i izniklo

raslinju/raslinje - ono što raste, biljke

Je li ti jasnije značenje spomenutih riječi?

RAZGOVARAMO

- Gdje je rasla heljda?
- Što je mislila o svojoj ljepoti?
- Kad je došla oluja, što je heljda trebala učiniti?
- Tko ju je sve upozoravao?
- Zašto ih heljda nije poslušala?
- Što je bila kazna za njezinu tvrdoglavost?
- Bi li heljda bila manje vrijedna da se čuvala od opasnosti oluje?
- Kako se zovu ove priče u kojima se dešavaju nerealne i nemoguće stvari u realnom životu?
- Koja ti je omiljena bajka?

MOZGAMO

Bajka je prozno književno djelo u kojem su događaji i doživljaji ličnosti ili pojave u prirodi izmišljeni, čudnovati, nemogući.

Bajka se razlikuje od ostalih književnih djela po tome što se u njoj prepliće čudesno, izmišljeno i realno. Od čudnog se niko ne začuđuje i ne plaši. U bajkama je uvijek prisutna borba između dobra i zla ali uvijek pobjeđuje dobro.

Razlikujemo narodnu (usmenu) i umjetničku (autorsku) bajku. Umjetnička bajka je nastala od usmene bajke.

ZADATAK

A sada, postanite i vi autori jedne bajke. Potrebno vam je samo jedno prijevozno sredstvo, ništa drugo osim mašte. Maštajte i putujte. Tako se stvaraju bajke. Zažmurite. Krenimo na putovanju zemlju bajki. Prvo zamislite sebe da ste lik koji ste najviše želeli biti. Krenite u jednu šumu koja vas vodi do jednog dvorca. Stižete do dvorca i pokušajte na kapiju. Niko vam ne otvara i vi gurnete jako kapiju i uđete i razgledavate. Stižete do sljedećih velikih drvenih vrata. Čuje se prekrasna muzika. To je muzika koja se nekada slušala na dvorcima uz ples.

Uz muziku koju ćete proslijedit sa skeniranjem QR koda, nastavite vi svoju bajku.

Da li ste uvijek poslušni kada roditelji traže nešto od vas?

Jeste li imali posljedice od neposlušnosti?

Ispričajte!

PRIČA O STAROJ ŠLJIVI

Došlo je proljeće. Grane su se povijale od plodova. Orhan se pope na šljivu.
 Dijete, siđi, pašćeš - reče mu majka.
 Sinko, ako me voliš, siđi - zamoli ga baka.
 Orhan kao da ništa nije čuo. Uživao je. Pope se na jednu visoku granu. Prvo napuni korpu, zatim džepove, a onda poče da stavlja u njedra. Ali, najljepše šljive su bile na vrhu.
 Dijete, ne penji se više, pozvaću oca - reče majka i uze papuču u ruke.
 Silazi dole, mangupe jedan! - povika djed i zaprijeti mu štapom.
 Orhan je prstima dodirivao šljive s vrha, i samo još da ih ubere - i kao lopta pade na zemlju...

***

Danas poslije podne Orhan je ležao u postelji i sa nogom u gipsu. Njegovi drugovi, jedući šljive, razgovarali su ko će na sutrašnjoj utakmici umjesto Orhana.

A ja? - zapita Orhan.

Ti ćeš da sjediš iza stative - reče mu kapiten tima, Erol.

Te noći, Orhan je spavao nemirno. Sanjao je kako oblaci prolaze iznad njegove glave, kako mu je lopta iskliznula iz ruku i kako mu se zmaj izvio do grane šljive...

Nedžati Zekerija

RAZGOVARAMO

U ovom tekstu se govori o nestašnom Orhanu.

Gdje se Orhan popeo?

Šta su mu dovikivale majka i baka?

Da li ih je Orhan poslušao?

Šta se desilo kada se popeo na najvišoj grani?

Koje su posljedice njegove neposlušnosti?

Koju pouku ste dobili iz ove priče?

KROZ PLANINU KUĆI

Noć je već bila odmakla kad je kamion zastao na cesti, pa ni tamo ni amo. Šofer je pokušavao da nešto popravi, ali uzalud. U kamionu je bilo nas desetak učenika...

Pa kad sam taj dan sjeo u kamion, a to mi je bilo prvi put u životu, jer sam pješke došao u grad - bio sam uzbuđen da je sve oko mene izgledalo nekako ljepše i draže. Činilo mi se svak gleda u mene i misli: gle onog kako se vozi!" U svojoj torbi ponio sam svoje knjige. Nisam zaboravio da ponesem onu o životinjama i onu o biljkama koje su imale toliko lijepih i obojenih slika. Radovao sam se unaprijed kako ću djeci u selu da pokazujem te knjige...

I sad eto, kamion nije mogao da krene. Hladna martovska noć izvirivala je iz šume i s jedne i s druge strane. Nebo je bilo vedro, puno zvijezda. Drhtali smo od hladnoće. U jarcima i u dolinama bijelio se snijeg. Hajdemo, djeco, do kasabe pješice! - uzviknu neko od odraslijih.

I mi krenusmo onako u gomili. A šofer osta da čuva kamion.

Išli smo dugo vremena, a šuma jednako gola, mračna.

Samo su se čuli koraci po cesti, pokoji naš smijeh i šapat, i kad koja noćna ptica kri-kne negdje u dubini šume. Niko neće da bude posljednji pa pritrčava i turi se u prvi red. Na svakoj okuci ceste neugodna tišina.

Stabla su čudna u noći. Izgledaju kao neki ogromni ljudi koji su zastali raširenih ruku i umirili se da na neki znak s neba i sa zemlje krenu i strče na put. Kad će da nestane ova šuma mislimo svi iako znamo da se ona proteže do brda vile kasabe

I kad smo ugledali ispod sebe varošicu, mjesec se bio pojavio. Prečicom smo hitro silazili niz brdo i počeli da galamimo. Neki tiho zapjevali. Nešto nam se provedrilo u duši. Na mjesecini su se izdaleka bjelasali: crkveni toranj, munara na džamiji i sahat-kula. Bilo je nekako kao na slikama u priči. Moglo se, kad smo već ušli u uske ulice, vidjeti na kuli da je već dva sata poslije pola noći.

Šukrija Pandžo

RAZGOVOR

- Ko je to išao kući kroz planinu?
- A ko nam priča o tom putovanju? Šta se desilo na putu?
- A kako se dječak osjećao kada je sjeo u kamion?
- Šta je dječak ponio u torbi? Zašto?
- Šta je želio posebno pokazati djeci u selu?
- Kamion nije mogao da krene i putnici kreću u neizvjesnost. Kako su se osjećali?
- Koliko su pješačili?

Tek da znaš:

Ovo je samo dio teksta Kroz planinu kući. Priču u cjelini naći ćeš u knjizi „Samo još kosovi zvižduću.“ Naravno, knjigu je napisao Šukrija Pandžo.

Kritičko i stvaralačko čitanje

Razgovaramo o mislima, riječima, postupcima. Kako? Da probamo kreativnom tehnikom PETORED.

NASLOV (TEMA)

jedna imenica _____

OPIS

dva pridjeva _____

AKTIVNOST (RADNJA)

tri glagola _____

OSJEĆAJ

fraza od četiri riječi _____

SINONIM

Ponovo se vraćamo opis teme _____

NA BRDU, IZNAD GRADA

Stojim na brdu, naslonjen na drvo,
 proljeće mi rukom pokazuje grad
 i balkon na kojem izniknut će prvo
 jedan dječji osmijeh i cvijet jedan mlad.

Slušam, ozdo rijeka javlja se žuborom,
 u prsa se busa svaki njezin slap:
 i ovdje je rijeka, čujem je pod korom,
 svaki list je pije, žedno, kap po kap,

Osjećam, sve teče, ruke, trave, ptice,
 niz brdo se ruši cvjetni vodopad,
 proljeću u susret pođu sve ulice,
 da mu, bez otpora, predaju svoj grad.

Ismet Bekrić

RAZGOVOR

O čemu pjesnik govori u pjesmi?
 Šta je proljeće pokazalo pjesniku?
 Koje slike pjesnik dočarava čulom sluha?

Pjesnik opisuje proljeće u gradu proljeće na brdu iznad grada.

- Pronadi stihove koji opisuju proljeće u gradu i protumači ih.
- Kako izgledaju ulice kada proljeću predaju sav grad?
- Koja osjećanja i raspoloženje proljeće budi u tebi?

STVARAMO

1. stih je jedna riječ, najčešće imenica, kojom opisujemo temu.
2. stih su 2 riječi i to pridjevi koji opisuju imenicu iz 1. stiha.
3. stih su 3 riječi, najčešće glagoli.
4. stih je misao (rečenica) sastavljena od 4 riječi koje izražavaju osjećaje vezane za temu.
5. stih je opet samo jedna riječ, kojom sažimamo bit (suštinu) teme.

PRIČANJE NA OSNOV TEMATSKIH RIJEČI

Da pričamo na osnov datih tematskih riječi. A šta su tematske riječi? To ćemo naučiti uz pomoć naglašanih riječi u ovom tekstu.

BIK I ZEC

Spazi bik zeca gdje kao strijela bježi preko polja, pa mu **pozavidje** na brzini.

Kad se jednom sastadoše, **reče mu:**

- **Blago tebi** kad si tako **brz**! Ti **možeš** da **umakneš** i najopasnijem **neprijatelju**! Ništa u životu ne bih više **želeo** nego **da sam tako brz**. Tada bih mogao da **pobegnem od** svakog **neprijatelja**.

Nasmija se zec čuvši bika, pa će mu reći:

- **Luda** je **tvoja želja** prijatelju! **Dao** bih ja rado svoju **brzinu** za tvoje oštre i snažne **rogove**. **Bolje** ponosno se **boriti** s neprijateljem, nego **cijelog** vijeka sramno pred njim bežati.

Narodna basna

U pričanju na osnov datih tematskih riječi slijedi niz poticajnih riječi koje su međusobno povezane i vode ka jednoj cjelini.

Primjeri tematskih riječi:

1. Fejsbuk - škola - drug/drugarica - strah - prijetiti - uvreda - ucjena - roditelji - pomoć - sloboda
2. Učiteljica - bolest - zabrinutost - bolnica - cvijeće - posjeta - ozdravljenje - povratak u školi

Pročitajte naglas riječi iz ova dva primjera. Pokušajte smisliti rečenicu u kojoj će biti prva riječ iz zadatog niza. Nastavite...

HRABRI MIŠEVI

Bila jedna mačka koja je povazdan lovila miševe u žitnici Jednoga dana miševi saz-
vaše sastanak da bi provijećali o tom kako stati ukraj tom zlu. Svaki miš bijaše smislio neki
način kako da se pleme miševa odbrani od zlotvora mačke.

Razgalamili se miševi, dali se u ciku - Ovako se dalje ne može! - cvilili su.

- Nešto se mora poduzeti! - U pitanju je naš opstanak, braćo! - cićali su.

- Radi se o pomoru i smaku mišjeg roda! Kad se graja malo stišala, progovori jedan stari,
sivi miš.

Predlažem da me saslušate, jer sam se domislio načinu kako riješiti naše pitanje.

- Čujmo, čujmo! ogłosiše se svi. Treba objesiti zvonce oko mačkina repa, pa kada budemo
čuli zvonce, znat ćemo da se ona približava i na vrijeme ćemo se sakriti.

- Izvrsna zamisao! - povikaše miševi. - Divno, divno!

Jedan dobrovoljac potrča da donese zvonce. - Ko će od vas objesiti zvonce mački oko repa?
- upita stari miš.

Svi se razbježaše po rupama.

Ezopova basna

RJEČNIK

pleme - zajednica povezana nekim vezama (obiteljskim, kulturnim, socijalnim); skupina nekih životinja

pomor - uništenje

RAZGOVARAMO

- Ko je miševima dosadio?
- Kakvu su odluku donijeli?
- Kako su govorili o tome šta treba preduzeti?
Pročitajte taj dio teksta ponovo.
- Šta je na kraju rekao jedan stari miš?
- A šta su miševi odgovorili?
- Kako su se miševi ponašali kada je trebalo to i uraditi?

MOZGAMO

Basna je kratko prozno djelo o životinjama (rjeđe o biljkama i neživim stvarima) kojima su date neke ljudske osobine, prije svega govor. U basnama se, preko likova životinja, otkrivaju osobine ljudi i ukazuje na njihove nedostatke i mane kao razumnih bića. Iako se priča o životinjama misli se na ljude, na njihove osobine, postupke i međusobne odnose.

Razmisli i kaži šta možemo zaključiti o miševima i njihovom ponašanju:

- da im je jezik brži od pameti
- da su nerazumni
- brzopleti su
- oni su kukavice
- dobro procjenjuju gdje je opasnost i šta treba izbjegavati da su hrabri samo na jeziku

Mi u priči i priča u životu

- Prepoznajete li možda sebe u nekoj situaciji koja je slična situaciji koja je uplašila miševe?
- Kakvi ste kada o nekom ko je jači od vas govorite u njegovom prisustvu i kad je odsutan?
- Šta znači izreka:

DJELA A NE RIJEČI!

PROLJETNI POZIV

Prije neg' bijela rada
izgubi vijenac s glave,
požurimo iz grada
u brda što se plave.

Tu čipkast potok pjeni,
nemiran kao čigra,
u vrbovoj se sjeni
s različkom vjetar igra.

Tu živi zova starinska
a s njome bagrem mliječni;
koliba u šumi niska,
pod slapom mlinovi riječni.

Tu svici vatre pale
kraj izvora što zna
sanjive priče male
po svu noć da im tka.

Stoga hajdemo iz grada,
što nas od sunca skriva,
tamo gdje bijela rada
u travi srećna sniva.

Nasiha Kapidžić-Hadžić

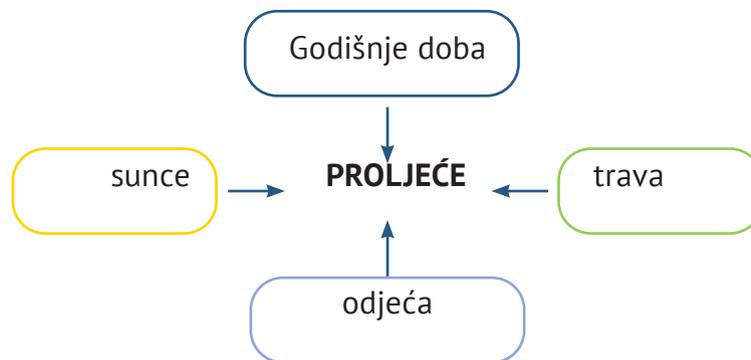
RAZGOVARAMO

- Kakvo raspoloženje vlada u pjesmi?
- Čime je izazvano?
- Gdje nas je sve pjesnikinja prošetala?
- S kim se igra vjetar?
- Ko priča sanjive priče?
- Koje godišnje doba je opisano u pjesmi?
- Koje riječi ukazuju da se govori o proljeću?

STVARAMO

Godišnja doba su prirodne pojave. Svako doba ima svoje karakteristike po kojima se prepoznaje. Tehnikom GROZD pokušajte da se sjetite svih pojmova koji vas podsjećaju na proljeće. Počinjemo:

Sada vi nastavite formiranje grozda. Svakom pojmu u krugu dodajte onoliko krugova koliko i pojmova kojih ćete se prisjetiti sa malo razmišljanja. Koliko godišnjih doba ima, koji cvjetovi rastu u proljećnoj travi, koje vremenske pojave se dešavaju u proljeće, koju vrstu odjeće nosimo u proljeće itd.

TUMAČENJE SNOVA

Živeo jednom jedan car, pa usni neobičan san: vidje u snu kako padaju oko njega lisice, razne vrste - velike i male, sive i riđe, olinjale i s lijepom dlakom. One su ga opkolile s raznih strana, pripijaju mu se uz noge, ujedaju ga i skaču. Kad se car ujutro probudi, pozva sve mudrace carstva pa im reče.

- Noćas sam usnio jedan strašan san. Hoću da mi ga odgonetnete i rastumačite, a ako to ne uspijete,

znajte, kaznit ću vas i baciti u tamnicu.

Mudraci se razidoše i stadoše razmišljati o carevom snu.

U to doba živio u tom carstvu neki čovjek po imenu Šivar, a to znači sulud. Razume se, taj nadimak nije dobio ni za šta: bio je tako sulud i glup da nikad ništa pametno nije uradio. Čega se god dohvatio, sve je ispadalo naopako.

Šivareva žena slučajno saznala za carev san i za nagradu, koju je obećao onome ko mu ga rastumači, pa reče svom glupom mužu:

- Hajde, šta kažeš? Idi caru pa mu nekako rastumači taj strašni san. On će te bogato nagraditi.

Ali ona je pri tome mislila:

- Ako slučajno uspije da odgonetne san, dobro je, postaćemo bogati i bit ćemo srećni, a ako ne - opet će za mene biti dobro: car će mog glupog Šivara pogubiti. To je dobro, jer šta će mi ovaj suludi muž?

Šivar najprije ne htjede da pođe caru da mu tumači san, ali žena navali na njega tako da je on ne mogaše odbiti. Stoga uze toljagu, prebaci torbu preko ramena, pa pođe u carev dvorac. Idući putem, on ugleda veliku zmiju, koja je ispuzila ispod jedne stijene. Ona ga upita:

- Kuda si se uputio, Šivaru?

A on joj odgovori:

- Eto, idem tako bez cilja - kud me noge nose i oči vode. Žena me poslala da rastumačim caru jedan strašan san. I sad se pitam: kako ću ja rastumačiti taj san? Pa ja ni svoje snove ne razumijem, a treba tuđe da tumačim. Uz to, car je usnio nešto strašno.

Ali zmija mu reče:

- Slušaj me dobro, Šivaru. Pomoći ću ti da rastumačiš carev san i da se tako izbaviš iz sirotinje. Otići ćeš caru i reći ćeš mu ovo: „Presvijetli care, želiš li da ti rastumačim san? Ja ću ti ga rastumačiti. Taj san je strašan. Lisice koje su bile oko tebe, tiskale se oko tvojih nogu i

ujedale te - to su laskavci i podmukli veziri. Oni se nalaze oko tebe, i, znaj, žele tvoju propast. Stoga se dobro njih čuvaj i nikome ne veruj.“ Eto, Šivare, to ćeš reći caru i time ćeš mu rastumačiti san. A za to ćeš dobiti bogatu nagradu. Meni ćeš, naravno, dati polovinu od te nagrade, jer sam ti pomogla. Upamti to dobro.

- Ništa ne brini, dijelit ćemo nagradu - reče glupi Šivar pa se uputi u dvorac.

Kad stiže caru, on ponovi ono što je čuo od zmije i tako mu rastumači san.

Čuvši to, svemoćni car odmah naredi da bace u tamnicu dvorske vezire i mudrace, koji su tobož bili zauzeti tajnama carskog sna. Zapravo, oni su razmišljali o tome kako da zbace cara i preuzmu vlast u zemlji.

Car potom bogato nagradi Šivara i imenova ga svojim glavnim tumačem snova. Šivar natovari blago na četiri deve pa se uputi svojoj kući.

Ide on tako kući, promatra vreće pune blaga i razmišlja: „Za sve ovo treba da zahvalim zmiji; ona mi je pomogla. Dobro je što sam je sreo. Dvije vreće s blagom ću joj dati, a dvije ću zadržati za sebe. Pravedno ćemo podijeliti nagradu. Ja ću od sada živjeti veselo, a žena mi više neće prigovarati i nećemo se svađati.“

Ide Šivar dalje i stalno razmišlja o nagradi i sretnom životu.

„Dvije vreće - to je lijepo bogatstvo. Ali četiri - još ljepše. Teško se dolazi do takvog bogatstva. A ja moram da dam zmiji polovinu. Šta će to njoj? Kod nje neće uopšte biti iskorišteno. A nije ni grijeh prevariti je. Svako vara, pa mogu i ja zmiju.“

Misli Šivar i polako skrenu s puta. Odlučio je da ne dadne zmiji njen deo, pa zaobilaznim putem ode svojoj kući, noseći na devama sve četiri vreće blaga.

I tako je Šivar zadržao sve blago za sebe.

Od toga je prošlo tri godine. Tada car opet usni neki čudan san. Vidje on u snu kako su se rijeke i jezera napunila krvlju, zemlja je postala crvena, na poljima se osula crvena rosa.

Tada se sjeti Šivara, svog tumača snova, pa posla slugu po njega.

Sluge brzo pronađoše Šivara i rekoše mu da se sprema za put, jer je hitno potreban caru. Čuvši to, Šivar se prepade. Nije znao zašto ga sada zove car.

On pomisli: „Šta sad da radim? Ako je car opet usnio neki strašan san, kako ću ga rastumačiti? Mogao bih opet otići kod zmije, ali ona mi sada sigurno neće ništa reći. Ovako ne smijem izaći pred cara, jer mi glava začas može otići s ramena... Ipak je najbolje da odem do zmije i da od nje zatražim da rastumači i ovaj carev san, jer će mi, možda, ona opet pomoći da spasem glavu.“

Šivar to pomisli, pa se uputi pravo zmiji.

Kad dođe do njemu poznate stijene, a zmija već ispuzala pa ga čeka. Ona mu reče:

- Zdravo, brate Šivare! Šta radiš? Prije tri godine si me prevario i nisi mi donio polovinu.

Ipak, izvući ću te i ovog puta. Car te je pozvao jer hoće da mu rastumačiš još jedan san. Pođi k njemu i reci mu ovo: neka što prije okupi vojsku i bude spreman za boj, jer će neprijatelj krvlju zaliti njegovu zemlju. Nije uzalud vidio u snu krvave rijeke i jezera. Šivare, ovog puta nećeš zaboraviti da mi doneseš polovinu od bogate nagrade.

Poklonivši se zmiji Šivar reče:

- Ne brini ništa, nagradu ću ti ovog puta sigurno donijeti. Dobit ćeš polovinu od onoga što dobijem od cara.

Zatim se uputi u dvorac. Kad stiže tamo, izađe pred cara i reče mu:

- Presvijetli care, dugo nam živio u sreći i zadovoljstvu. Došao sam da ti rastumačim i ovaj

drugi san. Znaj, taj san je strašan. Neprijatelji se spremaju da napadnu tvoju zemlju, stoga okupi što više možeš vojnika i naredi im da svakog trenutka budu spremni. Tako ćeš odoljeti neprijatelju i pobjedit ćeš ga i neće doći do potoka i jezera krvi.

- Hvala ti, Šivare, - reče car, pa odmah naredi da se svuda postavi jaka straža i da se sva vojska naoruža. Vojsku razmjesti po zidinama grada tako da može vidjeti neprijatelja. To je učinio u posljednjem trenutku, jer je neprijateljska vojska već pristizala i počela da napada utvrđeni grad. Ali, vidjevši naoružane vojnike, koji su bili pravilno poređani na tvrđavi, neprijatelji se vratiše i ne dođe do borbe.

Znači, i ovog puta se obistinio carev san i ovog puta ga je Šivar dobro protumačio.

Car potom nagradi Šivara; dade mu osam deva natovarenih blagom, pa ga pusti da na miru ide kući. Vidjevši toliko bogatstvo Šivar se jako obradova; bio je presretan. Putem je mislio:

„Osam tovara blaga! Dovoljno je. To je više nego četiri. Zar nije najbolje da sve to zadržim za sebe? Otići ću kod zmije i gledat ću da je nekako ubijem, te ću se tako otresti te bijede. To nije ništa neobično, jer bi svaki drugi na mom mjestu to isto učinio.“

I Šivar se uputi prema stijeni gde ga je čekala zmija.

Zmija mu je ispuzila u susret. Kad je ugleda, Šivar dohvati jedan veliki kamen i svom snagom ga baci na nju. Kamen je odista bio velik i težak i da je pogodio zmiju ova bi ostala na mestu mrtva. Ali Šivar samo malo zakači njen rep, a zmija se izvi i pobježe u rupu.

Šivaru bijaše žao što nije usmrtio zmiju, pa je putem samo o tome mislio. Ali kad stiže kući žena ga radosno dočeka, pa on zaboravi i zmiju i svoja obećanja. Živio je sada bolje nego prije. Imao je novaca koliko je htio i premda ga je nemilosrdno trošio, blago se nije smanjivalo. Jer, osam tovara blaga je dovoljno za čitav život, pa i više od toga.

I Šivar je tako živio još tri godine.

Ali, desi se da car usni još jedan vrlo čudan san. On vidje u snu kako pada s neba pšenica i pokriva ljude i kuće. Pada danonoćno, sve više i više.

Kad se car probudi, sjeti se šivara, svoga tumača snova, pa odmah posla svoje slugu po njega. Vidjevši careve slugu, šivar se prepade: znao je da je car usnio još jedan san. Stoga on reče ženi:

- Više me nećeš vidjeti. Znaj, ovog puta se, verovatno, neću vratiti kući živ i zdrav. Ali putem šivar opet pomisli na zmiju pa reče:

- Otići ću do nje. Kad već moram nastradati, neka me zmija ubije; bolje ona nego car, jer sam joj zaista nanio nepravdu, to i zaslužujem. Tako dođe on do stijene. A zmija mu je opet ispuzila u susret, pa kad ga opazi reče mu:

- Zdravo, Šivaru, nerazumni čovječe! Nisu te badava nazvali tako, jer si ti zaista glup i sulud. Zar nisi ni jednog trenutka pomislio, kad si me prošli put gađao kamenom, da će, možda car usnuti još koji san? Za tebe je dobro što sam se onda spasila smrti, jer šta bi sad radio da mene nema? Kako bi rastumačio carev san?

Šivar joj onda odgovori:

- Ah, moja dobra i mudra sestro, vidim sada koliko sam kriv i glup. Evo, zato sam i došao ovamo. Radi sa mnom šta ti je volja. Možeš mi pomoći, ali me možeš i kazniti. Spreman sam na sve.

Ali zmija mu odgovori:

- Ne, glupi Šivare, neću ti ništa uraditi. Neću te kazniti već ću ti i ovog puta pomoći da se izbaviš od sigurne smrti, pomoći ću ti da rastumačiš carev san. Idi caru i reci mu da se ničega

ne plaši. Jer taj san je dobar. Pšenica što pada s neba znači da će u čitavom carstvu nastupiti sretni dani; ljudi će se obogatiti, a on će vladati u sreći i zadovoljstvu do kraja života. Za ovo tumačenje će te car bogato nagraditi, ali ne zaboravi da mi ovog puta doneseš polovinu blaga. Treći put ti pomažem i zaslužila sam da mi jednom daš polovinu.

Šivar će:

- Ne brini ništa, mudra sestro, to više neću zaboraviti. Dobit ćeš svoj deo. Ovog puta neću pogaziti riječ, a ako je pogazim - neka odmah umrem!

Šivar potom nastavi put prema dvorcu. Vidjevši ga, car se obradova. A kad mu Šivar rastumači san, on se još više obradova i njegovoj radosti nije bilo kraja.

Naredi najprije slugama da iznesu burad sa šerbetom na gradske trgove. Nastalo je opšte veselje. Pio je car, a s njim i svi njegovi podanici, pa i naš Šivar. Kad se slavlje završilo, car dade šivaru tri puta po osam tovara blaga i deve da mu to prenesu, pa ga sam malo isprati.

Šivar pođe kući, sav sretan što se to desilo, pa pomisli: „Red je da dam zmiji sve ovo blago. Ja imam dovoljno kod kuće i više mi ne treba. Zmija će biti zadovoljna i više se neće ljutiti na mene. Postat ćemo dobri prijatelji.“

I on zaustavi čitav karavan kod stijene, skide toware sa deva, pa pozva zmiju. Ona se uskoro pojavi i Šivar joj reče radosnim glasom pokazujući na toware s blagom:

- Moja mudra sestro, uzmi sad svoj dio. Dat ću ti sve, jer si bila dobra prema meni.

Ali mu zmija reče:

- Brate Šivare, pa meni nije potrebno to blago; šta će mi? Htjela sam samo vidjeti kakav si ti čovjek i koliko mogu računati na tebe. A sada pazi šta ću ti reći. Kad si prvi put dobio bogati poklon od cara, prevario si me; nisi došao k meni, već si zaobilaznim putem otišao kući. Ta godina je bila lisičja godina, dakle - godina laži i prevare. Stoga si me i ti, koji si inače vrlo slab čovek, prevario i otišao ne davši mi baš ništa. Postupao si kao i ostali, pa možda i gore od njih, jer si vjerovao da tuđa laž može prikriti tvoju. A kad smo se drugi put sreli, onda je bila godina krvi te si me stoga gađao kamenom i prolio moju krv. Ti si i ovoga puta postupao kao i svi ostali, pa čak i gore od njih, jer si vjerovao da krv što su je drugi prolili može sakriti onu koju si ti prolio. A sada su nastale godine izobilja i bogatstva; ljudi su postali dobri i darežljivi. I ti si stoga postao darežljiv. Postupaš kao i ostali, postao si darežljiv, pa čak i darežljiviji i od ostalih, jer mi daješ čitavu nagradu a ne samo moj dio. Prema tome, dragi moj Šivare, ti si se samo pokoravao vremenu. Ne budi ponosan na svoju dobrotu, već dobro zapamti ovo šta ću ti sada reći: ko se ravna prema drugima, a sam ne zna svoj put, svakako će skrenuti s njega.

Završivši to, zmija se uvuče u svoju rupu.

Šivar je pažljivo slušao zmijine reči. One su ga pogađale i stidio se sebe. Blago ga više nije privlačilo. Dođe kući pa, na zaprepaštenje svoje žene, podijeli čitavo blago svim susjedima. On se poslije zmijinih riječi sasvim izmijenio. Jer riječi pametne zmijske bijahu se urezale u njegovo srce. Više ih nije mogao do kraja života zaboraviti; kao da su bile ispisane u njegovoj svijesti.

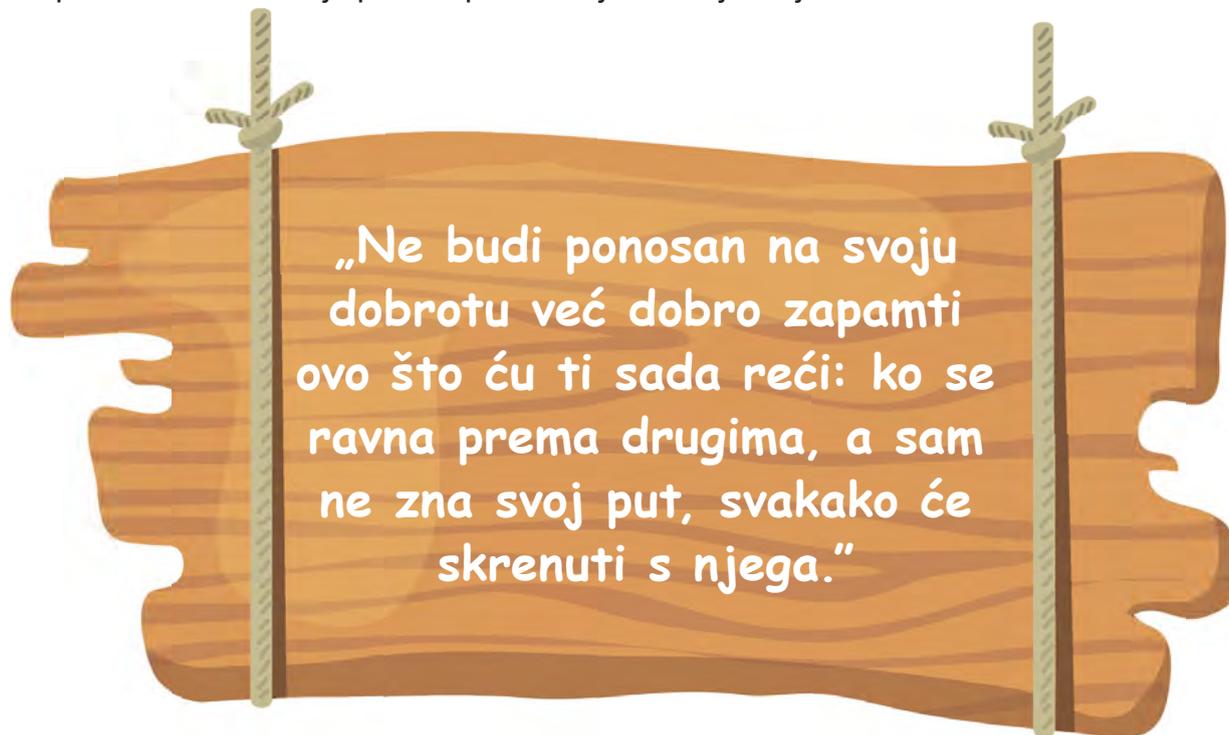
Šivar je postao dobar čovjek. Kad bi neko nešto rđavo učinio, on je nastojao da bude pravičan; trudio se da bude dobar. A kad bi svi ljudi bili dobri, on je htio da bude bolji od svih.

Stoga je bio sretan do kraja života.

PORUKA BAJKE

Već smo naučili da poruka ili ideja otkriva piščev odnos prema onome o čemu piše. Pročitaj pažljivo kraj ove bajke i odredi poruku.

Za pravilno određivanje poruke posebno je značajna sljedeća rečenica:

ODLIKE BAJKE

U bajkama ima dosta nestvarnih događaja i situacija koje se ne mogu desiti. U bajci „Tumačenje snova” pojavljuje se zmija koja rješava sve problem. Bajke često počinju rečenicom:

Bio jednom jedan...

Pročitaj još jednom bajku „Tumačenje snova” i utvrdi koje su sve osobine bajke u njoj prisutne. Izdvojte realne i fantastične, nerealne rečenice ili riječi. Zapišite ih i pročitajte tačno kako su u tekstu. To su citati. Napišite ih u linijama.

REALNI	NEREALNI
Idući putem, on ugleda veliku zmiyu, koja je ispuzila ispod jedne stijene. Ona ga upita: - Kuda si se uputio, Šivaru?	

ZLATNA KNJIGA

Jednom, u zemlji Bosni, u malom gradu živio je učitelj po imenu Muaz. Oženio je najljepšu djevojku u cijelom kraju. S njom je dobio djevojčicu Enisu. Najljepšu djevojčicu na svijetu, vjerovali su i otac i majka, jer svi roditelji, uglavnom, tako vjeruju. Otac je odmah poželio da mu kći bude, ako ne najpametnija, ono pametna i obrazovana osoba. Počeo je da prikuplja knjige za njeno obrazovanje od najmanjih nogu, čim dijete nauči da govori.

Kako se na svijetu često dešavaju ratovi, a naročito na Balkanu, jedan otpoče kada je Enisa napunila dvije godine i kada je umjela sasvim lijepo govoriti.

Učitelj Muaz krenuo je braniti domovinu. Za četiri godine, nikad nije mogao doći kući te vidjeti svoju milu djevojčicu i svoju dragu ženu.

Enisa je rasla. Noću, uz svijeću, majka joj je pokazivala knjige koje je otac prikupio. Čitala joj je ponešto iz njih. Danju, kada je majka imala vremena, učila je djevojčicu prvo da povlači crte, a kasnije da piše pojedina slova.

Enisa je najviše voljela čitati - prelistavati knjigu u kojoj su bile slike divljih i pitomih životinja, i to u bojama. Otac Muaz, pošto je volio životinje i priče o njima, tu knjigu, za svoju djevojčicu umotao je u staniol zlatne boje, pa je djevojčica najomiljeniju knjigu prozvala zlatnom knjigom.

Gledala ju je i gledala. Često je majci govorila:

- Kaži mi ono lijepo, molim te.

Tada bi majka počela da govori nježno i uzbuđljivo kao da se presijava svila: - Sve ove knjige babo je pripremio za tebe, da imaš šta vidjeti i naučiti. On najviše voli, kao i ti, zlatnu knjigu. „Ovo je za moju Enisu”, govorio je, „da nauči i zna više nego što su njeni roditelji znali”.

Rat se završio kada je Enisa napunila šest godina. Otac se vratio. Dobio je službu školskog inspektora. Osim te dužnosti, obavljao je i sve poslove za koje je vjerovao da će ljudi od njih imati sreće i koristi. Malo vremena provodio je kod kuće. Enisa se nikad nije uspjela s njim dovoljno napričati i naigrati. Ali, u sva kom momentu, ona je znala da je Muazova kći, da je on pošten i vrijedan čovjek.

Enisa je pošla u školu. U svom torbaku često je nosila zlatnu knjigu. Inače, knjiga je stajala na noćnom ormariću, blizu njenog uzglavlja. Bila je to knjiga ljubavi i nade koju je otac polagao u svoje dijete.

Bisera Alkadić

RAZGOVARAMO

Ovo djelo Bisere Alkadić je pripovjetka koja se desila jednom davno, ispričajte koje je mjesto radnje? Ko su glavni likovi?

- Učitelj Muaz se oženio najljepšom djevojkom u kraju i dobili su kćer, kakvo su ime dali svom djetetu?
- Šta je otac Muaz poželeo za svoju kćerkicu?
- Šta je poklanjao otac djetetu?
- Gdje je otišao otac? Koliko se zadržao?
- Šta je djevojčica željela najviše raditi?
- O čemu govori njena Zlatna knjiga?
- Zašto je ona stalno nosila Zlatnu knjigu sa sobom?

Pronađite riječi u tekstu koji kazuju kako je ponosna na svog oca!

U datom tekstu autorica nije pisala o opisu djevojčice kako ona izgleda, ispričaj kako je ti zamišljaš?

PRISLUŠKIVANJE

Pucketa peć k'o da kaže:
moja su njedra sva od žari.
Kraj sebe Lejla odjeću slaže,
i sad će ona da sanjari.

Igraju šare svud na podu,
napolju mjesec: uštap puni
s tamnoga neba, u svom hodu,
na srebrn snijeg zlato kruni.

„Zašto ne spavaš” - majka pita.
„Vrijeme je, eto, devet kuca,
ta to se samo mjesec skita po
dnevnom tragu sjajnog sunca.”

A Lejla šuti, u noć gleda,
pa kad je majka rukom tače,
ona prošaputa sva blijeda:
„Čuj, mama, negdje maca plače!”

Šukrija Pandžo

RJEČNIK

uštap - vrijeme kada je pun mjesec
kruni - prosipa (...Na srebrn snijeg zlato kruni)

RAZGOVARAMO

- O kome se govori u ovoj pjesmi?
- Zbog čega Lejla ne spava?
- O čemu će Lejla sanjati?
- O čemu vi najčešće sanjate?
- Kako izgleda soba u kojoj mala Lejla spava?
- Na osnovu stihova iz prve i druge strofe opiši izgled sobe.
- Kako je opisana zimska noć?

- Zašto se pjesma naziva PRISLUŠKIVANJE?
- Šta Lejla prisluškuje?
- Šta se djevojčici pričinjava?

OSJEĆANJA U PJESMI

- Kakva je Lejla?
- Na osnovu koje strofe u pjesmi zaključujemo da je Lejla nježna, bojažljiva i osjećajna?
- Pažljivo pročitajte posljednju strofu kako biste otkrili još neka Lejlina osjećanja.
- Lejli je udobno u njenoj sobi, tu je i njena mama, ali djevojčica nije sasvim sretna ako zna da neko pati.
- Ona osjeća mnogo ljubavi i strepnje za drage životinje.
- Raspoloženje u pjesmi je izraženo kroz tiho Lejlino sanjarenje protkano usamljenošću i blagom tugom.
- Pronađite stihove u pjesmi u kojima je to posebno naglašeno.

PJESNIČKE SLIKE

Pjesma je sastavljena od više pjesničkih slika.

Pjesničku sliku možemo zamisliti, o njoj razgovarati, pa je i nacrtati.

U četiri strofe ove pjesme smješteno je nekoliko pjesničkih slika.

Navedite po redu pjesničke slike koje ste zapazili u pjesmi.

Mi ćemo vam pomoći, a vi potom sami nastavite.

1. Lejla se sprema za spavanje.

2.

3.

4

SRNE NA SANTI LEDA

Te godine početkom marta, Sava se odledila. Led je krenuo, sante se sudaraju, slažu jedna na drugu, lome se, prskaju, razbijaju i ponovo sleđene ruše sve pred sobom.

Najprije je prošla santa prekrivena divljim patkama. Za njom je rijeka nosila ledom okovanu vodenicu iza njih sredinom Save plovila je santa sa srnama. Tata, tata - zavikao je Grga - Tata, tata, srne! Srne na santi leda! Požuri... Moramo ih spasiti!

Vodeničar Luka istrča na nasip.

- Srne, tamo su srne, tata - govorio je Grga, držeći u rukama dva vesla.

- Idi po konopac i sjekiru - kazao je otac, iskusni vodeničar.

I staro i mlado istrčalo je na nasip. Luka i Grga uskočiše u čamac. Vješto su se provlačili između santi. Izbjegavali su opasne sudare. A Sava ih je neosjetno ali opasno udaljavala od sela.

Ljudi su ih pratili nasipom. Na santi ispod njih srne su se umirile. Tiho su drhtale i drhtale. Plavio se strah skupljen u njihovim krupnim plavim očima. U ušima im je odjekivalo zavijanje vukova, šum njihovog bijega, nagli skok na led, pucanje i odvajanje sante.

Šćućurile su se, kao da iznad njih negdje u zraku vrebaju vučja šapa.

Kako prebaciti srne u čamac? Grga je shvatio da je otac težak i ne smije na santu. Ja ću, ja sam lakši - rekao je.

Vodeničar se trgnuo i uhvatio dječaka za ramena.

Kada je Grga bio spreman, otac ga je dugim konopcem vezao oko pojasa pažljivo spustio na santu. Ljudi na nasipu su zanijemili. Strah im je zavezao jezik. Grga je pažljivo koračao po modroklizavom ledu. S ispružnim dlanom pažljivo je prilazio srnama. Na njegovom dlanu zlatilo se zrnavije kukuruza. Dvije srne krenuše za njim u čamac za njim, dok je treća nepomično ležala. Kad vidješe da ih ova ne slijedi, njih dvije su tvrdoglavo pokušale da joj se vrata.

Započela je nesvakidašnja borba.

Luka jo sjekirom razbijao i sjekao led. Sporo al sigurno približavao se srni. Kad se sasvim približio izvi se i s obje ruke obuhvati njeno promrzlo tijelo. Čamac se snažno zanjiha. Svi popadaše. Ljudi zavrištaše na nasipu. Ali to ne potraja dugo. Čamac se smiri. Grga i Luka snažno zaveslaše. Oprezno su se približavali obali.

Odjednom se čuo strašan tresak. Ljudi se slediše. Iznenađeni, ugledaše kako srne popadaše jedna na drugu. Istog trena čamac se nagnu, poskoči i prevrnu. Eto tu nadomak obale na dohvata ruke. Te noći Grgu je tresla groznica. Tresla se postelja pod njim. U plavičastom praskozorju ugledao je ne proplanku razigrano krdo srna. Bešumno su izvodile visoke pa duge skokove. Neprimjetno se od njih odvoji najljepša. Bojažljivo priđe dječaku, taknu mu vlažnom njuškicom ruku i u galopu nestade u izmaglici snova.

Grga se trže. Brzo se pridiže i još brže razbudi. Zagledao se u svoje ruke i zamalo se ne sudari sa srnama. A one su ga, nadnesene nad postelju, nekako brižno gledale.

Tu ste! - viknuo je radosno Grga - Tu ste, tu ste! On snažno zagrlj najbližu srnu, spusti se u postelju i utonu u san. Vani su pucale grane od studeni.

Jakov Jurišić

RAZGOVARAMO

- Kada se dešava radnja priče?
- O kojem se događaju govori u priči?
- Gdje se dešava radnja ove priče?
- Ko je ugledao srne na santi leda?
- Kako su se one našle na santi leda?
- Od koga su bježale srne?
- Kako su vodeničar Luka i dječak Grga spašavali srne?
- Ko je nasipom pratio hrabre spasioce?
- Zašto se Grga spustio na santu leda?
- Na koji način je Grga prilazio srnama?
- Kako su Luka i Grga prilazili srnama?
- Šta se desilo sa čamcem kada je bio nadomak obale?
- Šta se te noći desilo sa Grgom? Objasni Grgin san.

- Kad se Grga probudio, ugledao je pored sebe srne.
- Kako su ga srne gledale? Zašto?

ODLIKE LIKOVA

Dječak Grga vodeničar Luka izložili su svoje živote opasnosti kako bi spasili srne. Oni su odlučni hrabri, snalažljivi, uporni, pažljivi, vješti. Potkrijepite ove osobine događajima iz teksta.

OPISIVANJE ŽIVOTINJA

Životinje često privlače dječiju pažnju, bez obzira da li miruju ili se kreću, da li su domaće ili divlje.

U ovoj priči opisane su tri srne koje su se u bijegu od vukova našle na santi leda. Tamo su tiho dahtale i drhtale. Plavio se strah skupljen u njihovim plavim krupnim očima.

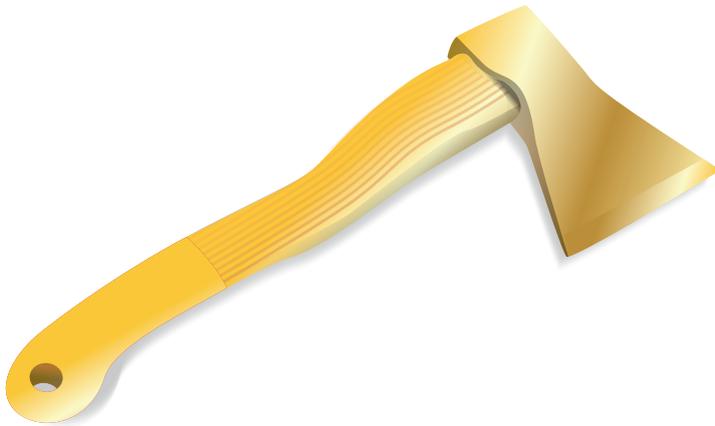
- Opišite srne u raznim situacijama;
- Bijeg od vukova Srne na santi leda;
- Strah u krupnim plavim očima;
- Započela je borba spašavanja;
- Srne pored dječakove postelje.

U ovoj priči ima mnogo lijepih i neobičnih izraza. Objasnite neke od njih:

- Ljudi na nasipu su zanijemili;
- Strah im je zavezao jezik;
- Ljudi se slediše.

ZLATNA SJEKIRA

Drvosječa je sjekao drva u šumi oko jezera. Njegova sjekira silno je odjekivala u panju drveta i udarac za udarcem - kon! kon! - raznosio se na daleko po okolici.

Jedanput je on tako zamahnuo sjekirom, a da nije računao sa snagom udarca i sjekira mu je odletjela iz ruku.

Nije još dospio ni da se ogleda, a već je njegova sjekira skliznula po zraku i buljk! - pala je na samo dno jezera.

- Gle bijede i nevolje! - nehotice je uskliknuo drvosječa gromkim glasom. Ne znajući što da radi, zastao je u tužnom razmišljanju na obali upravljajući svoj pogled na površinu jezera. Iznenada se iz vode pojavio lik poput mjeseca bijeloga starca s dugom bradom. Starac upita drvosječu:

- Što je to s tobom?

- Da, gle, sjekira mi je pala u jezero - odgovori on.

- Oh, ti bijedniče! No ništa ja ću ti je naći.

S tim se riječima starac odmah zgnjurio u vodu i iščezao s vida. Prošlo je nekoliko minuta, i starac ponovo izroni iz vode. U njegovoj je ruci svjetlucała prekrasna zlatna sjekira.

- Je li to tvoja sjekira ili ne?

- Ne, to nije moja.

- No, ja ću je još potražiti.

Starac se ponovo sakrio pod vodu. Potom je opet izronio iz vode, ali ovog puta s prekrasnom srebrnom sjekirom u ruci.

- No, je li to tvoja sjekira ili nije?

- Ne, to također nije moja. Moja je bila obična željezna.

- Ah tako - no ja ću tada još potražiti.

I starac opet zaroni u vodu. Napokon se pojavi iz vode s tom sjekirom, koja je drvosječi nestala u vodi.

- No, je li to tvoja?

- Upravo je ta. Da, hvala ti, što si mi je izvadio.

Pošto je dobio svoju sjekiru, drvosječa je nekoliko puta zahvalio starcu.

- Vidim, da si ti uistinu pošten čovjek. Dajem ti kao nagradu i ove dvije sjekire - i s tim riječima izruči starac drvosječi obje sjekire - zlatnu i srebrnu.

Drvosječa se vrati kući i ispriповjeda susjedima, kako je dobio od čudesnoga starca zlatnu i srebrnu sjekiru.

Mladi momak, koji je živio u susjedstvu, bio je također drvosječa. Čuo je on tu priču i također je htio, da dobije zlatnu i srebrnu sjekiru. Pođe on u šumu k jezeru i stade sjeći drva: kon! kon! Sjekao je i sjekao i potom hotimično ispusti sjekiru iz ruke. Sjekira pljusne u jezero i padne na dno.

- Gle nesreće! - svom snagom krikne momak i stade gledati na vodu.

Na mirnoj površini vode pojavi se lik starca.

- Što je s tobom? - upita starac momka.

- Da, gle, pala mi je sjekira u vodu.

- Ah ti, bijedniče! No ništa - ja ću ti je naći.

Čim je starac izgovorio te riječi, već ga je nestalo pod vodom. Stoji, čeka momak, a u duhu mu je samo zlatna sjekira i sve misli samo na zlatnu sjekiru. Prošlo je nekoliko minuta i gle –starac se pojavi iz vode. U njegovoj je ruci svijetlila prekrasna zlatna sjekira.

- Je li to tvoja sjekira ili ne?

- Da, da. To je upravo ta - požuri se da odgovori momak.

Tada se ljubazno starčevo lice odmah namrgodi i postade strogim.

- Takav lažac kao što si ti, neće dobiti ni zlatne ni srebrne sjekire.

I starac odmah iščezne pod vodu.

Japanska priča

RAZGOVARAMO

- O kojem uzbudljivom događaju govori ova priča?
- Na kojem se mjestu događala radnja?
- Kakva je nezgoda zadesila drvosječu dok je sjekao drva pored jezera?
- Kako je drvosječi vraćena izgubljena sjekira i uz nju još zlatna i srebrna?
- Ko jo poželio da dobije sličan poklon?
- Zašto starac iz jezera nije mladom drvosječi izvadio sjekiru?

LIKOV IZ BAJKE

- Kakav je stari drvosječa?
- Šta nam otkrivaju njegovi postupci? Koje pojedinosti upućuju na poštenje starog drvosječe?
- Kakav je mladi drvosječa?
- Na koji način je mladi drvosječa otkrio svoju pohlepu i laž?

RIJEČI GOVORE

Pronađite u bajci po jedan izraz ili rečenicu u kojoj se otkriva

- iznenađenje
- zabrinutost
- poštenje
- neiskrenost

TRAGAMO ZA PORUKOM

Osnovna poruka u ovoj bajci krije se u posljednjoj rečenici

- Da, ali takav lažac kao što si ti nikada neće naći svoju vlastitu - reče starac i odmah iščeznu u vodi velikog jezera.

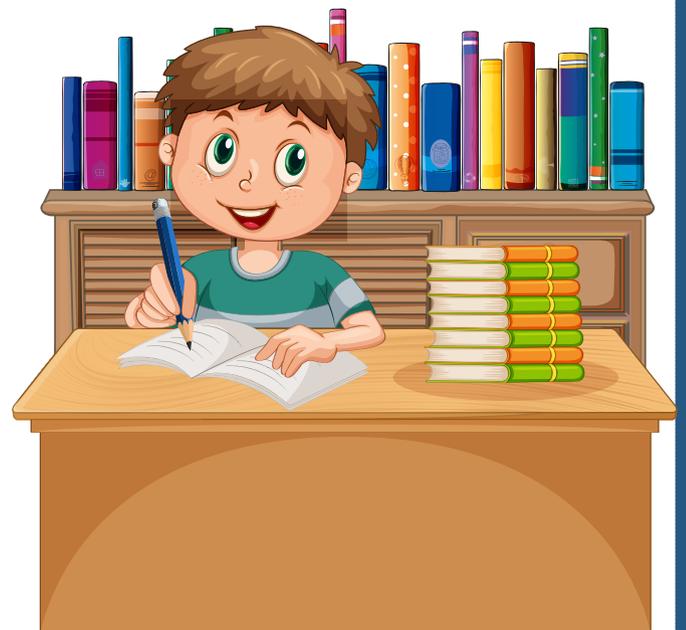
Čemu nas poučava ova bajka?

Mi ćemo vam pomoći, a vi dalje nastavite sami.

KAKO POSTATI VELIKI PISAC OD MALIH NOGU

Taj dečko bio je pravi lisac.
 Znao je: ako želi postati veliki pisac,
 Mora se ugledati na nekoga ko to već jest.
 Ali to nije baš slučaj čest,
 Jer velikih pisaca nema mnogo,
 Pa nije imao izbor onih u koje bi se ugledati mog'o.
 Osim toga, većina je puštala da im ogromne brade
 narastu,
 A to nije odgovaralo njegovom uzrastu.
 Kad je već o svom uzrastu razmišljati stao,
 bio je to gotovo kraj balade.
 On nije imao samo problem brkova
 i brade,
 Nego se sjetio i da pisati tako traljavo
 Znade
 Da ne bi mogao napisati ni rečenicu,
 a kamoli roman.
 Kako onda biti veliki pisac, a ne tek
 malo dijete?
 Velim, taj dečko bio je lisac: popeo se
 na otoman
 I napisao svoje ime i VELIKI PISAC
 preko cijele tapete.

Ludvig Bauer

RJEČNIK

otoman - mekan krevet s jastukom bez naslona

balade - nježne, ljubavne pjesme

RAZGOVARAMO

- Ima li dječak pravo?
- Šta je smiješno u ovoj kratkoj priči - pjesmi?
- Kako ti zamišljaš spisateljicu ili pisca?
- Jesi li bio/bila u prigodi upoznati spisateljicu ili pisca?
- Je li pisac velik po rastu, bradi ili nečemu trećem?

Što bi poručio/poručila dječaku da učini prije nego što počne pisati pjesme i priče?

ZADATAK

23. april je Međunarodni dan knjige. Organizujte razgovor s piscem ili spisateljicom vaše omiljene dječije knjige. Prije toga, pripremite se, pročitajte neku knjigu od pozvanog pisca/spisateljice i postavite pitanja. Pitanja stvarate sami, lako je, samo pitajte sve o čemu ste razmišljali dok ste čitali.

PRAZNIK PROLJEĆA

Noću stara tvrđava izgleda čudno. Na vrhu brda u mjesječevu sjaju ona podsjeća na ogromnu sablast i ljudi izbjegavaju da se u to vrijeme nađu u njejoj blizini. Boje se, jer o tvrđavi kruže mnogobrojne priče. Neki uporno tvrde da tamo još uvijek živi starica koja je ostala posljednja da brani tvrđavu od neprijateljskog napada. Dugo je s bedema sipala na napadače vrelu vodu i rastopljenju smolu, a kad joj je nestalo i vode i smole, povukla se negdje u tajne prostorije i ostala tamo. Ponekad samo izlazi da obiđe zidine, sačeka zoru sjedeći na kamenu, pa se opet vrati u svoje tajno skrovište.

Ali priča o starici je sigurno izmišljena. Čak ni djeca ne vjeruju u nju. Da je i ostala u tvrđavi, zar bi

mogla živjeti toliko dugo? Ipak se mnogi upravo zbog starice boje da noću zavire u tvrđavu.

A patuljci?

To je već nešto sasvim drugo. Patuljci su jednog dana došli u tvrđavu i ostali tamo. Nastanili su se u podzemnim prostorijama, u onim istim do kojih su dječaci nastojali tako uporno da prođu. Danju se ne pojavljuju, a noću izlaze na bedeme i zabavljaju se: neki tvrde da patuljci

odapinju strijele i gađaju zvijezde rasute po plavom nebeskom svodu. Ako strelica pogodi, zvijezda se ruši u dubinu i pada negdje u more, na nepoznatu zemlju ili negdje u rijeku.

Kad se ne zabavljaju na bedemima, patuljci odlaze u planine, u lov. Glavate sove im traže i podižu divljač, a patuljci čekaju sakriveni u krošnjama drveća ili u visokoj travi na proplanku. I nikad ne čekaju dugo jer je planina divljači puna. Iz gustih čestara počinju da nalijeću zečevi i košute, na granama borova bude se divlji golubovi i tetrijebi. I začas oživi planina: od klepeta krila, od brzog trčanja, od pobjedonosnog kliktanja sova.

Kad se divljač približi zasjedama, patuljci odapinju strijele. Dobri su strijelci i rijetko kad promaše.

Pred zoru se vraćaju u tvrđavu. Iza njih ostaje uznemirena planina. Još dugo se čuju krikovi probuđenih ptica, brzi topot nogu uplašene divljači, još dugo, prikriiven negdje u grmu, drhti plašljivi zec.

Tako se svaki put kad patuljci dolaze u lov uznemire stanovnici planine. Oni proklinju mjesec što svijetli jer znaju već: patuljci ne dolaze nikad kad mjeseca nema.

U zoru život u planini postaje sigurniji.

U zoru patuljci odlaze da spavaju. Stara tvrđava poprima svoj ćutljivi izgled, postaje pusta ako se po njoj ne igraju dječaci. I čini se: niko ne stanuje u njoj osim čavki i sova. Čini se da niko nije tu budan osim čavki.

Ali nije tako. Budni su patuljci - stražari. Dobro sakriveni, oni bdiju nad tvrđavom, nad snom svojih drugova.

Kad se dječaci igraju po tvrđavi, oni ih posmatraju i žale što ne mogu s njima da

učestvuju u igri. Dječaci su veseli, patuljci su veseli. Da se udruže, igra bi bila divna.

Patuljci stražari moraju da budu oprezni i ne smiju da napuste svoja mjesta. A dječaci i ne slute da ih prate njihove oči.

Svake godine patuljci iz tvrđave slave svoj praznik - praznik proljeća. Kad procvjetaju ljubičice, kad se livade ospu žutom jagorčevinom, - počinje slavlje koje traje po nekoliko noći. Dolaze im gosti iz drugih tvrđava, dolaze patuljci iz šumskih pećina. Svi su sad okićeni cvijećem, svi nose šarene vijence oko glave. Tada se u zidi nama tvrđave mogu da čuju pjesme i zvuci harfe, mogu da se vide patuljci kako se spuštaju niz brdo do izvora rijeke. Na poljanama, pored izvora, priređuju se takmičenja: u gađanju strijelom, u mačevanju, u plivanju. Tu se pobjedniku dodjeljuje vijenac napravljen od najljepšeg cvijeća sa livada i planinskih proplanaka.

Oko izvora rijeke djevojke igraju kolo, a kad se zamore, voze se malim čunovima i tada se nad vodom razliježe njihov veseli smijeh i pjesma koju prate harfe.

Možda je malo čudno što se patuljci tako bezbrižno zabavljaju na izvoru rijeke gdje ih mogu iznenaditi neželjeni gosti. Ali oni nemaju, u stvari, čega da se boje. U to vrijeme po brdima i šumarcima bdiju njihovi stražari. A sove bez prestanka kruže unaokolo i odmah ih obavještavaju ako se pojavi kakva opasnost.

Patuljci su uvijek oprezni. Ne žele da ih ljudi vide i ako se dogodi da neko naiđe obalom rijeke, oni se odmah povlače.

Kad se završi praznik proljeća, kad se razidu gosti, u tvrđavi i na izvoru rijeke zavlada mir, život opet poteče svojim starim tokom.

Ahmet Hromadžić

RAZGOVARAMO

- Zaboravljena zemlja! Pretpostavljam da će vaše prvo pitanje biti: - A gdje se nalazi ta zemlja i kakva je? Ali ja vam neću moći odgovoriti sasvim tačno jer ne znam sve o njoj.
- Znam samo da se prostirala na sjeveru, uz more, da su je vjetrovi često obilazili, talasi. U noćima punog mjeseca pjevale su na pučini ribe kojese izlazile iz nepoznatih dubina, iz carstva u koje ljudsko oko nije nikad zavirilo. Pjevale su do zore i onda odlazile, umorne umivali, da su se na vrhovima njenih planina odmarali oblaci, a na kamenim obalama bijeli galebovi i vesele, da sačekaju drugu mjesječevu noć. A dok su ribe odlazile, podizali su se sa hridina probuđeni galebovi i polijetali na istok da pozdrave sunce.

STVARAMO

- Pokušaj od riječi koje smo ispričali da naslikaš „Zaboravljenu zemlju“

KAKO SE MOŽE ŠTEDJETI MAMA

Kad igraš se, igraš,
pa sam igračke spremiš,
ti svoju mamu, zapravo, štediš.
Kad se sam počešljaš,
sam umiješ lice,
ti štediš mamine jutarnje živce.
I kad za školu
sam spremaš stvari,
ti svoju mamu štediš ustvari.
Kad cipele i hlače
čuvaš od blata,
ti mami uštediš dva dobra sata.
Kad knjige i torbu
držiš u redu,
ti mami uštediš plaću jednu.
Jedino za mamu
ljubav ne štedi,
jer ljubav davati
jedino vrijedi.

Enes Kišević

RAZGOVARAMO

Koje su tvoje kućne obaveze?
Da li mama mora uraditi sve obaveze?
Kako možeš poštedjeti tvoju mamu?
Od čega jedino ne smiješ štedjeti mamu?

ZADATAK

Napišite nekoliko pravila kako možemo štedjeti mamu.
Naprimjer:

1. Pomažemo kada čisti kuću.
2. Sredimo svoje stvari na mjestu gdje treba da su.

UPOZNAJTE ADAMA

Kad smo se vratili sa zimovanja, svi su pitali:

- Jeste li stekli nove prijatelje?
- Da, sprijateljili smo se s Adamom.
- Pričajte nam o njemu!
- Pa, Adam je dobar dječak...
- Oh, to je tako dosadno!
- Ali naš prijatelj nije dosadan!
- Lijepo smo se igrali, i kupali, i...
- Dobro, a ima li taj klinac nešto specijalno?
- Ih, još pitate! Ima najmoderniji mobitel i...
- Zar ne postoji nešto specijalno i jeftino?
- Oh, zapravo, Adam ima vrlo jeftin štap...
- To je glupo! Što će mu štap? Zar je planinar? Pastir, glumac? Kakav je to štap?
- Bijel, s crvenim vrhom i može se sklopiti.
- Nikad vidjeli...
- Ni Adam ne vidi.
- Što ne vidi? Taj štap?
- Ni štap!
- Pa, što će mu nevidljivi štap?
- Oh, štap se vidi izdaleka! Ali, Adam je slijep..
- Slijep? Pa kako se taj može igrati?
- Upoznajte ga, pa ćete saznati!
- Nas je strah!
- Zar se bojite štapa?
- Ne, nego slijepog dječaka!
- Nama nije učinio nikakvo zlo!
- Ipak, mogao bi biti... zarazan...
- Posve je zdrav i vrlo jak.
- Eto, jak! Mogao bi nas udariti onim svojim štapom!
- Oh, neće! On štapom samo kucka.
- To su nekakve vradžbine!
- Ma, nisu! Adamu štap pomaže pri upoznavanju svijeta.
- Zar on upoznaje svijet?
- Da. Već je puno putovao i mnogo naučio.
- I upoznao mnoge dječake?
- Mnoge! Ali, prijatelja nikad dovoljno!
- Imate pravo! I mi bismo rado stekli još jednog. Osobito kad je tako neobičan.
- Sjajno! Upoznajte Adama! On dolazi kod nas za vikend.
- Dogovoreno!

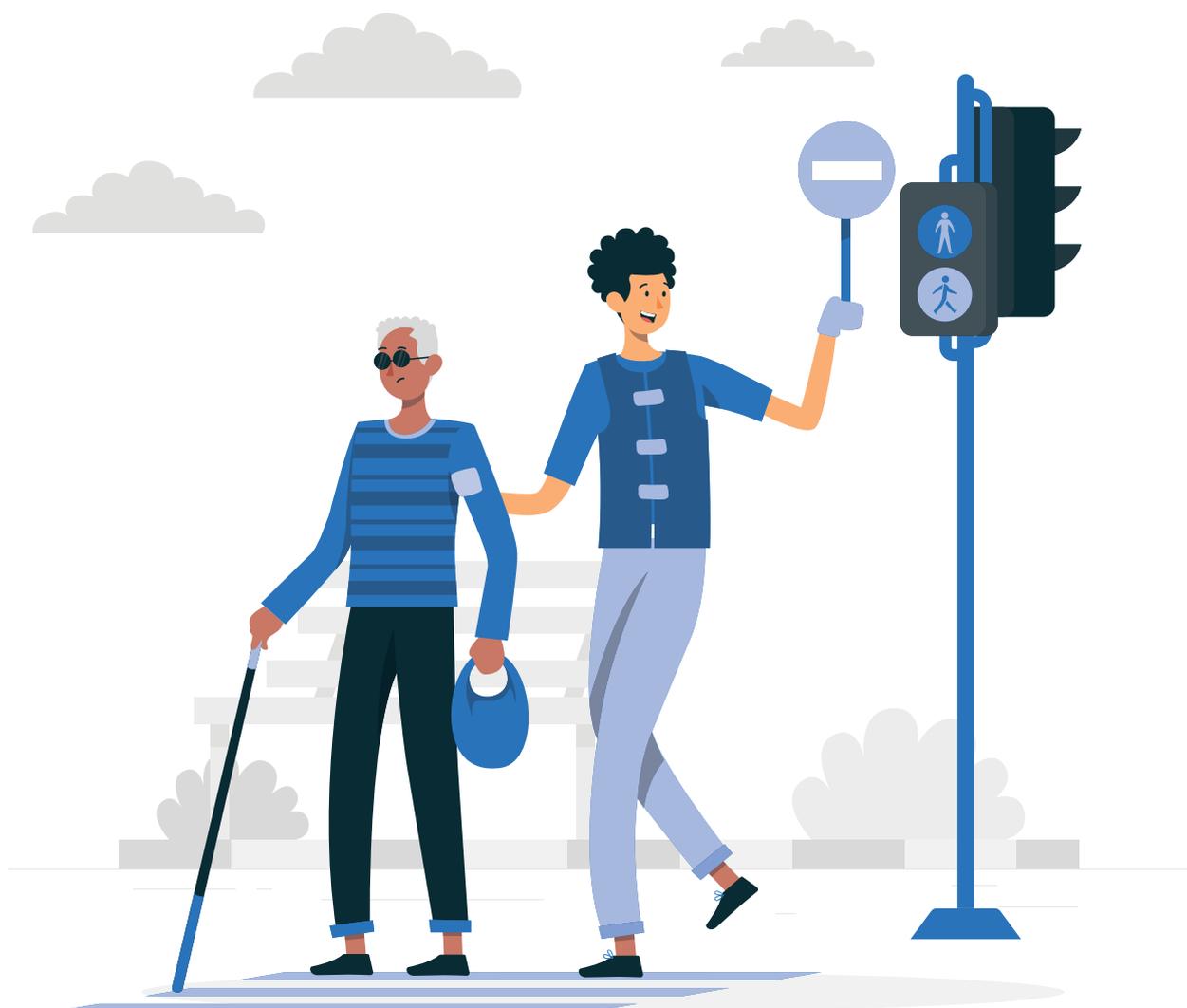
Mirjana Mrkel

RAZGOVARAMO

- Zašto su djeca na početku nepovjerljiva prema novom poznanstvu s dječakom Adamom?
- Jesu li njihovi strahovi opravdani?
- Zbog čega je Adam poseban?
- U čemu je isti kao i sva ostala djeca?
- Po čemu su sva djeca ista?
- Po čemu se svi razlikujemo?

Organizacija “Homer” objavila je na svojim internetskim stranicama kako voditi slijepu osobu. Pročitaj neke od uputa. Kad pristupaš slijepoj osobi, obrati joj se smirenim glasom i ponudi svoju pomoć. Ako ona to odbije, nemoj se uvrijediti, jer za to postoje opravdani razlozi, ali to ne znači da će neko drugi odbiti tvoju dobronamjernu pomoć.

NEĆEŠ MI VJEROVATI

Nećeš mi vjerovati ali sve je ovo istina, mačkove mi pređe! Imam ti ja jednog zmaja, mog starog prijatelja, i kad god zaželim da vidim i čujem neobične stvari, ja mu samo podviknem:

- Hej, ti, stari obješenjače, raširi krila da vidimo šta se po svijetu radi!

Moj prika zmaj na to samo kihne i strese s leđa prašinu, čitav oblak i po, pa raširi duga sjajna krila i zapjevucka:

- Oho-ho-ho, ce-de-ef, gotovo je, polazimo!

Ja mu onda vežem ispod krila jednu staru korpu za ugalj, smjestim se u nju, ponešem sa sobom durbin, udicu, mrežu za leptire i za zvijezde padalice, i još koješta drugo zajedno s četkom za zube, pa raportiram:

- Spreman za pokret! Ći, Ći!

Poleti zmaj pod modro nebo i gore u visini tako raširi svoja blistava krila da njima zakrili, čini mi se, čitavu zemlju. Pod odblijeskom njegovih krila sve se na zemlji izmijeni.

Zatrepere nepoznata svjetla, javе se tajanstveni pjevači, ožive čudne sjenke. Ja onda potegnem svoj durbin i počnem da razgledam šta se to radi na zemlji, ispod zmajevih krila.

Da samo vidiš čuda!

Dolje se vide ne samo obične, svakodnevne stvari, nego i sve ono o čemu ljudi maštaju, čega se plaše i što u sebi smišljaju. Vidi se, naprimjer, neobična raketa koju već godinama smišlja i konstruiše poznati naučnik. Uporedo s njom šeta nemirni bučni obješenjak đavo, gospodar planinske rijeke, kako ga je to zamislio praznovjieran seljak.

Ima još i čudnijih stvari.

Evo, vidi se čarobno pseće carstvo o kome sanja pas Šarov, pa se vide dva nasmijana čudesna dječaka. Proljeće i vjetar Jugo, kako s hukom dolaze s mora, pa... pa evo malog čvorka koji traži prošlost, pa tajanstvene morske ribe koja guta bocu s pismom, pa dječaka koji razgovara s Mjesecom, pa razbojnika koji štiti ptice, pa...

Bezbroj se čudnih stvari dozna i vidi kad se nad zemljom rašire krila svemoćnog i svevi-dećeg zmaja Fantazije.

Ja onda ne budem lijen, već, sjedeći u onoj korpi pod krilima zmaja, zabilježim sve što sam vidio i čuo i - eto ti - ispadne čitava knjiga.

Nećeš mi vjerovati, ali kažem ti: mnogo istine ima u ovim pričama pokupljenim ispod zmajevih krila.

RAZGOVARAMO

- Ko priča ovu priču?
- Zašto se priča zove NEĆEŠ MI VJEROVATI?
- Koga pisac poziva kad želi da vidi i čuje neobične stvari?
- Kako ga doziva, a kako mu daje do znanja da je spreman za putovanje?
- Kako pisac putuje na neobičnoj letjelici?
- Šta on sve vidi na zemlji, ispod zmajevih krila?
- Gdje pisac sjedi dok bilježi ono što je vidio i čuo putujući pod krilima zmaja?
- Zašto nas on uvjerava da mnogo istine ima u pričama pokupljenim ispod zmajevih krila?

POSTUPCI GOVORE

Kakav je glavni junak ove priče:

- a) maštovit
- b) hrabar
- c) smiješan?

Objasnite svoje odgovore događajima iz priče.

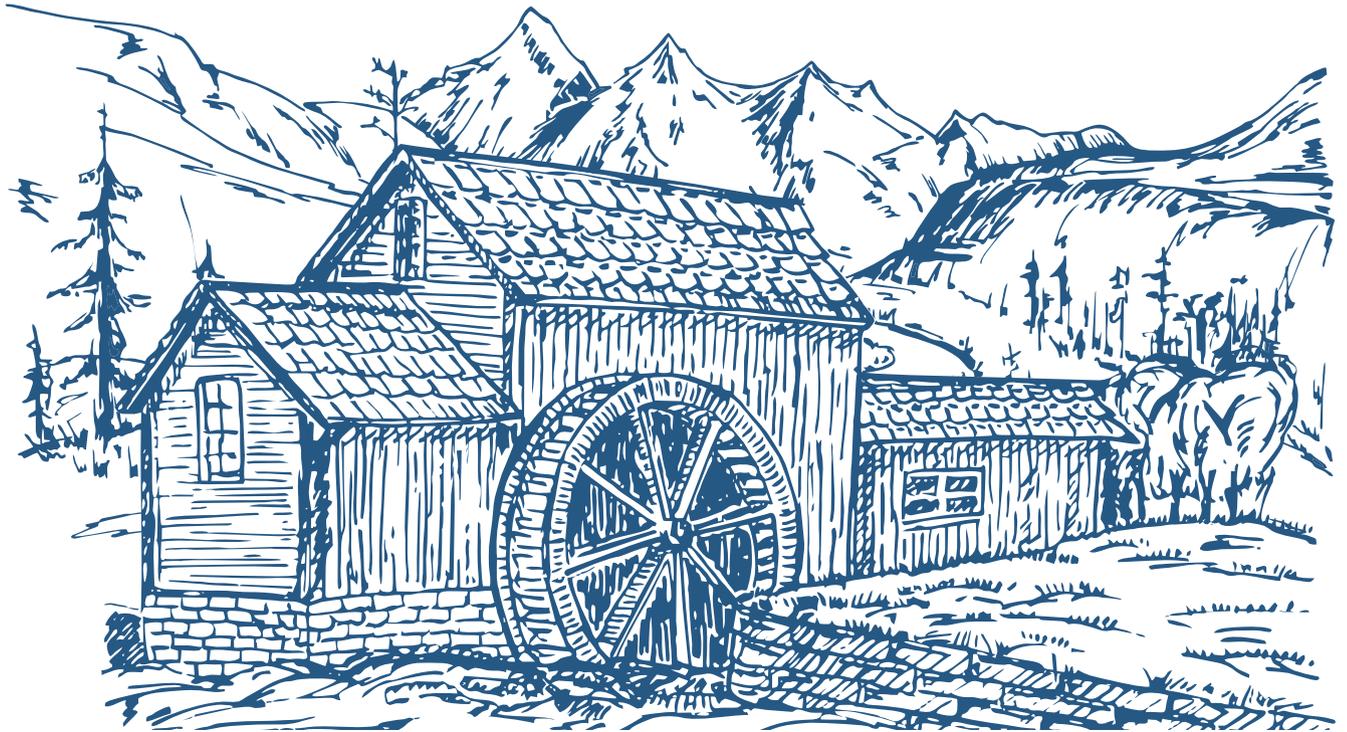
- Šta o glavnom liku otkriva uvodni dio priče?
- Pronađite riječi, rečenice i izraze kojima se otkriva znatiželja glavnog junaka.
- Koji dio priče otkriva njegovu dječiju prirodu (sklonost ka neobičnom putovanju, igri, maštan
- Koje su ličnosti iz stvarnog života, a koje su plod mašte (izmišljene)?
- Kako se zovu književne vrste u kojima se pojavljuju nestvarna bića (zmajevi, vile, vještice)?
- Pronađi u ovom tekstu neke osobine bajke.

ZADATAK

Napišite i vi svoju bajku. Neka bude bajka u kojoj se dešavaju neobična događanja na nekom vašem neobičnom putovanju.

MLIN NA RIJECI UNI

Subota je kad su Velijini u krupskom mlinu na Uni mljeli žito.

Velija se radovao suboti, koliko zbog odlaska u čaršiju, toliko i zbog toga što će sa ocem provesti u mlinu dan i noć. A za to se vrijeme na rijeci može mnogo toga desiti. Vremena će imati napretek, pa će temeljito istražiti podnožje starog grada i razgledati šareni most sa svih strana. A može se još mnogo toga zanimljivog čuti i doživjeti. A kad se budu vraćali kupiće bijeli "ćimin" kruh što je za djecu u Azrailovom oku bila posebna poslastica.

- Hoćemo li, Velija? - pucketao je otac kandžijom po avliji.

- Mlin je bio u podnožju starog grada gdje se Una rasula u bezbroj rukavaca što su pravili ade u samom centru grada kao male zelene krugove. Do jedne od ada je vodio drveni most, a na njoj je ležao stari mlin koji se stotinama godina ljulja i trese prkoseći zubu vremena.

Pričaju stari krupljani da je takvih mlinova bilo mnogo na Uni, ali su nestajali u valovima rijeke pa njihovi kosturi strše iz vode poput prikaza.

Krupljani se obraduju kad subotom čuju poznati klepet mlina:

- Stigao si, Begane. E, svaka čast? Kako zdravlje? Kako tvoji?

- Stigao, stigao. Što se mora, mora... - odgovarao je Began poslovno. I fala na pitanju.

Began se sa svakim kratko upitao, ušao u mlin, zakovao daske što su se u međuvremenu odvalile, naložio vatru, usuo žito i podigao strugu.

Jak mlaz je zatutnjao kroz badanj i udario u mlinski točak koji se polahko, uz škripu i stenjanje, počeo okretati. Onda je otac sjeo pored mlina i satima gledao u rijeku.

Za to vrijeme Velija je obišao podnožje tvrđave, prošao obalom rijeke, zavirio u svaki vrbak, pronalazio putiće koji su poput tankih konopaca obavijali kulu i tajanstveno nestajali u strmim zidinama. Zatim se vraćao nazad pun neke strijepnje i slutnje.

Pred noć je prišao ocu:

- Odmori se ti malko, babo. Ja ću pripaziti na žito - predložio je ocu. Kao da je jedva dočekaao, Began je uzeo deku i krenuo na spavanje.

- Dobro, sine. Ti nazori da ne bude kakve štete.

Tekla je noć. Svjetla se palila u čaršiji, mlin se ljuljao, rijeka šumila, a sa starog grada pirkao hladan povjetarac. Prvi put je Velija bio sam u mlinu i jeza se počela uvlačiti u kičmu. Uspavljivao ga je šum rijeke i jednolično tutnjanje mlina koji se ljuljao kao ogromna lađa. Drijemao je, a znao da mora ostati budan. To ga je otac stavio na kušnju i treba opravdati njegovo povjerenje.

Pogledao je u koš, nasuo još žita i ponovo sjeo na klupu. Noć je bila sve gušća, šumovi čudniji, a posljednja svjetla u čaršiji se gasila. Mrak brisao jednu po jednu puškarnicu na Starom gradu.

- Kako ide posao, Velija?

Okrenuo se i ugledao starca. Stajao je naslonjen na ogradu. Brada mu je bila žuta kao da je u nju upletena gomila lišća, a odjeća zelena, satkana od trave i vodenih slapova. Pola čovjek, a pola voda. Mirno je gledao u rijeku kao da sa njom divani.

- Pa...tako... - pokušao je dječak da razabere je li zaista čuo glas ili mu se samo pričinilo. Desi se tako njemu, kad proradi mašta, da seneko biće iz bajke pojavi pred očima, pa nikako da razabere

Obradovao se, jer je slutio novu priču. A Velija je volio priče.

Rizo Džafić

RAZGOVARAMO

- Zašto je dječak Velija volio subotu?
- Gdje je on boravio subotom?
- Šta je sve Velija radio u starom mlinu na rijeci Uni?
- Gdje se nalazio mlin?
- Pročitaj dio teksta u kojem se o tome govori i pobliže opiši mjesto gde se nalazi stari mlin.
- Zašto su se stari Krupljani radovali mlinaru Beganu?
- Šta su Krupljani tražili od Begana?
- Kako se Began ponašao u mlinu?
- Na koji način je pokretao mlin da radi?
- Šta je Velija radio za to vrijeme?
- Zašto je dječak rekao ocu da se odmara, a da će on nadzirati da ne bude štete u mlinu?
- Kako se osjećao Velija kada je ostao sam u mlinu?
- Zašto nije smio iznevjeriti očevo povjerenje?
- Koje su priče počele oživljavati u Velijinim sjećanjima?
- Ko se iznenada pojavio pred Velijom?
- Kako je izgledao Velijin tajanstveni sagovornik? Opišite ga?
- Zašto pisac na kraju kaže da je Velija volio priče?

MOZGAMO

Primijetili ste da je ponašanje uvjetovano atmosferom u koju su likovi smješteni. Slika starog mlina najavljuje nešto tajanstveno. Mlin je u podnožju stare kupe. Mlin je ležao poput ogromne ptičurine. „Crn i oronuo, stotinama godina se ljulja i tresе.”

Otac (Began) je roditeljski nježan („Hoćemo li Velija?”), plemenit je i osjećajan, postupcima hrabri dječaka („Dobro, sine. Ti nadziri da ne bude kakva šteta.”). Dječak je osjećajan, brižan („Odmori se ti, babo, ja ću pripaziti na žito”), sanjalica.

Unutrašnji doživljaji dječaka prožeti su slikom pejzaža pored rijeke Une, i to kada se spušta noć. Pisac stavlja težište na oblikovanje lika pomoću ambijenta u koji je dječak smješten.

U tajanstvenom mlinu, u mrkloj noći, pojavljuje se čovjek. („Treptao je kao sjena. Brada mu je žuta kao da je na nju naslagao gomilu liška, a odjeća zelena satkana od vlati trave i vodenih slapova.”)

Sa pojavom ovog Nestvarnog bića dječak sluti novu priču. Ovdje se krije i osnovna poruka priče. Probajte je otkriti.

RADNJA PRIČE

Priča „Mlin na rijeci Uni” ima svoju radnju: početak, razvoj radnje, vrhunac i rasplet.

U svoju svesku nacrtaj ovu tabelu i u nju unesi tok radnje. Imenuj svaki dio radnje mi ćemo ti pomoći u određivanju prvog dijela radnje.

Početak radnje	Razvoj radnje	Vrhunac radnje	Rasplet
Velija se sa ocem sprema da ode u stari mlin na Uni			

RJEČNIK

U pričama ima nekih riječi koje ti mogu biti smetnja pri razumijevanju priče: Riječi čitaj i tumači u tekstu. Kad ih izdvojiš, osiromašio si njihovo značenje. Mi ti pomažemo da ih čitaš i tumačiš u njihovom okruženju.

ada - riječno ostrvo

badanj - mali uski prolaz, tresnac kroz koji voda ide prema mlinskom točku

struga - prolaz kroz koji se nešto pušta, razmak. U ovom tekstu struga znači prolaz kroz koji se voda pušta na mlinski točak.

ZADATAK

Velija je na kraju priče dobio inspiraciju za novu priču. I voli priče kao i vi. Pokušajte da vi budete Velija. Nastavite priču koristeći svoju maštu. Starac koji će se pojaviti na kraju priče neka bude motivacija za stvaranje priče. Naravno, svi želimo sretan kraj priče.

BAJRAMSKE CIPELICE

Nedžad je bio sasvim običan dječak. Imao je starijeg brata Dževada, ali su zato njegove cipele uvijek bile starije od Dževadovih. Starije bratove cipele koje su sada bile njegove, svaki put je sklanjao u ćošak. Nek se ne vide! Bojao se da ga neko dijete ne primjeti:

- Eno, Nedžad opet nosi Dževadove cipele!

Volio je da on jedini zna za to.

Došao je Ramazan. Došla je i Lejleikadar, noć Božije milosti i moći. Hodža je pričao da Bog u toj noći uslišava molbe onih koji ga iskreno mole. Činilo mu se da niko nije bio iskreniji od njega. Želio je u novim cipelama izaći na ulicu da ih svako vidi, da ih svakome pokaže. Želio je da budu takve kakve do sada nije vidio, da budu smeđe ili crne, da budu iznutra obložene, da se prljaju brzo. Ali, dove nisu bile uslišene i to ga je rastuživalo.

A onda je došao Ramazanski bajram i djed Osman donio mu je poklon. Bile su to cipele. Nove novcate cipele. Niko ih ranije nije obuvao. Nedžad je potrčao djedu. Poljubio ga u ruku i zagrlio.

- Hajde, hajde, momčino, moramo se spremi za džamiju. Čuješ li ezan, da ne zakasnimo na bajram-namaz.

Hadžem Hajdarević

RAZGOVARAMO

- O kome se govori u tekstu?
- Ko je nosio starije bratove cipele?
- Zašto se Nedžad sramio cipela?
- Šta je hodža rekao da se dešava za Lejletul- kadr?
- Šta je poželio Nedžad?
- Kakve su bile te cipele koje je poželio?
- Ko mu je ispunio želju?
- Kako se Nedžad zahvalio djedi?
- Gdje je otišao sa djedom?

NOVAC

- Najvažniji je novac! - reče Zvonimir dok je podizao na leđa svoju školsku torbu - Dajte vi meni novca i za ostalo se ne brinite.

Istoga dana, na povratku iz škole, dječak potrči majci po svoj poljubac, ali poljupca nije bilo. Žurim kod frizera! - reče mama hladno i gurnu mu u ruku deseticu: - Kupi sendvič jer danas nema ručka.

- Bako - osvrne se dječak razočarano prema starici koja je plela veliki plavi šal - zamisli koga sam danas sreol!? Započe zažarenih obraza, ali baka ga i ne pogleda. Samo mu šutke pruži par novčića.

- Za čokoladu! - reče. - I pusti me na miru. Moram do noći isplesti još tisuću očica - Miči mi se s puta! - prošavši pokraj njega, stariji brat mu opali veliku bolnu čvrgu pa kada je vidio da se Zvonimir rasplakao, u strahu od tate ponudi mu novac za žvaku.

Zvonimir se jedva smirio. Idući prema trgovini zbrajao je svoje novčiće i sanjario šta bi sebi mogao kupiti. No iznenada ga presretnu dva derana. Bili su od njega viši za glavu. Prvi mu zavrne ruku na leđa, a drugi mu oduzme sve blago koje je imao. Sav u suzama Zvonimir potrči kući plačući iz sveg glasa: - Tata, tata, uzeli su mi novac!

- Sinko, nemam sada vremena! - odgovori tata. - Reci, koliko ti nedostaje? - Ali, tata, neću novac - zaplače Zvonimir. - To je nešto važnije. Ja sada trebam tebe.

Božidar Prosenjak

RAZGOVARAMO

- O kojem događaju se govori u ovom tekstu?
- Navedite likove koji sudjeluju u radnji.
- Zašto Zvonimir, pri povratku iz škole, nije od majke dobio poljubac?
- Zašto su se prema Zvonimiru ostali ukućani ponašali čudno?
- Pronađite rečenicu u tekstu koja je uticala na ponašanje ukućana prema Zvonimiru.
- Šta je pomoglo Zvonimiru da shvati prave životne vrijednosti?
- Objasnite smisao rečenice: „Ali, tata, neću novac - zaplače Zvonimir. - To je nešto važnije. Ja sada trebam tebe.”

Prema vašoj ocjeni ovaj tekst je:

- a) uzbudljiv,
- b) tužan,
- c) šaljiv,
- d) poučan.

Svoj odgovor obrazložite i potkrijepite događajem iz teksta.

POSTUPCI GOVORE O LIKOVIMA

Zvonimir je malen i neiskusni dječak. On je mislio da novac rješava sve životne probleme i donosi najveće zadovoljstvo. Navedite postupke ukućana koji su pomogli Zvonimiru da shvati kako se novcem ne mogu kupiti mamina ljubav, bakina nježnost, bratova pažnja i tatina zaštita.

Na osnovu događaja u priči navedite još neke Zvonimirove osobine!

DIJELOVI TEKSTA

Događaj koji je iznesen u ovoj priči uzbudljiv je i poučan. Pisac je radnju u priči prikazao sljedećim redoslijedom:

- Zvonimir izjavljuje da je novac najvažniji.
- Umjesto ljubavi i pažnje, ukućani Zvonimiru daju novac.
- Zvonimira su iznenada presreli neki derani i oteli mu novac.
- Zvonimir shvata da je očeva zaštita važnija od novca.

PRVI SNIJEG

*Sve je bijelo. Sve je bijelo.
Grad i selo, polje, gaj.
Cijelog dana, veče cijelo
svud se blista bijeli sjaj.*

*Bijela breza, bijela staza.
Bijela zvijezda, bijeli cvijet.
Bijela brada djeda Mraza.
Svud pahulja bijelih let.*

*Sve je bijelo. Sve je bijelo.
Bijela rijeka. Bijeli brijeg.
Cijelog dana, veče cijelo
tiho sipi prvi snijeg.*

Gustav Krklec

RAZGOVARAMO

U pjesmi je prikazana zima. Pjesnik je zimski pejzaž predstavio kao:

- a) tih i jednostavan,
- b) hladan i tužan,
- c) vedar i topao,
- d) pun bjeline i svjetlosti.

Odgovore za koje se opredijelite potvrdite stihovima iz pjesme.

PJESNIČKI JEZIK

- Kojim vrstama riječi je pjesnik dočarao zimski pejzaž?
- Pjesma je poseban način govora. Ona govori stihovima i zvukom.
- U ovoj pjesmi se najčešće upotrebljava pridjev BIJELI.

U nekim stihovima pridjev BIJELI ima zamišljeno, a ne stvarno značenje.

Takvo značenje nalazimo u sljedećim skupovima riječi bijeli sjaj: bijela breza, bijela staza; svud pahulja bijeli let; bijela rijeka...

- Raznim oblicima pridjeva BIJELI pjesnik je izrazio svoj doživljaj gradskog i seoskog zimskog pejzaža.
- Ovako upotrijebljeni, oblici pridjeva BIJELI doprinose živosti i slikovitosti pjesničkog jezika.

IZRAŽAVANJE I STVARANJE

- Kako zamišljate pjesničke slike iz ove pjesme?
- Pronađite ih u pjesmi i zapišite u svesku.
- Na osnovu utvrđenih pjesničkih slika opišite prvi snijeg u svom kraju.

ZADATAK

Napišite sastav na osnov date slike. Kao pomoć, pitanja:

1. Šta će se desiti s pticom koja je promrzla i nemoćna?
2. Šta će dječak učiniti?
3. Nastavite ...

SAN ZUBARA PINCETIJA

Od kako je počeo da radi u Uštipkovoju ulici, sva su djeca imala zdrave i lijepe zube - bijele kao prvi snijeg.

I djeca iz drugih ulica najradije su dolazila u njegovu ordinaciju.

Dugo se nije znalo šta je to što djecu kao magnet privlači - pa se njemu obraćaju. On je svojim pacijentima davao poseban lijek, iza koga je stajalo mnogo neprespavanih noći, dok nije konačno bio usavršen. Nazvao ga je Bježibol.

U stvari, to je bila bombona u obliku velikog slova B, neobično oporog okusa. Trebalo ga je samo posisati šest minuta prije popravka zuba, nakon čega bi prestajao svaki bol.

Kad je lijek ugledao svjetlo dana, niko nije vjerovao u njegovu djelotvornost. Neki su se potajno podsmjehivali njegovim pokusima, a sad, kad se ovim lijekom proćuo, na sve načine nastojali su da dodu do njegove formule.

On ju je sakrio na sigurno mjesto, jedino njemu znano, ljut na sve one koji su sumnjali u njegov izum.

Na kraju je ipak popustio i obećao da će formulu Bježibola ostaviti svijetu iza svog života. Jedne hladne zimske noći zubar Pincetije usni ružan san - da je u grad stigao zub-gorostas.

U zubarsku ordinaciju je ušao bez kucanja. Zatećeni pacijenti razbježaše se kud koji neki kroz prozor, neki kroz vrata - šta je kome bilo bliže.

Strah je bio veliki. Taćne su bile vijesti - izgledao je kao div - u zubarsku stolicu nije mogao sjesti.

Dok je gorostas došao do trosjeda, zubarova kosa postala je sijeda. Uzdao se u Bježibol koji je za ovog diva bio smiješan fol.

Prema njemu bio je tako mali, kao taćka na kraju duge složene rećenice.

Morao je brzo reagovati da pozove policiju, ili da ga konopcem sveže, ili da pobjegne - ali, za sve je bilo kasno.

Div je uveliko sjedio na trosjedu čekajući da ga zubar usluži.

Zubar Pincetije je mijenjao boje kao semafor iz ćista mira, ruke su počele da mu se tresu i znoje. Prema ogromnom zubu izgledao je manji od ružina trna, a sestra Samanta manja od makova zrna. Nije pitala kako se zove, napisala je Zubunćina velikim slovom - isprepadana ovim divovskim kovom.

Pitao se šta ako doće do divovog živca, ako ga zaboli, ne može sakriti krivca. Svaki zubov mig zadavao mu je bolan žig. Iza prozorske zavjese gurala se uzbućena masa - svi su željeli vidjeti zubara Pincetija kako se penje na gorostasni zub i popravlja oštećeni rub.

Najednom - počelo je da mu se manta, što je na vrijeme opazila sestra Samanta i prićuvala ga da ne padne na patos. Ovo je nju dokraja zbunilo, pa je injekciju predvićenu za Zubunćinu dala zubaru Pincetiju. Iako je uzela veliku dozu, nije mu umanjila napetost i nervozu.

Ćalio je - što nije prah, ne bi trpio ovaliki strah, odnio bi ga daleko - daleko, vjetra dah.

Nikad mu u životu nije bilo teže, jer je prvi put bio izbaćen iz prirodne ravnoteže.

Probudio ga je urlik. Ustati nije mogao, bio je ukoćen kao kip.

Pipao se po tijelu, nije bio siguran da je to baš on - zubar Pincetije, i da mu ništa nije.

Nije vjerovao da je živ, a u snu da je ostao div. Još su djelovali uzbudljivi snovi - ćinilo mu se da krevet plovi, a da na obali div ribu lovi. Kad je došla njegova žena, nije je mogao

prepoznati. Da bi ga uvjerali da je to ona, morali su donijeti njihovu bračnu sliku. Poslije ovog ružnog sna nije smio više zaspati. Niko ga nije mogao ubijediti da je to bio samo san.

Po noći nije dozvoljavao da se gasi svjetlo. San je tjerao na razne načine, ali najčešće je ustajao i šetao po sobi. Ni po danu nije bio siguran, premda, umoran, trudio se koliko je mogao da ga san ne prevari.

Pacijenti su kod njega i dalje dolazili, ali on nije više radio kao prije, sa onolikim žarom. Razgovori, koje je na svaki način pokušavao izbjeći, svodili su se na nekoliko probranih riječi - u okviru posla koji je još uvijek savjesno obavljao.

Iznenada, iznemogao i potišten, ne rekavši nikom ništa, napustio je Uštipkovu ulicu. Na insistiranje djece, koja se nisu mogla pomiriti sa tako tajanstvenim odlaskom, nema kuda ga nisu tražili. Sve je bilo uzaludno niko ga nije našao. Ni raspisana visoka novčana nagrada za onog ko nešto sazna o njemu, ili o skrovištu gdje bi mogla biti sakrivena formula Bježibola, nije puno pomogla.

Do dana današnjeg nije pronađen.

Šefik Daupović Fiko

RJEČNIK

pinceta - mala čelična hivataljka, štipaljka (služi u medicini, tehnici, kozmetici, filateliji itd.)

ordinacija - prostorija za liječničke preglede

oporo - pomalo gorko, kiselo, ima takav okus da steže usta

djelotvoran - koji pomaže, povoljno djeluje

formula - prikaz sastava nekog lijeka

žig - otisak, pečat

magnet - tijelo koje oko sebe stvara magnetno polje i privlači željezo, čelik

RAZGOVARAMO

- Ko je glavni lik u priči? Odakle mu takvo ime?
- Šta je pinceta?
- U kojoj je ulici ta čuvena ordinacija? Kako to da je pisac spojio Uštipkovu ulicu i zubara Pincetija?
- Pisac je još nečim pokušao ublažiti našu nelagodu kada odlazimo zubaru?
- Koji je lijek pronašao Pincetije?
- Koje riječi prepoznajete u nazivu tog lijeka? (Bježi bol).
- Šta je sanjao Pincetije?
- A šta se promijenilo u Uštipkovoju ulici?

MOZGAMO

Kaži: U priči se pisac našalio i sa djecom i sa zubarom. Ali ostalo je mnogo nejasnog. Šta ti misliš o Bježibolu? Šta bi vrijedilo istraživati? Koje bi otkriće pomoglo ljudima da bolje žive?

Od dvije riječi pisac je napravio treću. Pronađi i ti primjere riječi koje možeš spojiti!

Od kojih su riječi nastale riječi: vodovod, dalekovod, spоровozno, mrzovoljno, oštrozub, debelokožac, videoteka, dalekozor?

STVARAMO

Kako je izgledao zubar Pinceti?

Prepiši iz priče riječi koje opisuju njegov vanjski izgled.

Šta o njoj saznajemo iz ove priče?

Ako pažljivo pročitate ono što govori pisac, to neće biti težak zadatak.

Koji dio govori o pronalasku izuma zubara Pincetija?

Kakav je zubar Pinceti?

Navedite njegove osobine. Potkrijepiti primjerima iz teksta

Koja Pincetijeva osjećanja prepoznajete u priči?

Navedite primjer iz teksta.

Kako zubar vidi zub -Gorostasa?
Prepišite iz teksta.

Napiši pitanja koja bi uputio/uputila divu zub - gorostasu:**TOP 5**

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Napiši pitanja koja bi uputio/uputila zubaru Pincetiju:**TOP 5**

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

- OPIŠI - Koje osobine odlikuju Pincetija?
- POVEŽI - Šta bi kod Pincetija promijenio da možeš?
- UPOREDI - Sjeti se jednog svog dobrog sna i jednog lošeg sna na koje nisi ponosan/na, pa uporedi?
- RAŠČLANI - Navedi kroz kakva je iskustva prolazo zubar Pinceti nakon košmara?
- PRIMIJENI - Navedi načine na koji biste Vi postupili da ste na Pincetijevom mjestu?
- ZA I PROTIV - Zauzmi stav! Da li opravdavaš ili ne opravdavaš postupak Pincetija koji je uradio na kraju nakon straha od košmara? Obrazloži dokazima pa iznesi stav.

BOJIŠ LI SE LIJEČNIKA I LIJEČENJA? PRIČAJ O SVOJIM ISKUSTVIMA.

RECI, AAAAAAAAAAAAAA!

Iz grada bih otjerao
sve doktore!
Sve doktore opće prakse,
sve zubare
i njihove sestre.
Svi oni rade što se raditi ne smije.

Doktoru nikad ne ideš sam,
uvijek te njemu privode.
On te najprije nasmije,
a potom - ubode!
Ti onda vrisneš i gnjaviš,
a tek na kraju - ozdraviš...

Kod zubara druga je pjesma,
tamo pak suzama nema mjesta.
Izvade ti zub dok kažeš - NE!
Dođeš zbog jednog, ostaviš sve.

Iz grada bih otjerao doktore,
o njima sve pouzdano znam.
Moja mama je doktorica,
a doktor ću biti i sam.

Igor Novosel

MOZGAMO

Po čemu se prepoznaje dječakov strah?
Kako na kraju završava liječenje kod liječnika i zubara?
Iako se boji liječnika, što je dječak odlučio biti?
Bojiš li se i ti liječenja?

STVARAMO

Svuda oko nas - mediji, postoje sadržaji puni strahova. Prikaži bojama svoj strah. Uzmi vedre boje i nastoj ga umanjiti tako što će tvoj prikaz straha biti sve manji i manji.

DJEČIJA PRAVA NA ZDRAVSTVENU ZAŠTITU

1. Hospitalizirana djeca imaju pravo da su uz njih njihovi roditelji kad god je to u interesu djece. Zato je potrebno osigurati roditeljima mogućnost zajedničkog bivanja s djecom u bolnici, pomagati im i poticati ih da ostanu kod djece kako bi mogli sudjelovati u njezi djeteta, moraju biti odgovarajuće informirani o djelatnosti dječijeg odjela, a zdravstveni radnici moraju poticati brigu za njihovu djecu.
2. Djeca i/ili njihovi roditelji moraju imati pravo da suodlučuju o medicinskim zahvatima. Svako dijete treba "osloboditi" od nepotrebnih pretraga, hirurških zahvata te drugih radnji koje mogu prouzročiti osjećaj tjelesne ili psihičke neugode.
3. Djeca se moraju tretirati s osjećajem poštovanja njihove ličnosti, vlastite odjeće i drugih ličnih predmeta.
4. Liječenje djece treba se odvijati na dječijim odjelima na kojima su djeca jednake dobi.
5. Djecu treba liječiti u sredini (okolini) koja je tako opremljena da može zadovoljiti potrebe djeteta i koja odgovara standardu sigurnosti i nadzora.
6. Djeca moraju imati mogućnost za igru, relaksaciju i učenje, prilagođeno starosti i zdravstvenom stanju. Liječenje djece treba se odvijati na dječijim odjelima na kojima su djeca jednake dobi.

REUMATIČNI KIŠOBRAN

KIŠOBRAN (polako i teško se otvara, kašljuca): Joj... kako to boli. Svako se jutro sve teže otvaram. Jednog se dana više neću moći ni pomaknuti. Onda će me jednostavno baciti u smeće. Adio, stari, odslužio si svoje. Niko neće ni pomisliti koliko se kiše izlilo na moja leđa... (Kašlje.) Kolike sam prehlade zbog nje navukao, kolike hunjavice i gripe... A najgore je s tom reumom. Da mi se barem dobro isunčati, bilo

bi mi lakše. Ali ne, kišobran ne smije ići van po suncu, svi bi mu se smijali. Kad je lijepo vrijeme, on mora čučati u mračnom ormaru. Čini se da me takav crni dan čeka i

dan. Da pogledam kroz prozor... Sunce će svaki čas izići, sve

će preplaviti svjetlost i toplina, a ti, kišobrane, u mračni, hladni ormar! (Kašlje.)

ŽUTI CVIJET (Raste s ostalim cvjetovima ispod prozora): Ko kaže da se moraš zatvoriti u kuću?

NARANČASTI CVIJET: Izađi i ti u šetnju!

BIJELI CVIJET: Osunčaj svoje bolesne kosti, bit će ti lakše.

KIŠOBRAN: Ali što je vama cvjetovi? Zaboravljate tko sam ja. Obični crni kišobran. (Kašlje.)

ŽUTI CVIJET: To sad nije važno. Hajde, iziđi!

KIŠOBRAN: Kako ću, ovako ružan, crn i još pored toga star?

ŽUTI CVIJET: Dosta s tvojim glupostima! Kao da su svi na svijetu lijepi i mladi.

KIŠOBRAN: Ali ko je ikada vidio kišobran kako šeta po suncu? I to crni kišobran!

PLAVI CVIJET: A da si suncobran, bi li onda izašao?

KIŠOBRAN: Dakako da bih. Ali ja nisam suncobran i gotovo. Nemamo više što o tome pričati.

ŽUTI CVIJET: Bez brige, prijatelju, ti ćeš uskoro postati suncobran. Lijepi, šareni suncobran. Sagni se malo... Poklanjam ti svoju žutu boju. Žutu kao izlazak sunca. (Dok to žuti cvijet govori, dotle jedan rekviziter pribadačom pričvršćuje na kišobran dva žuta kolaž papira.)

KIŠOBRAN (zbunjeno): Hvala ti, žuti cvijete, ali ja... (Kašlje.) Ja ne znam što ću s tvojom bojom.

NARANČASTI CVIJET: Nemoj još zahvaljivati. Samo čekaj i gledaj. Ja ti dajem svoju narandžastu boju. Narandžastu kao zalazak sunca.

BIJELI CVIJET: A ja ti dajem svoju bijelu boju. Bijelu poput snijega u rano januarsko jutro.

LJUBIČASTI CVIJET: Od mene primi ljubičastu boju. Ljubičastu kao sumrak nad usnulom planinom.

PLAVI CVIJET: A od mene plavu boju. Plavu kao tajnovito i šutljivo more.

KIŠOBRAN (ushićeno i zbunjeno): Pa ja... ja sam postao suncobran! Pravi suncobran!

ŽUTI CVIJET: Da, da, divni šareni suncobran!

KIŠOBRAN: Kosti me više ne bole. Evo, mogu se sasvim lako kretati. Ni prehladen više nisam... Hvala vam, cvjetovi, vi ste promijenili moj život, vi ste...

LJUBIČASTI CVIJET: Nemoj nam toliko zahvaljivati. Radije odmah otiđi u šetnju, iskoristi sunce.

KIŠOBRAN (vrti se radosno): Otići ću na šetalište uz obalu. I na plažu ću ići. Ljubit ću se sa svakom sunčanom zrakom. Kakva li je sreća biti suncobran! Juhuuu!

Željka Horvat-Vukelja

RAZGOVARAMO

- Je li ovaj tekst namijenjen za čitanje ili za uvođenje na sceni?
- Na osnovu čega to zaključujemo?
- Ko sve učestvuje u radnji?
- Kako stari kišobran prihvata sunce, a kako ga prihvataju cvjetovi? U kojem dijelu teksta otkrivamo: oklonulosti, nezadovoljstvo načinom života, maštovitost, radost i zahvalnost. Ovo je priča o prijateljstvu i pomaganju koja uči djecu kako se u nevolji prepoznaju pravi prijatelji. Cvjetovi nisu ismijavali svog prijatelja kišobrana već su mu podarili novi život i omogućili mu da bude opet sretan.

STVARAMO

- Vježbajte čitanje teksta po ulogama.
- Opišite zamišljen susret sa starijom osobom.
- Šta vam je on/ona ispričao o svojoj prošlosti?
- Na koji način ćete pokušati da pomognete?

SVIRALA OD VRBE

Modro nebo
kao lan
Sigle prve laste
Staroj vrbi
na grbi
već svirala raste
Brže nožić amo daj
I vrbici zapjevaj:

Pusti, vrbo, vodicu,
Da ti skinem koricu,
Gotova je svirala.
Da napravim svirčicu,

Da izmamim ptičicu,
Ptica biser birala,
Pa sviramo i pištimo,
Pa pjevamo i vrištimo:

Tirli tirli tanci!
Na livadi janjci,
Otoplili danci,
Noge bose,
Već se nose
Tatini opanci!

Tirli tirli tirlili!

Cvjetići se prosuli
Po livadi, po gori,
Gdje potočić žubori.

Tirili tirili tirilala!
Družina marširala,
U ustima svirala,
Svaki ima trista želja
I pun džep veselja.

Grigor Vitez

RAZGOVARAMO

- Kakvo raspoloženje u nama budi ova pjesma?
- Kojim se riječima i pjesničkim slikama nagovještava dolazak proljeća?
- Mi ćemo početi, a vi nastavite sami:

U prvoj strofi su:

modro nebo,
prve laste,
stara vrba.

- Pronađite i napišite pjesničke slike i u ostalim strofama.
- Kako se ostvaruje brza igra u ovoj pjesmi?
- Zašto se pjesnik služi riječima koje znače nešto umanjeno?
- Kakvo je raspoloženje u pjesmi?
- Kakav ritam odgovara maštovitoj dječijoj igri i radosnom raspoloženju?
- Kakva je uloga kratkih stihova u pjesmi?
- Kako vi tu ljubav osjećate i doživljavate?

ZVUČNE SLIKE

Izdvoj stihove u kojima pjesnik dočarava:

- a) slike koje primamo čulom vida,
- b) slike koje primamo čulom sluha.

Pročitaj riječi koje posebno izražavaju zvukove, pokrete i zvukovne veze na kraju stiha (vodicu, koricu, svirčicu, ptičicu...)

STVARANJE POTAKNUTO PJESMOM

Napišite sastav o temi: Proljeće dolazi u moj kraj. Nemojte zaboraviti da u sastav unesete sve ono što vidite, čujete i osjećate.

PISANJE IZVEŠTAJA

Pročitajte tekst.

Nova predstava na repertoaru Makedonskog narodnog teatra je „Siljan Roda šanca“ prema tekstu Dejana Dukovskog i u režiji Srđana Janaćijevića. Sa predstavom „Siljan Roda šanca“ vraća se dječije-omladinsko pozorište u Makedonskom narodnom pozorištu sa motom „Pozorište za svako dijete“, ali nova predstava nije samo za djecu, potenciraju iz MNTa.

Namjere MNTa aktiviranjem dječije-omladinske scene su da lektire iz osnovnog i srednjeg obrazovanja budu postavljane na pozorišnoj sceni, kao što je primjer sa knjigom „Roda Siljan“ koja je lektira za VIII razred.

Predstava „Siljan Roda šanca“ prema tekstu Dejana Dukovskog je harmonija realističnog i fantastičnog. Za režisera Srđana Janaćijevića ovo je nastavak njegovih uspješnih postavljenih predstava za mlade i odrasliju publiku „Mali princ“, „Oliver Twist“, „Šoping and faking“, „Nemoj ti mene Faust“.

Skenirajte kod i pogledajte sadržaj linka.

Ovim tekstom smo dobili informacije o pozorišnoj predstavi u obliku obavještenja kako bi vi dobili informaciju o pozorišnoj predstavi i riješite da je pogledate. Pažljivo pratite predstavu jer će vam svi podaci biti potrebni da napišete jedan izveštaj. A šta je izveštaj?

Izveštaj je način na koji usmenim ili pismenim putem prenosimo određene informacije slušaocima ili čitaocima o nekom događaju.

Bitne osobine izvještaja su:

- 1) Tačnost
- 2) Jasnost
- 3) Sažetost (kratkoća)

Onaj ko daje informaciju, usmenu ili pismenu, čini to s namjerom da oni koji je slušaju ili čitaju budu o nečemu u potpunosti informirani. Zato svaki oblik informiranja mora da sadrži samo to što se njim želi reći. Odnosno, mora odgovoriti na sljedeća pitanja:

KO? ŠTA? KADA? GDJE? KAKO? ZAŠTO?

ZADATAK

Napišite izvještaj za pozorišnu predstavu „Siljan Roda šanca“. Potrudite se da bude ova predstava, ako ne budete u prilici, pogledajte neku drugu. Možete pisati i o školskoj priredbi povodom Dana škole.

Važno je da primijenite pravila za pisanje izveštaja.

LEPTIR

Naslikah leptira i njegove šare.
 Niz krila mu prosuh raznobojno tkanje.
 Naslikah mu bašču, šimšir, kukurijek.
 Ali ne naslikah živo lepršanje.

Džemaludin Latić

RAZGOVARAMO

- O čemu pjesnik govori u ovoj pjesmi?
- Kakva je slika leptira koju je pjesnik naslikao?
- Šta se još na slici nalazi?
- Šta se ne može slikom predstaviti?
- Zašto pjesnik kaže da nije mogao naslikati leptirovo živo lepršanje?
- Kakav leptir mora biti da bi mogao lepršati?
- Kojim riječima i izrazima nam pjesnik govori o svojoj nemoći da se takmiči s prirodom?
- Leptirovo lepršanje u nama pobuđuje radost, potrebu za igrom i traganje za srećom.
- S čim biste vi uporedili lepršanje leptira?
- Zamislite lepršanje žutog leptira na tihom povjetarcu i ispričajte kako živi leptir doživljava svijet oko sebe. Pjesnik je naslikao leptiru bašču, šimšir i kukurijek.
- Šta je još potrebno živom leptiru da bi lepršao kao dah povjetarca?

ZNAČAJ PONAVLJANJA RIJEČI I IZRAZA U PJESMI

U ovoj pjesmi se pjesnik često služi ponavljanjem.

- Koje se riječi ponavljaju?
- Ponavljanjem riječi u pjesmi i podudaranjem pojedinih slogova na kraju riječi i stiha izražavaju se osjećanja i postiže se brži ritam pjesme.
- Koje se riječi ponavljaju u ovoj pjesmi?
- U kojim riječima, na kraju stiha, se ponavljaju slogovi?

LJETNA NOĆ

Zaspale zvijezde iznad breze,
svici ljeto kroz noć nose,
a mjesec divan vez veze
po livadi punoj rose.

Cvrčci imaju zlatna krila,
nježne pjesme sluša zavičaj
i svud uokolo, mek kao svila,
pada dalekih zvijezda sjaj.

I sve u sjaju blista, blista:
po nebu mjesec mirno brodi;
i mjesečina ko suza čista
igra na travi, pleše po vodi.

Kasim Deraković

RAZGOVARAMO

- Na osnovu kojih pojedinosti pjesnik gradi sliku ljeta?
- Koje riječi je upotrijebio pjesnik da bi dočarao sliku ljetne noći?
- Kako zamišljate sliku mjeseca koji veže vez na livadi punoj rose?
- Koje ste stihove u ovoj pjesmi doživjeli čulom vida (vizuelno) a koje čulom sluha (zvučno)?
- Ova pjesma nas potiče na razmišljanje o ljepoti prirode. Potkrijepite ovu tvrdnju stihovima iz pjesme.
- Kojim riječima pjesnik izražava zvuke i umove u prirodi?

OSJEĆANJA U PJESMI

Pjesma je prožeta

- a) osjećanjem ljubavi prema prirodi;
  - b) ljepotom ljetnje noći;
  - c) radošću, vedrinom i raskošnim sjajem ljetne noći;
- Svaku od navedenih tvrdnji potkrijepi stihovima.

PJESNIČKE SLIKE

U pjesmi uočavamo sedam pjesničkih slika. U prvoj strofi imamo tri pjesničke slike:

- Zaspale zvijezde iznad breze,
- Svici kroz noć najavljuju ljeto,
- Mjesec prosipa sjaj po livadi punoj rose.

STVARAMO

Opišite sljedeće pjesničke slike:

- Pjesme cvrčaka sluša zavičaj;
- Sjaj zvijezda pada kao svila;
- Mjesec po nebu mirno brodi;
- Mjesečina čista kao suza pleše po travi.

NARODNO BLAGO U SEHARI STALO

NARODNE UMOTVORINE - mudrosti koje je narod stvarao sa vijekovima. To mogu biti: poslovice, zagonetke, pitalice, brzalice.

NE GRIZE ŽABA ZECU UŠI, VEĆ ONAJ ŠTO SE NAD NJIM VIJE!

Pripovjeda se, kako je zec ležao negdje u trnju, a iznad njega se jedan veliki orao vijao, u isto dova dođe žaba i poče zecu uči gristi, hvaleći se kako je ona veliki junačina. No zec joj odgovori: Hvali Bogu i moli u zdravlje onoga, koji se eno nad nama vije; da nije njega, ne bi ti meni sad mojih ušiju grizla.

Mehmed-beg Kapetanović Ljubušak

Narodne poslovice su kratke izreke koje izriču životnu mudrost i uobičajeno završavaju rimom.

Ima mnogo zuba, a ništa ne jede!
Svaka zagonetka ima odgovor, naravno i ova:
ČEŠELJ

Zagonetke su narodne mudrosti u kojima se krije pojam u sakrivenom obliku. Sa mnogo čitanja može se doći do rješenja.

Velik sam kao kuća, a malenog se miša bojim. Nos mi je do poda, čak i kada stojim.
Ko sam ja?
Ja sam slon!

Pitalica je kratka književna forma koju sačinjavaju pitanje i odgovor. Obično je kratka i šaljiva.

Jede sos, pere nos!

Brzalica je kratka rečenica koja se izgovara u jednom dahu. Ponavljanje samoglasnika ili suglasnika u brzalicama služi uvježbavanju izgovora.

ZADATAK

Pročitajte rečenice i odredite kojoj narodnoj umotvorini pripadaju.

Šta je visoko kad je mlado, a nisko kad je staro?

Žuto blago u bijeloj kući, niko ne može ući?

Igla igra igru igle.

Velik sam kao kuća, a malenog se miša bojim. Nos mi je do poda, čak i kada stojim. Ko sam ja?

Ako je i crna krava, bijelo mlijeko daje.

**Crna sam kao noć,
i uvijek te pratim.
po mraku se skrivam,
po danu se vratim.**

Reci jednu ali vrijednu.

Bolje je samovati, neg' s rđavim drugovati.

Kao da se nije ni na Bajram najeo.

NASRUDIN HRANI SVOJ OGRTAČ

Dočuo Nasrudin da se u obližnjem gradu priređuje velika gozba i da je svako pozvan. Požurio on da bi stigao na vrijeme. Kada je upravitelj dvora ugledao Nasrudina u njegovu dronjavu kaputu, on posjedne na neugledno mjesto, daleko od stola za počasne uzvanike.

Gledajući taj raspored Nasrudin zaključi da će potrajati još najmanje sat vremena prije nego što će poslužitelji s jelom i pićem stići do njega. On stoga ustane i ode kući.

Tamo se odjene u prekrasan, srmom protkan i krznom optočen ogrtač i natakne isto takav turban. Onda se uputi u dvoranu od gozbe. Čim ga sluge ugledaše, spremno dojavije emiru, domaćinu, da je stigao ugledan gost. U znak dobrodošlice zaoriše bubnjevi, a zaoriše i trublje.

Dvorski upravitelj izađe pred Nasrudina, pokloni mu se i odvede ga na počasno mjesto, tik uz emira. Smjesta preda nj stavi pladanj s poizborom jela. Ne čekajući časa, Nasrudin stade zalogaje hrane trpati u svoj turban i ogrtač.

„Vaša prejasnosti“, reče emir, „zaista me zanimaju vaši običaji pri jelu, nama sasvim novi i nepoznati“.

„Ništa naročito“, odgovori Nasrudin. „Ogrtač me je ovamo uveo, priskrbio mi je ovu izabranu hranu. Svakako je zaslužio svoj dio, zar ne?“

Sufijska priča

RJEČNIK

Srma - srebrna nit kojom se ukrašava odjeća i koja služi u izradi filigranskih radova

filigranski radovi - zlatarska tehnika kojom se s velikom preciznošću izrađuju ukrasni predmeti od srebrnih i zlatnih žica ili niti)

optočiti - obrubiti, ukasiti (odjeću, knjigu)

turban - pokrivalo za glavu u obliku poveza na indijski način

priskrbiti - nabaviti, zaraditi

RAZGOVARAMO

Čemu ste se nasmijali?

A Nasrudin je očitao lekciju domaćinima o nekim važnim pitanjima.

Nasradin se narugao svima. Zašto je izabrao baš takav način? Kakvi su ti ljudi koji druge procjenjuju po bogatstvu?

Šta je Nasrudin htio pokazati domaćinima kada je hranio svoj ogrtač? Koliko bi oni mogli shvatiti bilo kakva objašnjenja i ubjeđivanja bez tog očiglednog Nasrudinovog pokazivanja?

Koliko su ljudi poput Nasrudinovog domaćina cijenjeni među ljudima? A koliko je njima stalo do mišljenja drugih ljudi?

Svijet je često surov i nepravedan. Takvim ga čine ljudi.

A koliko je ljudi koji razumiju prave vrijednosti?

Priča o Nasrudinovom ogrtaču i poruke u pročitanim pričama.

Sa kojom je već pročitano pričom povezana priča o Nasrudinu?

MOZGAMO

Znanje bez mudrosti je tovar knjiga na leđima magarca.

Čega se pametan stidi, time se lud ponosi.

STVARAMO

Raširi prste ruke, okreni dlan prema gore i na nastavnom listu ocrtaj sliku svoje ruke. Na svakom prstu napiši vrijednost, osobinu koju smatraš važnom. Na dlanu napiši:

Vrijednosti koje smatram važnim. Ali ne bi bilo dobro da to samo napišemo a zaboravimo u svakodnevnom životu.

VRIJEDNOSTI KOJE NE SMIJEMO ZABORAVITI!

ŠTO GOD KO KOME, SVE SEBI

Bio jedan derviš koji je svakoga dana prolazio kroz varoš i uzvikivao: „Što god ko kome, sve sebi!“

Dosadilo to jednoj ženi, i naumi mu dokazati da to nije istina. Umijesi ona dakle pogačicu i stavi u nju nešto od čega stomak zaboli. Dade ona pogaču dervišu. Derviš nije bio gladan i ne nače odmah pogaču, nego je stavi u torbu pa otide dalje, sve vičući one iste riječi:

„Što god ko kome, sve sebi!“

Naiđe tako i pred dućan one žene. Putem mu je neko dao kolač, i derviš je, stigavši pred dućan, upravo stao jesti taj kolač. Dijete dućandžijino, vidjevši da derviš jede kolač, navali na oca da mu dade isti takav kolač. Otac ne imađашe baš takvog kolača, pa se dijete stade derati da je gladno. Vidjevši to, derviš izvadi iz torbe onu pogačicu što mu je djetetova majka bila dala, i pruži je djetetu.

Kad to vidje dućandžija, on podari dervišu nekolike pare, i derviš ode dalje putem, vičući: „Šta god ko kome, sve sebi!“

Kad je dijete pojelo pogačicu, stade se vajakati da ga boli stomak. Otac ga zamota u pokrivač i ponese kući, majci. Tamo joj ispriповijedi da je dijete postradalo od nekakve pogačice, koju mu je dao izvjesni derviš.

Tada se žena uvjeri da je ono istina, što derviš viče.

Bosanska pripovijetka

MOZGAMO

Objasnite i poslovicu:

Kako uzajmiš, tako će ti se i vratiti.

Šta je poruka, a šta preporuka?

Poslovice, zagonetke, pitalice potiču nas na razmišljanje. I one sadrže poruku.

ZADATAK

Pročitajte priču: „Šta god ko kome, sve sebi“. Naslov priče i poruka su jednaki. Šta to znači? Pokušajte označavanjem samo ključnih riječi skratiti priču.

Razmislite i kažite poruke koje bi uslijedile nekom ko vam je: naplatio više nego što treba, kaznio vas ni kriva ni dužna, bio nepravedan i uvrijedio vas.

Koje pisane poruke i upozorenja možemo pročitati na autobuskim i željezničkim stanicama, aerodromima, poštama, bibliotekama, restoranima, na ulicama?

III MEDIJSKA KULTURA I MEDIJSKA PISMENOST

ISTRAŽUJEMO, ANKETIRAMO

RAZGOVARAMO

Znate li šta je anketa?

Da li ste do sada popunjavali anketu?

Da li je bilo teško popuniti anketu?

MOZGAMO

Anketa ili upitnik, je postupak ili tehnika skupljanja podataka od ispitanika o njihovom mišljenju za neki problem, pojam, temu. Ispitanici dobijaju pitanja i poslije se odgovori analiziraju na osnov kojih možemo donijeti neki zaključak o postavljenom problemu.

STVARAMO

Pripremite i vi jednu anketu za učiteljsku profesiju. Ispitanici će biti vaši učitelji i učiteljice. Problem koji trebate istraživati je mišljenje učitelja i učiteljica o učiteljskoj profesiji. Pitanjima trebamo doći do pravih odgovora. Zašto su izabrali ovu profesiju?

ZADATAK

U prilogu je primjer za anketu. Upotrijebite je kao pomagalo za svoju prvu anketu.

ANKETA

O NAŠIM KUĆNIM LJUBIMCIMA

Poštovani učenici i učenice. Pred vama su pitanja koja trebate odgovoriti sa izborom od ponuđenih odgovora. Vašim učešćem u anketi, istražujemo vaše mišljenje o kućnim ljubimcima.

1. IMAŠ LI KUĆNOG LJUBIMCA?

- a. DA
- b. NE
- c. HTIO/HTJELA BIH, ALI NE MOGU

2. ŠTA RADIŠ ZA KUĆNOG LJUBIMCA?

- a. Hranim ga i mijenjam vodu
- b. Čistim ga, četkam i kupam
- c. Vodim ga veterinaru
- d. Izvodim u šetnju
- e. Čistim prostor za nuždu
- f. Čipiram ga
- g. Nosim ogrlicu sa podacima

3. VODIM SVOG LJUBIMCA NA TAKMIČENJA

- a. DA
- b. NE

4. NAKON OBAVLJENE NUŽDE VANI, POČISTIM I NOSIM ZA TO PREDVIĐENU KESICU

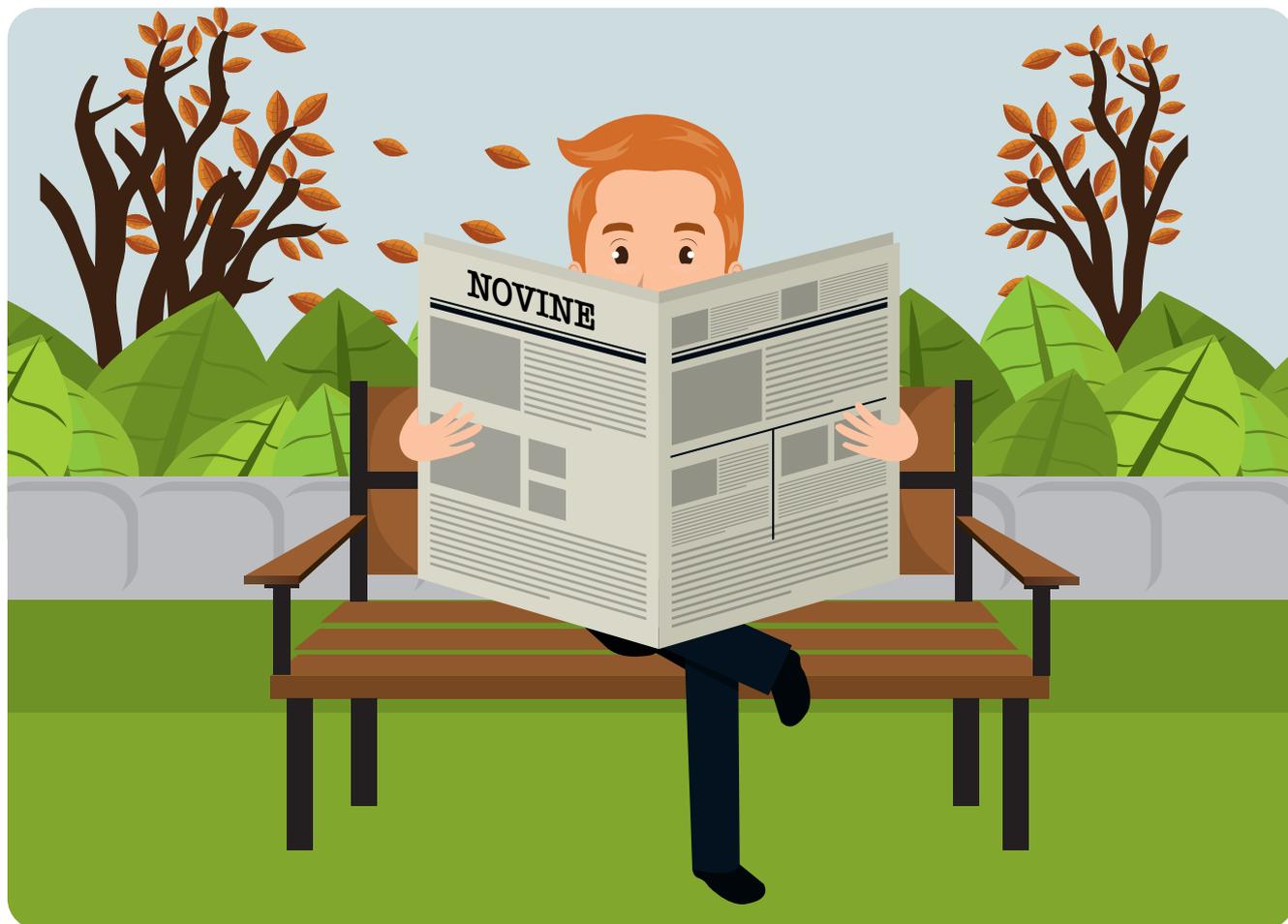
- a. DA
- b. NE
- c. PONEKAD

5. KOLIKO VREMENA POTROŠIM DNEVNO NA SVOG LJUBIMCA?

- a. Pola sata
- b. Sat vremena
- c. Više od sata vremena

HVALA NA SARADNJI!

JA ČITAM NOVINE

RAZGOVARAMO

- Kupuju li se u vašoj kući novine?
- Da li su to dnevne novine?
- Jeste li prelistali dnevne novine?

Novine imaju članke o raznim temama kako bi bili informisani o tome šta se jučer i danas dešavalo kod nas i u svijetu. Ljudi koriste informacije kako bi organizirali i svoj život. Takva vrsta informacije je i o vremenskoj prognozi.

- Kakvo je vrijeme danas?
- Znete li kakvo će vrijeme biti sutra?

STVARAMO

Na osnov podataka iz tabele o vremenskim uslovima za naredna tri dana, napišite koju vrstu odjeće i obuće trebate nositi.

Ponedjeljak

2°

Utorak

10°

Srijeda

15°

1. Prvi dan _____

_____

2. Drugi dan _____

_____

3. Treći dan _____

_____

KREATIVNA TEHNIKA

Sigurno ste do sada poželjeli da napišete informaciju o nekom školskom događaju. To možete i kao novinar. Evo nekoliko pravila ako budete riješili da pišete o školskim događajima.

Novinski članak sastoji se od sljedećih djelova:

- naslov: treba biti kratak i jasan,
- sažetak: uvodna rečenica koja kratko i precizno opisuje šta se nalazi u tekstu,
- autori: ko je napisao članak,
- glavni tekst: sam članak;
- podnaslovi: pomažu čitaocima da shvate strukturu teksta i izdvojene cjeline,
- slika: ilustracija vezana za temu teksta s kratkim objašnjenjem ispod slike.

Sretno sa novinarstvom!

FILM I KNJIŽEVNO DJELO

Pročitali ste lektiru „Petar Pan“. U njemu se priča o čarobnom Petru Panu, koji jedne večeri uleti u dom obitelji Darling u Londonu i nagovori djecu da zajedno s njim odlete u Nigdjezemsku, gdje se uhvate u koštac s mnoštvom divljih avantura.

Možda i pogledali film „Petar Pan“. Ako niste, pogledajte ga kako bi odgovorili na sljedeća pitanja:

RAZGOVARAMO

- U kojem obliku ti je bila interesantnija priča o Petar Panu, kao pročitana knjiga ili kao film?
- Jesu li prikazani isti likovi i u knjizi i u romanu?
- Jesu li na isti način prikazani likovi?
- Koja je razlika u prikazu dječaka Petar Pana u knjizi i u filmu?
- Zašto se i knjiga i film zovu dječiji?

Uporedite sadržaj istoimene priče o Petar Panu i tehnikom Venov dijagram dopunite vašim znanjem koje su posebnosti i sličnosti književnog djela i filma.

STVARAMO

Podijelite se u grupe. Izaberite scene iz filma. Naučite tekst i pripremite jednostavne kostime.

1. Odredite snimatelje, jednog ili dva, tri. Oni će snimati vašu glumu. Snimane materijale, možete aplikacijama urediti i izabrati zajedno najbolje snimane materijale. Istražujte, otkrivajte, uživajte.
2. Uradite jednu zajedničku analizu, šta je valjalo a šta treba poboljšati.
3. Ponovite i ponovite sve dok ne budete zadovoljni.

INFORMACIJA, MOJA ANIMACIJA

**DA
PONOVIMO**

**FILM JE
UMJETNOST**

Filmske vrste su:
igrani, animirani i
dokumentarni film.

Filmski stvaraoci
nam filmske priče
prikazuju slikom
u pokretu.

U animiranim
filmovima likovima i
predmetima date su
osobine živih bića.

Film ima sliku,
riječi (govor), muziku,
zvukove, pa i svoju
tišinu. Prvi filmovi
su bili crno-bijeli.

U toku gledanja filma
muzika utiče na
naše raspoloženje.

Muzika zavisi od
raspoloženja likova.
Opisuje nam osjećaje
i događaje u filmu.

Zvukovi u filmu ti
pomažu u
doživljavanju filma.

Šumovi pojačavaju
doživljaj.

Filmska slika, boja,
govor, pokret, muzika
i šumovi su
**FILMSKA
IZRAŽAJNA
SREDSTVA.**

Filmska izražajna
sredstva služe za
bolje razumijevanje
i doživljavanje filma.

Znak RP znači
roditeljska pažnja.
To je upozorenje da
film nije prilagođen
djeci određenog
uzrast.

ZADATAK

Skenirajte QR kod. Pogledajte jedan animirani film o profesoru Baltazaru, „Maestro Koko” i onda odgovorite na pitanja. Radite u grupama i onda svaka

grupa prezentuje odgovore u obliku izveštaja. U pomoć nastavnika/nastavnice odredite koja je grupa odgovorima ponudila najviše informacija svojim izveštajom.

1. O čemu se govori u filmu koji ste pogledali?
2. Koja je ovo vrsta filma?
3. Šta nam poručuje ovaj film?
4. Zašto je to važno?

ZADACI ZA 1. GRUPU: Prepričaj film po nizu slika (usmeno).

ZADACI ZA 2. GRUPU:

1. Koji likovi se pojavljuju u filmu?
2. Ko govori u filmu?
3. Kakav je govor likova?

ZADACI ZA 3. GRUPU:

1. Opiši u nekoliko rečenica izgled maestra Koka, Filipa i profesora Baltazara.
2. Pridruži ove riječi likovima koje si upoznao u filmu: usamljen, domišljat, veseo, snalažljiv, zahvalan, dobronamjerman, vrijedan, skroman, naivan, druželjubiv, voli pomagati, tajanstven, ljut, iznenađen.

ZADACI ZA 4. GRUPU:

1. Što je tema ovoga filma?
2. Odredi koji dio filma pripada uvodnom, koji glavnom, a koji završnom dijelu priče.
3. Odredite vrijeme i mjesto radnje ove priče.

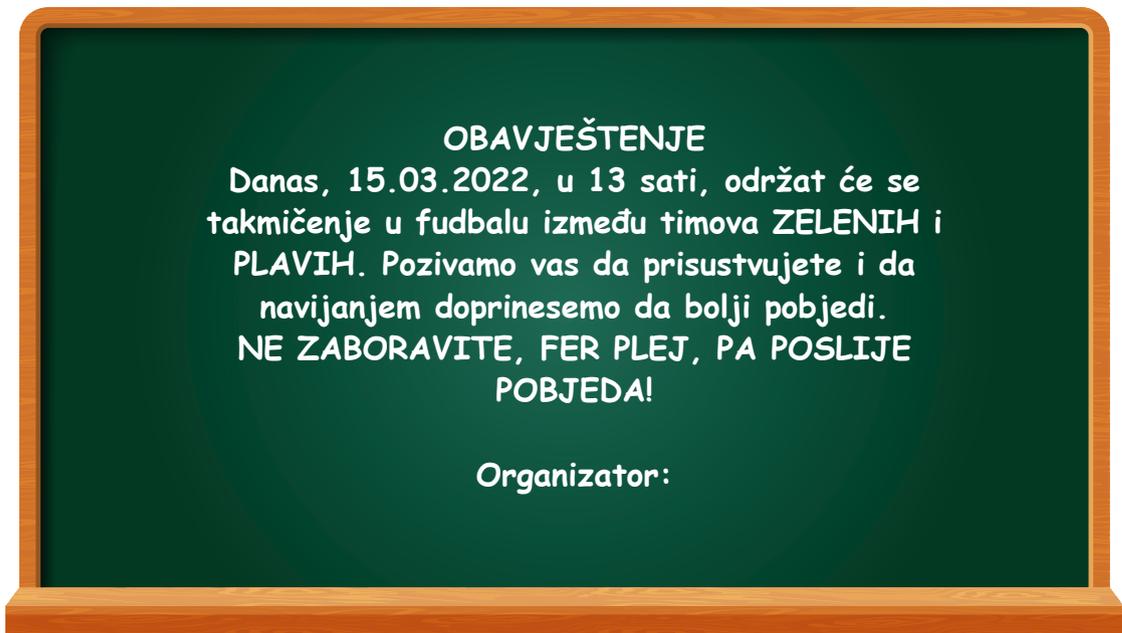
ZADACI ZA 5. GRUPU:

1. Kakva je muzika u filmu?
2. Prati li muzika tok radnje?
3. Što se još čuje u filmu?

ZA 6. GRUPU:

1. Kakve su boje u filmu?
2. Koje pokrete ste zapazili? Možete li mi ih pokazati?
3. Jesu li svi pokreti stvarni?
4. Svojim riječima izreci poruku filma!

ŠKOLSKA POSLA

RAZGOVARAMO

Da popričamo:

1. O čemu ste dobili informaciju?
2. Kada i u koje vrijeme će početi takmičenje?
3. Kako ste razumijeli zadnju rečenicu iz obavještenja?

OBAVIJESTITE I MENE...

Zamisli da je tvoj razred osvojio putovanje izlet. Šta biste trebali znati o tom izletu? Napišite nekoliko pitanja s pomoću kojih ćete saznati više o planiranome izletu.

I učiteljica: Idemo na izlet. Posjetit ćemo muzej.

II učiteljica: U petak, u 09:00 sati učenici IVa sastat će se pred školom. Autobusom će u 10:00 sati krenuti prema Ohridu.

Oko 12:00 sati stižu u Ohridu i posjetit će Muzej kostiju.

Pročitaj šta je rekla prva učiteljica.

Šta si saznala/saznao iz te rečenice?

Koji podaci o planiranoj posjeti muzeja nedostaju?

Pročitaj tekst koji govori druga učiteljica.

U čemu se razlikuju ova dva teksta?

Koji nam daje potrebne podatke za odlazak u muzej? Objasni zašto.

ZADATAK

Koristeći informacije sa Interneta, opišite hronološkim redoslijedom život poznatog sportiste ili sportistkinje iz naše države (Kire Lazarov, Drita Islami...)

1. Počeci karijere (biografija)
2. Najveći uspjesi i rezultati (vrsta sporta, uspjeh u odnosu na rekorde)
3. Motivacija za uspjeh
4. Poruka mladima o sportu

ZANIMLJIVOST IZ SKOPSKOGA ZOO-a

Ljudi danas često upotrebljavaju internetski pretraživač Google (gugl). Od riječi Google u našem svakodnevnom govoru razvili su se novi izrazi: uguglati, izguglati, proguglati...

U kojim si prigodama čula/čuo da se koriste ti izrazi? Objasni šta misliš čemu služe internetski pretraživači.

PROČITAJ VIJEST!

Iz Hohenhagena, Njemačke, lavica Bella stigla je u Skoplju, mlada ženka koja pripada vrsti bijelih lavova. Za desetak dana u Skoplje stiže i bijeli lav Čaka iz Amnevillea, Francuske, sa kojom će živjeti u prostranom dnevnom boravku prilagođenom njihovim potrebama. Bijeli lavovi su jedna od najugroženijih vrsta na svijetu, a u prirodi su gotovo izumrli, zbog masovnog lova, ali i otežanog razmnožavanja.

Dođite i posjetite ovaj najnoviji zanimljivi par našega zoološkoga vrta.

Provjerite da li doznajemo iz ove vijesti odgovore na sva pitanja na koja vijest mora odgovarati.

Napiši obavijest za roditelje. Prije toga moraš doznati ove bitne informacije:

1. Ko ide i kojega dana?
2. U koliko sati se kreće?
3. Kada je predviđen povratak?
4. Koliko novca treba platiti za izlet?
5. Šta se još mora ponijeti sa sobom?

- Prije pisanje obavijesti na internetu doznaj radno vrijeme ZOO-a te cijenu ulaznice.
- Kako bismo došli do tražene informacije, dovoljno je u internetskom pretraživaču upisati **ključnu riječ** ili **riječi**.
To su riječi koje najtačnije opisuju ono što se traži.
- Pokušajte saznati radno vrijeme. Upitajte u internetskom pretraživaču pojam radno vrijeme.
- Koji su se odgovori ponuđeni na pretraživaču?

IZRADA POSTERA ZA KULTURNI DOGAĐAJ

RAZGOVARAMO

- Pogledajte i pročitajte oba postera.
- Koje ste sve informacije dobili?
- Kako se zove događaj?
- Kojeg datuma će se održati?
- U koliko sati?
- Gdje će se održati?
- Šta je poster?

POSTER je saopštenje za javnost za događaj, predstavu, sportsku utakmicu, priredbe.

Pravila za izradu postera:

1. Pisanje teksta sa jasnom porukom
2. Vizuelno i estetski privlačan
3. Lahko čitljiv na udaljenost do 2 m.

Sadržaj postera:

1. Naslov događaja
2. Slika koja vizuelno prikazuje događaj
3. Kratak sadržaj događaja
4. Datum, vrijeme i mjesto događaja
5. Organizator

ZADATAK

Ako se u školi organizira maskenbal ili što slično, napišite na posteru tačne podatke: vrijeme radnje, mjesto radnje... Na posteru slikom i tekstom poručite drugima gdje i kada će se maskenbal održati. Naravno primijenite svoju kreativnost i originalnost.

Za lakšu izradu postera, možete koristite i softver za izradu postera:

- › Power Point
- › Photoshop
- › Corel Draw

<https://www.postermywall.com/> ☒ *Infogram*

<https://infogr.am>

<https://www.storyboardthat.com/hr/stvoriti/event-plakati>

BEZBJEDNI NET ZA SIGURNI INTERNET

Dobro, ali svako to može raditi, da li je sigurno?

Jer ja ne znam ko je iza svih tih sadržaja. Da li je i za to potrebno i za to neko znanje i pravila za zaštitu?

Ma, svakako! I za to ima rješenje. Ali! Ti moraš biti odgovoran. Evo ti jedna adresa koju ćeš potražiti na Internetu: internetbezbednost.weebly.com. A nije loše da sljedeća pravila upišeš na većem formatu i to postaviš na školskom informatoru kako bi i ostali učenici pročitali.

Evo nekoliko pravila za bezbjednost na mreži:

1. Birajte koja ćete mjesta na Internetu pretraživati;
2. Pazite na objavljivanje svojih ličnih podataka;
3. Imajte na umu s kim razgovarate;
4. Uvijek se sjetite da na mreži nije sve vjerodostojno i da nisu svi iskreni kao ti.

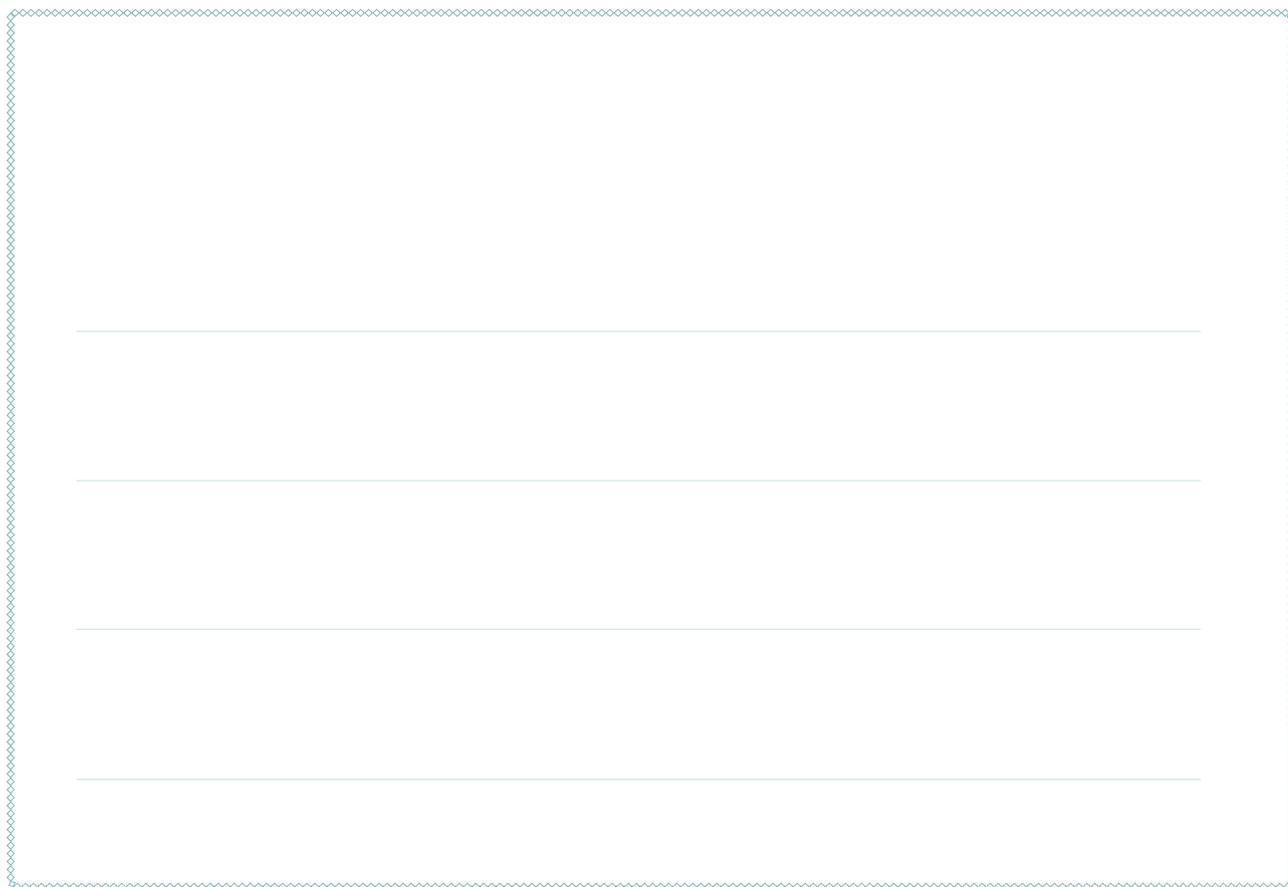

IV PRILOZI

PRILOG 1

Napišite čestitku drugovima, rođacima, prijateljima. Da probudimo vašu kreativnost, otvorite link <http://krokotak.com> i pogledajte nekoliko ideja. Zapamtite, vaša ideja je najljepša jer nosi vašu emociju i iskrene želje upućene samo toj osobi. Sve druge koje pronađete na internetu, pisao je neko drugi za nekog koga vi ne poznajete. Prijatelja će više obradovati čestitka koju ste sami smislili nego bilo koja druga.

A large rectangular box with a decorative border, containing four horizontal lines for writing a card.

PRILOG 2

1. Razvrstaj ove riječi prema broju slogova:

jabuka, riba, puž, mrak, tata, brat, meso, obitelj, slagalica, balerina.

JEDNOSLOŽNE: _____

DVOSLOŽNE: _____

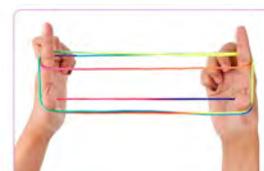
TROSLOŽNE: _____

VIŠESLOŽNE: _____

2. Podijelite na slogove sljedeće riječi dječije pjesme *Kolariću paniću*:

Kolariću paniću   Ko-la-ri-ću   pa-ni-ću

pletemo .....
 se .....
 samiću.....
 sami .....
 sebe .....
 zapličemo.....
 sami .....
 sebe .....
 otpličemo.....
 kolariću.....
 paniću.....
 tratararatata.....

3. Razvrstajte riječi iz prvog zadatka u tabeli prema slogovima.

JEDNOSLOŽNE RIJEČI	DVOSLOŽNE RIJEČI	TROSLOŽNE RIJEČI	VIŠESLOŽNE RIJEČI

PRILOG 3

1. Odredite rod imenica tako što ćete ispred imenice dodati pokazne zamjenice: ovaj, ova i ovo ili taj, ta i to.

..... sat	..... kuća	..... meče
..... dječak	..... olovka	..... pile
..... mačak	.....muzika	..... kofer
..... haljina	....kuće	.....voda

U zavisnosti od broja pojmova koje označavaju, imenice mogu imati jedninu i množinu. Imenice imaju i posebne oblike za jedninu i množinu.

Vlastite imenice imaju samo jedninu jer one označavaju ime jedne osobe, jednog grada, jedne planine, jedne rijeke.

2. Dina i Dino razgovaraju. U njihovom razgovoru prepoznajte i vlastite imenice.

Dino: Ooo, Dina! Nisam znao da se ne poznamo. Onda, ja sam Dino. Moji najbolji drugovi su Damir, Adis, Goran i Florijan. Ove godine idemo zajedno na odmor u Ohridu.

Dina: Ako nisi znao, ja sam Dina. Dolazim iz Skoplja. Skoplje je glavni grad Sjeverne Makedonije. Kroz Sjevernu Makedoniju teče rijeka Vardar. Najveća planina u Sjevernoj Makedoniji je Šar Planina.

3. Odredi rod i broj sljedećih imenica.

IMENICA	ROD	BROJ
dijete		
peć		
orah		
polja		
jaje		
sela		
pjesma		
most		

PRILOG 4

1. Napiši odgovarajući oblik pridjeva sretan uz date imenice:

čovjek.....

ljudi .....

nana .....

dijete .....

učiteljice.....

vremena .....

2.

DAROVI IZ AMERIKE

Doputovao je djedov brat iz Amerike. U velikoj kožnoj torbi donio je prekrasne darove za moju porodicu. Bio je tu srebrni lončić za mamu. Novi zlatni sat za oca, bijeli stolnjak za nanu, drvena lula za djeda. Ja sam dobila šareni šal i vunene rukavice. Stavili smo stolnjak za svječanu večeru. Na stolu je bila i nova vaza sa cvijećem, crvenim ružama. Iz staroga ormara za tu smo priliku izvadili kristalne čaše.

Nakon nezaboravne večere, zadovoljna porodica je pričala do kasno u noći, a mene su ispratili u krevet.

Aida Zuković

U tabeli unesite pridjeve iz teksta.

velikoj	kožnoj				

3. Opiši likove, upotrijebi opisne pridjeve!

Five empty rounded rectangular boxes for describing the dinosaur.

Five empty rounded rectangular boxes for describing the mermaid.

4.

IGRAMO

Učenici rade u parovima: jedan učenik kaže imenicu, a drugi pridjev, a onda mijenjaju uloge.

Učenici zapisuju primjere i prezentuju ostalim učenicima (pr. *džemper - crven, vunen, tijesan, širok, mali, veliki, lijep...*) igra prestaje dok svi učenici ne iskažu svoj primjer drugu sa kojim su u paru.

PRILOG 5

1. Dopuni odgovarajućim ličnim zamjenicama u dijalogu grupe učenika koji sjede u parku.

- .....moramo do prodavnice. Hoćeš li i .....
- .....sigurno hoćeš, ne žuriš?
- .....moram da budem kod kuće do sedam sati. Idem s bratom na trening, a.....ne voli da čeka.
- I .....žurim, bez ljutnje. Imam razgovor s roditeljima a ni .....ne vole da čekaju.

2. Podvuci lične zamjenice u datim rečenicama.

Mi smo drugovi.

On i ja idemo u isto odjeljenje.

Da li ste vi išli u pozorište?

Ti si mi najbolji drug!

Ja se plašim visine.

One su otišle u prodavnicu.

3. Dopuni rečenice zamjenicom Vi iz poštovanja.

Sa .....ću otići.

Da li ste.....Enesov babo?

Mogu li .....pomoći?

Ko je s .....?

PRILOG 6

1. Pronađite i podvucite glagole u pjesmi Alije Dubočanina.

GLAGOL

Sve riječi jesu vrijedne, ali glagol!

To je ranoranilac, udarnik, pjesnik i pustolov među riječima.

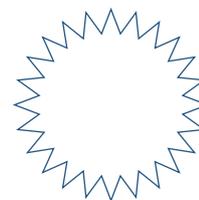
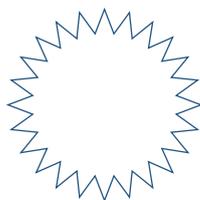
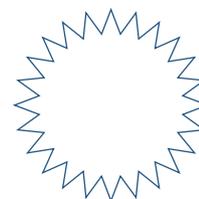
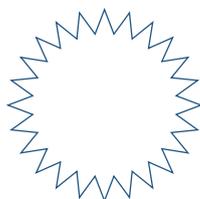
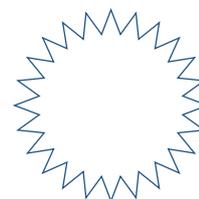
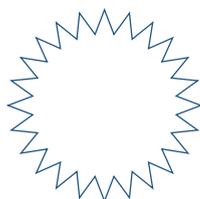
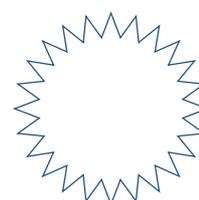
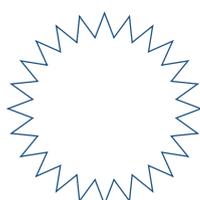
On

Kroji, šije, reže, para, leti, vozi, slika, stvara, ljubi, piše, uči, kljuje, lomi, kopa, sadi, sniva.

On

kao novu košulju odjene novo značenje i skita glavnom ulicom ljepote.

2. U prazna polja zvjezdica upišite zanimanja i napravite par „Šta ko radi?”

3. Podvučene riječi pronađi u datoj osmosmjerci:

Razvigor zove
 Tiho i slabo:
 „Budi se ustaj,
 o, visibabo!“
 A cvjetić nježni
 Glavicu miče
 Pod snijegom šapće:
 „Ko me to viče?“
 Pupaljci mrki,
 Čitav hor,
 tiho joj kažu:
 „Razvigor!“

NJ	NJ	Z	O	V	E	Š	C
K	LJ	R	DŽ	I	U	L	B
A	DŽ	M	I	Č	E	Š	U
Ž	F	F	O	E	Z	DŽ	D
U	S	T	A	J	H	S	I
F	DŽ	H	Z	V	LJ	S	S
R	R	L	Š	A	P	Ć	E
F	DŽ	M	LJ	Z	L	L	V
P	I	L	O	G	A	L	G

4. Sljedeće glagole razvrstaj na one koji označavaju radnju, stanje ili zbivanje:

naoblačilo se, smije se, čisti, uplašio, ide, drijema, pljušti, sijeva, crta, drhti, grmi, šeta.

RADNJA	STANJE	ZBIVANJE

5. Dodaj odgovarajući glagol!

- Hava ..... u klupi.
- Luster ..... na tavanu.
- Snijeg .....
- Cvijeće .....
- Zidar ..... kuću.
- Mačak ..... na travi.

PRILOG 7

1. Popuni tabelu:

PROŠLO VRIJEME	SADAŠNJE VRIJEME	BUDUĆE VRIJEME
	<i>Glumim</i>	
<i>Govorio sam</i>		
		<i>Putovat će</i>

2. Spoji rečenice prema značenju i zatim odredi vrijeme događanja radnje (prošlo, sadašnje ili buduće)

Tata   će napisati pohvalu Eni. _____

Edo   zvono zvoni. _____

Učitelj   je uči čitati. _____

Školsko   je kupio novine. _____

PRILOG 8

1. Napišite sljedeće riječi tako što ćete ispred njih dodati riječcu ne.

pismenost _____

povjerenje _____

istina _____

uredan _____

miran _____

2. Prepiši pravilno slijedeći tekst:

Ne mam lijepo mišljenje o njemu. Nevolim ni da pričam o njegovom ne ponašanju. Ni sam skoro upoznao nekog tako ne vaspitanog, ne učtivog. Ne ću se više družiti s njim.

---

3. Glagoli učim, radim, mislim, šetam su u potvrdnom obliku.

Napiši glagole u odričnom obliku:

PRILOG 9

1. Napiši tri rečenice kojima obavještavaš učitelja o događajima iz odjeljenja.

a) _____

b) _____

c) _____

2. Napiši tri upitne rečenice.

a) _____

b) _____

c) _____

3. U tri rečenice izrazi neko svoje jako osjećanje. Napiši tri uzvične rečenice koje se mogu čuti na utakmici.

a) _____

b) _____

c) _____

4. Napišite tri zapovjedne rečenice sa odgovarajućim znakom.

a) _____

b) _____

c) _____

5. Napišite tri željne rečenice sa odgovarajućim znakom.

a) _____

b) _____

c) _____

PRILOG 10

1. Iz navedenih rečenica izostavljeni su subjekti. Na osnovu pitanja pored rečenice napišite subjekte i tako sastavite jasne rečenice.

_____ čita knjigu. (Ko čita knjigu?)

_____ piše zadaću. (Ko piše zadaću?)

_____ čita novine. (Ko čita novine?)

2. U sljedećem tekstu podvucite subjekte jednom crtom.

Mjesečina je obasjala šumu. Umorna srna tražila je sklonište. Mraz je sve jače stezao. Srna je bila gladna. U daljini su zavijali vukovi. Ispod jedne skrovite jele srna je ugledala svježe mirisno sijeno. Dječaci su ostavili sijeno gladnim srnama.

3. Na osnovu ponuđenog niza riječi sastavite rečenice. Vodite računa o oblicima riječi i redoslijedu riječi u rečenici.

tata

prijatelj

razgovarati

ptica

ptičići

hraniti

---

1. Iz navedenih rečenica izostavljeni su predikati. Na osnovu pitanja dopišite predikate i tako sastavite jasne rečenice

Na proplanku breza. (Šta se zbiva sa brezom?)

Pored breze djeca. (Šta rade djeca pored breze?)

Ispod breze zec. (U kojem stanju se nalazi zec?)

2. U sljedećem tekstu podvucite predikate dvjema crtama.

Vlažna svježina širi se kroz noć. Mlak vjetar puše preko kuća. Kuće se u polukružnom neprekidnom nizu protežu ispod planine. Sunce se lagano pojavljuje iza planinskih vrhunaca.

3. U sljedećim rečenicama predikati su dati s desne strane. Na prazna mjesta uvrsti odgovarajući predikat.

Sunce učionicu. (su trčala)

Djeca na dvorište. (su skakala)

Sunce rosnu travu. (je osušilo)

Djeca po dvorištu. (je obasjalo)

4. Navedite četiri rečenice u kojima će predikat činiti samo jedna riječ (glagol).

SASTAVLJAMO REČENICE

1. Od svakog zadanog niza napišite rečenicu. Vodite računa o obliku svake riječi i o redosljedu riječi u rečenici. Nemojte zaboraviti da poslije svake rečenice stavite odgovarajući rečenični znak.

crvena - pasti - jabuka - s - grane - će

djevojčica - podići - crvena - jabuka - iz - trava

jabuka - je - biti - rumena - još - grana

djevojčica - kradomice - je - gledati - dječak

djevojčica - je - dati - dječak - crvena - jabuka

---

2. Pošto ste sastavili jasne rečenice, razvrstajte dijelove svake rečenice na **SUBJEKATSKI I PREDIKATSKI skup**.

SUBJEKATSKI SKUP	PREDIKATSKI SKUP

PRILOG 11

1. Rečenice dopuni uvećanicama što ćeš ih dobiti preoblikom imenica ispod crta.

U pećini navrh planine živio je velik zmaj.

Rigao je vatru uokolo uz strašne urlike.

Iz ogromne _____ pio je _____.

(lonac)

(voda)

Tada bi otvorio svoja velika usta i isplazio crvenu _____.

(jezik)

Prhnule bi u zrak kričave _____ koje su živjele u njegovoj blizini jer su se bojale da im ne

(ptice)

sprži krila. On bi se samo napio vode i pogladio po svojoj zaobljenoj _____.

(trbuh)

2. Popuni tabelu!

UMANJENICA	IMENICA	UVEĆANICA
	<i>torba</i>	
		<i>ptičurina</i>
		<i>mačketina</i>
	<i>jagoda</i>	
<i>žabica</i>		
<i>zgradica</i>		
	<i>kapa</i>	
		<i>babetina</i>
	<i>majmun</i>	

PRILOG 12

1. Dopuni tablicu imenima država, gradova i njihovih stanovnika.

DRŽAVA/GRAD	STANOVNIK	STANOVNICA	STANOVNICI
Republika Albanija			
			Crnogorci
	Talijan		
Narodna Republika Kina			
		Amerikanka	
	Meksikanac		
Kraljevina Španija			
			Francuzi
		Sarajka	
	Babogredac		
			Obrovčani
Mostar			
		Vukovarka	
Novi Pazar			
	Skopljanac		

IGRAMO

Igra „Brza geografija“: Učenici su podijeljeni u grupe i svaka grupa ima ZADATAK da napiše, sa istim dogovorenim početnim slovom, ime države, sela, grada, rijeke, jezera, mora...

Učenici međusobno provjeravaju da li su geografski pojmovi i vlastite imenice napisane velikim slovom.

